

ಶೋಧ SHODHA

ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ
ಸಂಶೋಧನ ನಿಯತಕಾಲಿಕ

ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ
ಸಂಪಾದಕರು

ಜುಲೈ ೨೦೨೨

ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಕಾಲೇಜು (ಸ್ವಾಯತ್ತ)
ಉಜಿರೆ-೫೭೪ ೨೪೦, ದ. ಕ.

Published by : Dr. HaMaNa Research Center, Sri D. M. College, Ujire, D. K.

© Rights : Reserved

Price : Rs. 100-00

Pages : 188

Issue : July 2022

Printed at : Manjushri Printers, Ujire

ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ

ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ

ವಿಶ್ರಾಂತ ಕುಲಪತಿಗಳು

“ಸುಯಿಲ್”, ಜೆಮ್ಮು, ಕುಡಾಡಿ ರಸ್ತೆ
ಮಂಗಳೂರು - 575002

ಡಾ. ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ

ನಂ. 1079 ಸ್ವನಿಮಾ 18ನೇ ಮೇನ್

5ನೇ ಬ್ಲಾಕ್, ರಾಜಾಜಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಡಾ. ಜ್ಯೋತಿ ಎಸ್. ಹಳ್ಳದ

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಜೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್
ಆಫ್ ಎಕನಾಮಿಕ್ ರಿಸರ್ಚ್
ಕೌಶಲ್ಯ ಬಿಲ್ಡಿಂಗ್, ಜೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಕ್ಯಾಂಪಸ್
ವಿದ್ಯಾಗಿರಿ, ಧಾರವಾಡ-580 004

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ

ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಸಹ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ

ಡಾ. ದಿವಾಕರ ಕೆ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಸಹ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣ ಕೆ.

ವಿಶ್ರಾಂತ ಅಂಗಭಾಷಾ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ವಂದನಾ ಜೈನ್

ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಗಣರಾಜ ಕೆ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಆರ್ಥಿಕಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಸೌಮ್ಯ ಬಿ. ಪಿ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ವಿಷಯ ಪರಿಣಿತರು

ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಹೊಳ್ಳ

ವಿಶ್ರಾಂತ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮಂಗಳೂರು

ಪ್ರೊ. ಪ್ರಕಾಶ್ ಪ್ರಭು

ವಿಶ್ರಾಂತ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಹೆಚ್. ಮಾಧವ ಭಟ್

ವಿಶ್ರಾಂತ ಅಂಗಭಾಷಾ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮತ್ತೂರು

ಡಾ. ಸಂತೋಷ ಅಲ್ಟರ್ನ್ ಸಲ್ವೆ

ಪ್ರಭಾರ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಶಿಕ್ಷಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಶಶಿಕಾಂತ ಎಸ್. ಕುರೋಡಿ

ಅಂಗ ಭಾಷಾ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಧಾರವಾಡ-580002

ಡಾ. ಅಶೋಕ್ ಕುಮಾರ್ ಟಿ.

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಧನಂಜಯ ಕುಂಬ್ಳೆ

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮಂಗಳೂರು-574199

ಡಾ. ರಾಕೇಶ್ ಟಿ. ಎಸ್.

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
ಜೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಸ್.,
ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಫ್. ಜಿ., ಕಾಲೇಜು
ಮೇಟಿಗಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರು-570016

ಚಂದಾ ವಿವರ : ರೂ. 1,000/- ಮಾತ್ರ. ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ (10 ಸಂಚಿಕೆಗಳು)

ಚಂದಾ ಹಣವನ್ನು - ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ

ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ - 574 240 ದ. ಕ.

ಈ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಡಿ. ಡಿ. ತೆಗೆದು ಪೂರ್ಣ ವಿಳಾಸದೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು.

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ. ಕರ್ನಾಟಕ

ಇಮೇಲ್ : shodha@sdmcujire.in ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ : 08256 - 236220 ದೂರವಾಣಿ : 236225 / 236488, ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ : www.sdmsdodha.in

‘ಶೋಧ’ ಇದು ಉಜಿರೆ ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜಿನ ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ದ್ವಿಭಾಷಾ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವಿಜ್ಞಾನ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಹೊಸ ಶೋಧನೆಗಳು ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ ವಿಷಯ ತಜ್ಞರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ನೀಡಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಲೇಖನಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಲೇಖನಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ ಲೇಖಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಲೇಖನದ ಲೇಖಕರು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಚಂದಾದಾರರಾಗುವುದು.

• ಲೇಖನಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಆಯಾ ಲೇಖಕರದ್ದು.

• ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಬರೆದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಲೇಖಕರಿಗೆ ➤ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖನವನ್ನು Times New Roman 10 Font size single
ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ : space (12 Font for Heading and subheadings) indented
Ms word format ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಲೇಖನವನ್ನು ನುಡಿ 12 ಫಾಂಟ್
ಸೈಜ್‌ನಲ್ಲಿ ಟೈಪ್ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

➤ ಲೇಖನವು ಗರಿಷ್ಠ A4 8 ಪುಟಗಳನ್ನು ಅಥವಾ 4000 ಪದಗಳನ್ನು
ಮೀರಬಾರದು.

➤ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಾಫ್ಟ್ ಪ್ರತಿ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

➤ ಲೇಖನವು ಈ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಬಾರದು
ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗೋಸ್ಕರ ಕಳುಹಿಸಿರಬಾರದು.

➤ ಒಂದು ವೇಳೆ ಲೇಖನವು ಈ ಹಿಂದೆ ಬೇರೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ
ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಲೇಖನದ ಜೊತೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

➤ ಲೇಖನವು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ/ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿ, ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳ
ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

➤ ಲೇಖನದ ಸ್ವೀಕೃತಿ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು
ಇಮೇಲ್ ಮೂಲಕವೇ ತಿಳಿಸಲಾಗುವುದು.

➤ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಣೆಯಿದ್ದರೂ ಇಮೇಲ್
ಮೂಲಕವೇ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

➤ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು
ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಬೇಕು.

➤ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ
ಲೇಖಕರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲಾಗುವುದು.

➤ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಶೋಧದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗುವುದು.

➤ ಲೇಖನವು ಕನ್ನಡ ಇಲ್ಲವೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೂಚನೆ : ➤ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರು, ಪೂರ್ಣವಿಳಾಸ, ದೂರವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ, ಇಮೇಲ್
ವಿಳಾಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಲೇಖನದ ಜೊತೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿರಬೇಕು.

ಸಂಪರ್ಕ ವಿಳಾಸ : ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ ; ಡಾ. ದಿವಾಕರ ಕೆ. ಸಹ
ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ ; ‘ಶೋಧ’, ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ದ್ವಿಭಾಷಾ
ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆ, ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ,
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

1. ಹೊಳಲೂರಿನ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು/ ಪ್ರವೀಣ ದೊಡ್ಡಗೌಡು / 11
2. ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ ಕೇರಳದ ಪೌಢಶಾಲಾ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ತಯಾರಿ-ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳು / ಯತೀಶ್ ಕುಮಾರ್ ರೈ ಕೆ./ 26
3. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಜೀವನ / ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದ ಎ. / 35
4. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಅವರ 'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು' ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಕರ ಶಿಶಿಲರ 'ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳು ನೋಟ' ಕೃತಿಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ / ಮೋಹನ್ ಕುಮಾರ್ ಕೆ. ಎಸ್. / 44
5. ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್‌ನ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಾಕ್ಷಾರಿತ್ರಿಕ ಗವಿ ಚಿತ್ರಗಳು
/ ಗೀತಾ ಪಾಟೀಲ / 52
6. ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ನವಮಾಧ್ಯಮ / ಗಣಪತಿ ಭಟ್ ಜಿ. ಕೆ., ಗೀತಾ ಎ. ಜಿ. / 60
7. Antiquity of Word Ayurveda A Note/ K. G. Vasantha Madhava / 78
8. Decolonizing Identity : Analyzing the Norms of Nationalism, Masculinity, Femininity in the Works of W. B. Yeats and Sri Aurobindo's Savitri / Arijit Goswami / 82
9. The Role of HRIS as an Enabler in Developing Effective Job Descriptions in Banks : An Exploratory Study / Mrs. Madhura Mane / 96
10. Karnataka's Trance-Oceanic Contacts During the Vijayanagara Period
/ P. N. Narasimha Murthy / 108
11. Impact of COVID-19 on Well Being of Indian Women
/ Vandana Jain, Ms. Ashwini S. Shetty / 118
12. Relationship between Academic Procrastination and Personality Traits among University Students / Mohd Ziaul Haq Razaqi, Zainab Musheer / 128
13. Micropolar Fluids Effect on Squeeze Film Characteristics of Secant Curved Circular Plates / Dhanapal P. Basti, Shreekanth Kanguri, Hanumagowda B. N. / 142
14. Education in India during COVID-19 Pandemic and Beyond : Problems and Prospects / J. Rani Ratna Prabha, Maruthi O. / 157

*

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಪ್ರೀತಿಯ ಓದುಗರೇ, 'ಶೋಧ' ಜುಲೈ 2022ರ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಗಿಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ ಅವರು ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ವಿಧಿವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಬಹಳ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶೋಧ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಬೆನ್ನೆಲುವಾಗಿ ನಿಂತು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದವರು ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ ಅವರು. ಸಂಶೋಧನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ, ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಅವರು ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯುವ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶಿಸಿ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸಿದ್ದರು.

ಸಂಶೋಧನೆಗೆಂದೇ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಶೋಧ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 2010ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ನಾಡಿನೆಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯುಜಿಸಿಯ ಕೀರ್ ಲಿಸ್ಟ್ ಮಾನ್ಯತೆಯೂ ಬಂತು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡು ಯಶೋವರ್ಮ ಅವರು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನೂ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಾಗಿಯೇ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಮೊದಲ ಮಟ್ಟದ ಆದ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 23 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಉಜಿರೆಯ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ, ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಶೋವರ್ಮ ಅವರು ಎಸ್‌ಡಿಎಂ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಭಾಜನರು. ಅಂತೆಯೇ ಶೋಧ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಅವರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರವೂ ಗುರುತರವಾದುದು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗೌರವ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿರುವ ವಿಶ್ರಾಂತ ಕುಲಪತಿ, ಜಾನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸ ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ನುಡಿನಮನ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ : ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರೂಪಕ

ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ (1955-2022) ಅವರ ಅಕಾಲಿಕ ನಿಧನವು ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಂಘಟನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಆಘಾತವನ್ನು ಮತ್ತು ತುಂಬಲಾರದ ನಷ್ಟವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಡಾ|| ಡಿ. ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಉಜಿರೆಯ ಎಸ್. ಡಿ. ಎಂ. ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ 23 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಔನ್ನತ್ಯದ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದರು. ಎಸ್. ಡಿ. ಎಂ. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ದೇಶದ ಶಿಕ್ಷಣ ನಕಾಶೆಯಲ್ಲಿ 'ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ' ಹೆಸರಿನ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದರು. ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಘಟಕರಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ ತಾಲೂಕು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕೊಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಸಮ್ಮೇಳನ/ ಕಮ್ಮಟ / ವಿಚಾರಸಂಕರಣಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ ಹಿಂದಿನ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು.

ಮೂಡಬಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಟಿ. ರಘುಚಂದ್ರ ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಾವತಿ ಅಮ್ಮನವರ ಮಗನಾಗಿ ಪೆರಾಡಿ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ 1955ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯಶೋವರ್ಮರು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 1977-79ರಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಎಂಎಸ್ಸಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ 1986ರಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು 1993ರಲ್ಲಿ ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಸೇರಿದವರು 2015ರ ದಶಂಬರದಲ್ಲಿ ತಾವು ನಿವೃತ್ತರಾಗುವವರೆಗೆ 23 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ಡಾ|| ಡಿ. ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಉಜಿರೆಯ ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಾದರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಅವರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ನಾಟಕ, ಸಂಗೀತ, ಜಾನಪದ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕ್ರೀಡಾ ಪ್ರತಿಭೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಕಾಲೇಜು ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳು : ಇಂಟರ್ನ್‌ಶಿಪ್, ವಿಸ್ತರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆ, ವಿಸ್ತರಣೋಪನ್ಯಾಸ, ಇ-ಲೆಕ್ಚರ್, ರೆಕಾರ್ಡ್‌ಡ್ ಲೆಕ್ಚರ್, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ ಆನ್ ಲೈನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ,

ಕಡ್ಡಾಯ 40 ಗಂಟೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಕಾಲೇಜಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆ, ನಾಲೆಡ್ಜ್ ಕಾರ್ನರ್, ಲರ್ನಿಂಗ್ ಕಾರ್ನರ್, ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇ-ಬುಕ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಒಪೆಕ್, ಓಪನ್ ಎರ್ ಕ್ಲಾಸ್ ರೂಮ್-ಇಂತಹ ಹತ್ತು ಹಲವು ನವೀನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿದರು.

ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ನೇಹಿ ಕ್ಯಾಂಪಸ್‌ನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಡಿಜಿಟಲೈಸ್ಡ್ ಕ್ಯಾಂಪಸ್, ಎಜುಸ್ಯಾಟ್ ಕೇಂದ್ರ, ಸಮುದಾಯ ಬಾನುಲಿ ಕೇಂದ್ರ, ಸುಸಜ್ಜಿತ ಮಲ್ಟಿ ಮೀಡಿಯಾ ಕೇಂದ್ರ, ಲ್ಯಾಂಗ್ವೇಜ್ ಲ್ಯಾಬ್, ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ, ಆಡಿಯೋ ವಿಷುವಲ್ ಸೆಂಟರ್‌ಗಳು, ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಈಜುಕೊಳ, ಮಲ್ಟಿಜಿಮ್ ಸೆಂಟರ್, ಕೋ-ಆಪರೇಟಿವ್ ಸ್ಟೋರ್, ಬ್ಯಾಂಕ್, ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿ, ಆಕರ್ಷಕ ಕ್ಯಾಂಟೀನ್, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳು, ಕಲ್ಚರಲ್ ಸೆಂಟರ್, ಮಣ್ಣು ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರ-ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಹೈಟೆಕ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಾಧನೆ.

ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆಯ ಹತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳು ಇವರು ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುವು. ನಾನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿಯ ಕುಲಪತಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ 'ಡಾ. ಹಾಮಾ ನಾಯಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ'ಕ್ಕೆ ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮ ಅವರ ಕೋರಿಕೆ ಕಾರಣ. ಆ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಪದವಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಯುಜಿಸಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ 'ಶೋಧ' ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾ ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕಾಲೇಜು ಎಂಬ ಮಾನ್ಯತೆ ದೊರೆಯಿತು. ನ್ಯಾಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸತತವಾಗಿ ಮೂರು ಬಾರಿ 'ಎ ಗ್ರೇಡ್' ಮಾನ್ಯತೆ ದೊರೆಯಿತು. ಯುಜಿಸಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಎಂಬ ಗೌರವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಆಗಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಡಾ|| ಡಿ. ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ನ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಧುನೀಕರಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಆ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಔನ್ನತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿದರು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ರೂಪಿತವಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರ

ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಅನುಭವ ಬಹಳವಾಗಿ ನೆರವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವರೊಬ್ಬ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ 'ಸೃಜನಶೀಲ ಅಕಾಡೆಮಿಕ್ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್' ಆಗಿದ್ದರು.

ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನ ಇತ್ತು. ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ 2008 ರಿಂದ 2021ರವರೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನಾದ್ಯಂತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಸರಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅವರು ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತಾಲೂಕು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ನಡೆದವು. ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆದ ಸ್ಥಳಗಳು : ಗುರುವಾಯನಕೆರೆ, ಸೌತಡ್ಕ-ಕೊಕ್ಕಡ, ಇಳಂತಿಲ, ಮುಂಡಾಜೆ, ವೇಣೂರು, ಶಿಶಿಲ, ಬೆಳಾಲು, ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ, ಅಳದಂಗಡಿ, ಪಡ್ಕಾರಬೆಟ್ಟು. ಇವು ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು 2017ರಲ್ಲಿ ಉಜಿರೆಯಲ್ಲಿ 21ನೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು 2009 ಮತ್ತು 2010 ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟರು. ಇಂತಹ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಅವರು ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ಮೂರೂ ವರ್ಷ ಹದಿಮೂರು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇರಣಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹದಿಮೂರು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯದ 'ಕಾವ್ಯಯಾನ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆಗಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. 2019ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಯೋಜಿಸಿದ ಮೂರು ದಿನಗಳ 'ಪುಸ್ತಕ ಮೇಳ'ವು ಆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು.

ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಡಾ|| ಡಿ. ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಕನಸಾದ ವಿಶ್ವ ತುಳು ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಪಾದರಸದಂತೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರಂತರ ಓದುಗರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ಬಹಳಮಂದಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ವಿಷಯ. 1993ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಎಸ್ ಡಿ ಎಂ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಲದಿಂದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ನಾನು ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ, ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಅಫಿಲಿಯೇಷನ್ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಾಲುಗೊಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು. ನಾನು ಮಂಗಳೂರು ವಿವಿಯ ಎಸ್

ಡಿ ಎಂ ತುಳು ಪೀಠದ ಸಂಯೋಜಕನಾಗಿ ಉಜಿರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಯಶೋವರ್ಮರ ಒಡನಾಟದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಕನ್ನಡ ವಿವಿ ಹಂಪಿಯ ಕುಲಪತಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ 'ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುವಾಗ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ವಿವಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಸ್ಥಳ /ಉಜಿರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಾಗ ಅವರ ಸ್ನೇಹ ವಿಶ್ವಾಸದ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಮಾನ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಸುವರ್ಣ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂಪುಟ 'ಧರ್ಮಯಾನ'ದ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಉಜಿರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡು ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ಸಹಕಾರ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನಾವು ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯವರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾನವತಾವಾದಿಯಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ. ಅವರು ಓದಿದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ್ದನ್ನು ಅವರ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಆಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಯಶೋವರ್ಮರಿಗೆ ದತ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಓದಿನ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಜನವರ್ಗದವರ ಪ್ರೀತಿ ಅಭಿಮಾನಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರದ್ದು ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಚಾರಿತ್ರಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗಮದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಿತ್ತು.

- ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ

೧. ಹೊಳಲೂರಿನ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು

* ಪ್ರವೀಣ ದೊಡ್ಡಗೌಡು

ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು 20 ಕಿ. ಮೀ. ಸಾಗಿದರೆ ಕಂಡು ಬರುವ ಗ್ರಾಮವೇ ಹೊಳಲೂರು. ಗ್ರಾಮವು ಭೂನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ 14.640 ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು 75.880 ರೇಖಾಂಶದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.¹ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯು ಹರಿದಿದ್ದು, ಈ ಗ್ರಾಮದ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನಾಡಿಯಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ವಾಯುವ್ಯ ಭಾಗದ ಕಡೆ ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡಗಳ ಸಾಲು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿ ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಮರಳು ಮಣ್ಣು, ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.² ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಮಾನವನು ನೆಲೆಸಲು ಸೂಕ್ತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಿಂದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ಮಾನವನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೊಳಲೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅ.ಸುಂದರ ಅವರು ಶೋಧಿಸಿದ ಆನೆಯ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ. ಈ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಕಾಲಮಾನದ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾನವನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವಗಳು ಹಲವು ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಮಾನವನ ಆದಿಮ ಹಂತದ ಈ ಕಲೆ ಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಜಾನಪದ (ಗೀತು) ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಗೀತುಗಳು, ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಮಾನವನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಈ

* ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶ್ರೀ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಹೊನ್ನಾಳಿ

ಚಿತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಖಾಯಂ, ಇಲ್ಲವೇ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಆಶ್ರಯ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ, ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸರಳ ವಕ್ರರೇಖೆಗಳಿಂದ ಗೀಚಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ರೀತಿ ಕುಟ್ಟಿ, ಗೀರಿ, ಗೀಚಿ, ಉಜ್ಜಿ ಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯದಾದರೆ, ವಿವಿಧ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ರಚಿಸಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು “ರಾಕ್ ಆರ್ಟ್” ಅಧ್ಯಯನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.³

ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದ್ದು ಪುರಾತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗೂ ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಹಳೇ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಯುರೋಪ್, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಏಶಿಯಾ ಮತ್ತು ಆಫ್ರಿಕಾ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸದ ಮಾನವನು ತನ್ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಗುಹಾಸರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಬಯಲು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಟ್ಟಿ, ಗೀರಿ, ಉಜ್ಜಿ ನಯಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರಗಳು, ಗುಳಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದು ರೀತಿಯದಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ, ಹಸಿರು, ಕಪ್ಪು, ಹಳದಿ, ನೀಲಿ ಮುಂತಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಗುಹಾಸರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿ, ಮಾನವ ಚಿತ್ರಗಳು, ಸಾಲು ಚಿತ್ರಗಳು, ಬೇಟೆಯ ದೃಶ್ಯ, ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಜ್ಯಾಮಿತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು, ಗುಳಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಆ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಮಾನವನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ದೈನಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸಿದ್ದು ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಕ್ತನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಚಿತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಫ್ರಾಂಕೋಫೋನ್ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅವರು ಪಶ್ಚಿಮ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಹಳೇಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು, ಹಾಗೂ ಅಂತಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿ ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಈ ಬಂಡೆಚಿತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಕ್ರಿ.ಶ. 1867 ರಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಿಬಾಲ್ಡ್ ಕಾರ್ಲೈಲ್ ರವರು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಮಿರ್ಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊಹಾಗಿ ಘಾಟ್ನಲ್ಲಿ ಗುಹಾಸರೆಯಲ್ಲಿನ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. 1888 ರಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಕೆನ್‌ಕ್ಯೆಡ್ ರವರು ಭೀಂಬೆಟ್ಕಾ ಗುಹಾಸರೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. 1958ರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಶ್ರೀಧರ್ ವಾಕರ್‌ಕರ್ ರವರಿಂದ ಭೀಂಬೆಟ್ಕಾ ಗುಹಾಸರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಮಾನವನ ಆರಂಭಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಗುಹಾಸರೆಯಲ್ಲಿನ

ಬಂಡೆಚಿತ್ರಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿತು.⁴ ಕ್ರಿ.ಶ 1970ರಲ್ಲಿ ಭೀಂಬೆಟ್ಟಾ ನೆಲೆಯನ್ನು ಯುನೆಸ್ಕೋ ವಿಶ್ವಪಾರಂಪರಿಕ ತಾಣವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿತು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೀಂಬೆಟ್ಟಾ ಒಂದಾಗಿದ್ದು ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿ, ಮಾನವ ಚಿತ್ರಗಳು, ಸಾಲು ಚಿತ್ರಗಳು, ಬೇಟೆಯ ದೃಶ್ಯ, ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಜ್ಯಾಮಿತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು, ಗುಳಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಶಿಲಾಯುಗದಿಂದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.⁵ ಇವುಗಳ ಆರಂಭ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಲಿಪಿಯ ಉಗಮಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಮಾನವನು ನಾಗರಿಕತೆಯತ್ತ ಸಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಂಗಾವತಿ, ಹಂಪಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಬಾದಾಮಿ, ಶಿರಸಿ, ಕಪ್ಪಕಲ್, ಕೇರಳದ ಎಡಕ್ಕಲ್ಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಈ ಪ್ರಾಕ್ಷಾರಿತ್ರಿಕ ಕಲೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಳಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಅ. ಸುಂದರ ಅವರು ಈ ರೀತಿಯ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. ಅದರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಳೆಹಟ್ಟಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮೈಗವಧೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೊಳಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮಾದರಿಯ ಗೀರು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ.

ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು:

ಹೊಳಲೂರು ಹೊನ್ನಾಳಿ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆಯ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು 1 ಕಿ.ಮೀ. ಜಿಲ್ಲೆದರೆ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿ ದಂಡಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು 30 ಅಡಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳಿರುವ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಸುಮಾರು 30 ಅಡಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅ.ಸುಂದರ ಅವರು ಶೋಧಿಸಿದ ಆನೆ ಬಂಡೆಯಿದೆ. ಆ ಆನೆ ಬಂಡೆಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳಿರುವ ಬಂಡೆಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ. ಅಧ್ಯಯನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್.ಆರ್-1 ಎಂದು ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್. ಆರ್-1: ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿ

ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಗೀರು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲ ಮಾದರಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಉದ್ದ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಗೂಳಿಯು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗೂಳಿಯು 35 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 67 ಸೆ.ಮೀ ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ದಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗೀರು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದು ಕಾಲುಗಳು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ನಂದಿಯು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರವಾದ ಡುಬ್ಬವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕೋಡುಗಳು ನೇರವಾಗಿದ್ದು, ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಾಗಿಕೊಂಡಂತೆ ಇದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಾಲವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ತ್ರಿಶೂಲವು ಶಿವನ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದು, ಶಿವನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆತನ ವಾಹನವಾದ ನಂದಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಶಿವನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗದ

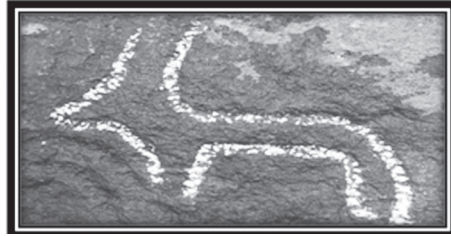
ಎದುರಿಗೆ ನಂದಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲದಂತೆ ಕಾಣುವ ಈ ಆಯುಧವನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಲೂ ಈ ಗೀರು ಚಿತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್. ಆರ್-1

ಹೆಚ್. ಆರ್-2: ಗೂಳಿ

ಹೆಚ್. ಆರ್-1 ಗೂಳಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್.ಆರ್-2 ಡುಬ್ಬವಿಲ್ಲದ ನಂದಿಯ ಗೀರು ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಇದು 44 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 33 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ದಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗೀರು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಂದಿಯು ಸಹ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ನಂದಿಗೆ ನೇರವಾದ ಎರಡು ಕೋಡುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಂಭಾಗದ ಕಾಲುಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂಬದಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಗಾತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಉದ್ದವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ಬಾಲವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-2

ಹೆಚ್. ಆರ್-3: ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿ

ಈ ಗೂಳಿಯು 19 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 36 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ದಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗೀರು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿಯು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ತನ್ನ ರುಂಡವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದಂತೆ ಇದ್ದು, ಕೋಡುಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಮುಂಚಾಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕಾಲುಗಳು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಬಾಲವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ಜನನಂದ್ರಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ರೇಖೆಯಂತೆ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

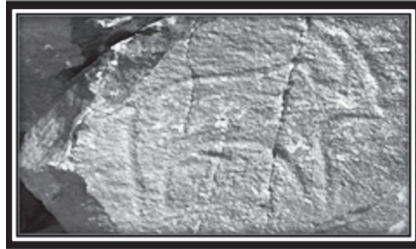

ಹೆಚ್.ಆರ್-3

ಹೆಚ್.ಆರ್-4 ರುಂಡವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿ ಹೆಚ್.ಆರ್-2 ನಂದಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್.ಆರ್-4 ರುಂಡವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು 14 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 15 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗೀರು ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಬಂಡೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ರುಂಡವಿಲ್ಲದ, ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾಗಿರುವ ಡುಬ್ಬವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗೊಳಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವಿದ್ದು, ಇದು ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್.ಆರ್-3 ಮತ್ತು ಹೆಚ್.ಆರ್-4 ಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೂರ್ವದಿನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಆನೆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್. ಆರ್-5: ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೊಳಿ

ಈ ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೊಳಿಯು ಗಾಂಭೀರ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗೊಳಿಯ ಮೈಕಟ್ಟು ದಷ್ಟಪುಷ್ಟವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೋಡುಗಳು ನೇರವಾಗಿದ್ದು, ಮುಂಗಾಲುಗಳು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂಬದಿಯ ಕಾಲುಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂಗಾಲಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಗೊಳಿಯ ಡುಬ್ಬವನ್ನು ಸಣ್ಣಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗೊಳಿಯ ಜನನಂದ್ರೀಯ ಭಾಗವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು 48 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 41 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಗೀರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

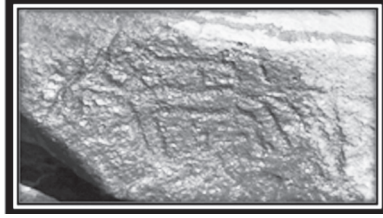

ಹೆಚ್.ಆರ್-5

ಹೆಚ್. ಆರ್-6: ಕುದುರೆಯಾಕಾರದ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ

ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ಇದು 30 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 60 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಬಾಲವು ಸ್ವಲ್ಪ

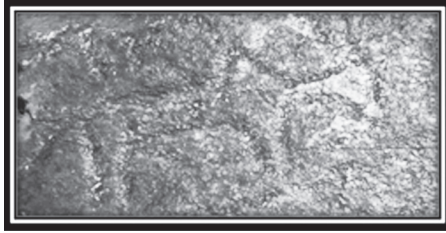
ಉದ್ಭವಾಗಿದೆ. ಜನನಂದ್ರೀಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ಭವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಅಶ್ವವೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-6

ಹೆಚ್. ಆರ್-7: ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿ

ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಸಾಧಾರಣ ಮೈಕಟ್ಟನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಗೂಳಿಗೆ ನೇರವಾದ ಕೋಡುಗಳಿವೆ. ಹೆಗಲ ಮೇಲಿನ ಡುಬ್ಬವು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಗೋಣು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಾಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಂದಿಯ ಕಾಲುಗಳು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಜನನಂದ್ರೀಯ ಭಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗೂಳಿಯು 25 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರವನ್ನು, 38 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದವನ್ನು ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಅಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗೂಳಿಯ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಆನೆಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವಿದೆ.

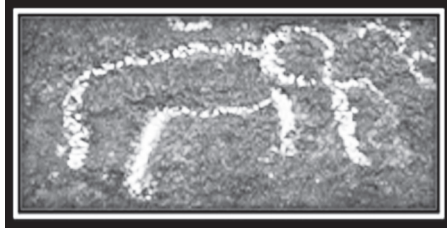

ಹೆಚ್.ಆರ್-7

ಹೆಚ್. ಆರ್-8: ಆನೆಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ

ಹೆಚ್.ಆರ್-7 ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿಯ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಆನೆಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಇದು 18 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 23 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸೆ.ಮೀ. ಅಳದ ರೇಖೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆನೆಯ ರುಂಡವು ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ತನ್ನ ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆನೆಯ ದೇಹವು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-8

ಹೆಚ್. ಆರ್-9: ನಾಯಿ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸದ ಮಾನವನಿಗೆ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಯಾದ ನಾಯಿಯ ಪರಿಚಯವಿತ್ತೆಂದು ಹಲವಾರು ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳ ಉತ್ಖನನಗಳಿಂದ ದೃಢಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸದ ಮಾನವನು ಶ್ವಾನದ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು 15 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 24 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದೆ. ನಾಯಿಯ ಗೋಣು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬಾಲವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಡೊಂಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್. ಆರ್-10: ನಂದಿ

ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ಕೋಡುಗಳು ನೇರವಾಗಿದ್ದು, ತಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಂದಿಯ ದೇಹ ಭಾಗವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಕಾಲುಗಳು ಸಮ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿವೆ, ಜನನಂದ್ರೀಯ ಭಾಗವನ್ನು ಒಂದು ಸರಳ ರೇಖೆಯಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ಚಿತ್ರವು 33 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 30 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದೆ.

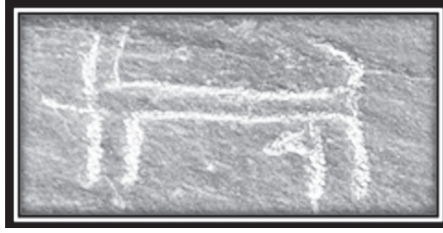

ಹೆಚ್.ಆರ್-10

ಹೆಚ್. ಆರ್-11: ನಾಯಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ

ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದ ದೇಹವನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಕ್ಕಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಶಿರೋಭಾಗವಿಲ್ಲದ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬಾಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ್ದು ಡೊಂಕಾಗಿದೆ. ಹಿಂಬದಿಯ ಬಲಗಾಲಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೃಷಣವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ

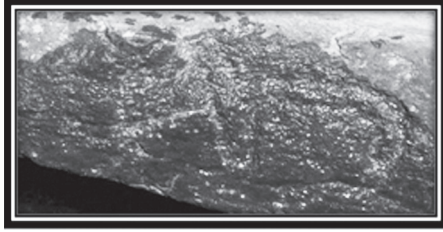
ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು 27 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 34 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-11

ಹೆಚ್. ಆರ್-12: ಗೂಳಿ

ಈ ಗೂಳಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರವು 24 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 41 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 2 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮೇಲಿನ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊರೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೇಲಿನ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಳಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೂಳಿಯ ರೂಪವು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಈ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಚಿತ್ರಕಾರನು ಅಷ್ಟೊಂದು ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಿಂತ ಇದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-12

ಹೆಚ್. ಆರ್-13: ವೃಷಣ

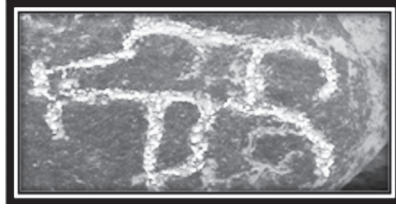
ಹೆಚ್.ಆರ್-12 ರ ಬಲಬದಿಯ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು 11 ಸೆ.ಮೀ ಉದ್ದ, 16 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ 2 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರಬಹುದು. ಕೆಲವೊಂದು ಗೂಳಿಯ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜನನಂದ್ರಿಯದ ಜೊತೆಗೆ ವೃಷಣದ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-13

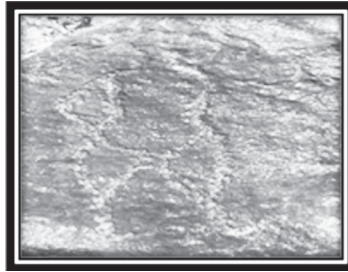
ಹೆಚ್. ಆರ್-14: ಗೂಳಿ

ಈ ಗೂಳಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರವು 24 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ, 18 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ 2 ಸೆ.ಮೀ. ಅಳದ ಕೊರೆತವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದು ಹೆಚ್.ಆರ್-12 ರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತಹ ಗೂಳಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-14

ಹೆಚ್. ಆರ್-15: ಮಾನವರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳು

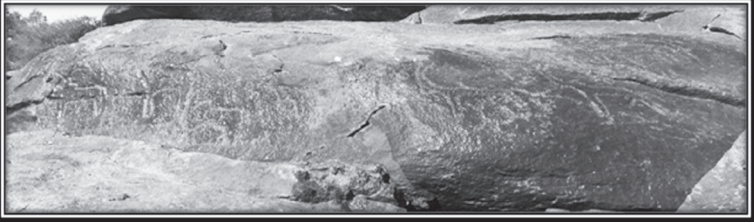

ಹೆಚ್.ಆರ್-15

ಹೆಚ್.ಆರ್-14 ಬಂಡೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾನವನ ಆಕೃತಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದು 61 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 27 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 2

ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆದ ರೇಖೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪುಷ್ಪಕಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಎಡಗೈಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತೋಡೆಯ ಭಾಗವು ದಪ್ಪವಿದ್ದು (ಧೋತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ), ಕೆಳಗೆ ಸಾಗಿದಂತೆ ಕಿರಿದಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಈ ಮಾನವ ಆಕೃತಿಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾನವ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾನವ ಆಕೃತಿಯು 50 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 24 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳದ ಕೊರೆದ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈ ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಆಗಲ ಮಾಡಿ ನಿಂತ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹೆಚ್.ಆರ್-15 ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವಿರುವ ಬಂಡೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯೊಂದಿದೆ. ಆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್.ಆರ್-16 ಇಂದ ಹೆಚ್. ಆರ್-22 ವರೆಗಿನ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳು ಒಂದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳು ಮನೆಯೊಂದರಿಂದ ಪಶುಗಳು ಮೇಯಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪಶುಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯೊಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿರುವ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಲಾಕಾರನು ಹೆಚ್ಚು ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದಂತಿದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-16 ಇಂದ ಹೆಚ್.ಆರ್-22

ಹೆಚ್. ಆರ್-16: ಗೂಳಿ

ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿಯು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗೂಳಿಯ ಮೈಕಟ್ಟು ದೃಢಕಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸಮಗಾತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗೂಳಿಯ ಕೋಡುಗಳು ಪೂರ್ವ-ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿವೆ. ಬಾಲವನ್ನು ಗೂಳಿಯ ದೇಹಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದು 26 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 27 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1 ಸೆ.ಮೀ. ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ

ಹೆಚ್. ಆರ್-17: ಗೂಳಿ

ಹೆಚ್.ಆರ್-16 ಗೂಳಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿರುವ ಗೂಳಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗೂಳಿಯು 33 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 40 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದ

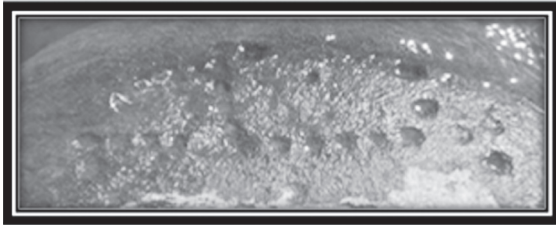
ಹಾಗೂ 1 ಸೆ. ಮೀ. ಆಳವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನಗ್ನೀಕರಣದ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಗೂಳಿಯ ಮುಖವು ಅಳಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕೋಡುಗಳು ನೇರವಾಗಿದ್ದು, ಸಣ್ಣ ಗಾತ್ರದ ಡುಬ್ಬವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗೂಳಿಯ ಬಾಲವನ್ನು ಪಾದದವರೆಗೂ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂಬದಿಯ ಬಲಗಾಲಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನನಂದ್ರಿಯವನ್ನು ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗೂಳಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಹೆಚ್.ಆರ್-18 ಡುಬ್ಬ ರಹಿತ ಗೂಳಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು 22 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 27 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹೆಚ್.ಆರ್-18 ಗೂಳಿಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಎಡ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ

ಹೆಚ್.ಆರ್-19 ಡುಬ್ಬವಿರುವ ಗೂಳಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು 21 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ, 27 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗೂಳಿಯ ಕೋಡುಗಳು ನೇರವಾಗಿದ್ದು, ದೇಹವು ಸಮಗಾತ್ರದಲ್ಲಿದೆ. ಹೆಚ್.ಆರ್ 20 ಗೂಳಿಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಹೆಚ್.ಆರ್ 18 ನ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು 44 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ ಮತ್ತು 35 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗೂಳಿಯು ಉದ್ದವಾದ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ದೇಹ ಭಾಗವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿರಿದಾಗಿದೆ. ಗೂಳಿಯ ಬಾಲವು ಹಿಂಬದಿಯ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಂತರವಾಗಿ ಇದೆ. ಈ ಕಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಮೆಯ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-21 ಗೂಳಿಯು ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು, ಸಮಗಾತ್ರದ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದು 45 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ ಮತ್ತು 28 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗೂಳಿಯು ನೀಳ ಗಾತ್ರದ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕಿರಿದಾದ ಡುಬ್ಬವನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನನಂದ್ರಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಸರಳ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಬಲ ಮತ್ತು ಎಡ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ವೃಷಣವನ್ನು ಎರಡು ಚುಕ್ಕೆಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್.ಆರ್-22 ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವು ನಾಯಿಯ ಗೀರು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಯಿಯು ತನ್ನ ತಲೆಯತ್ತಿ ಗೂಳಿಗಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ಮನೆಯೊಂದರ ಹೊರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಯಿಯ ಗೀರು ಚಿತ್ರವು 27 ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ 36 ಸೆ.ಮೀ. ಉದ್ದವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಚಿನ್ನಮಣಿ ಮಾದರಿಯ ಕುಳಿಗಳು:

ಹೊಳಲೂರಿನ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳಿರುವ ಬಂಡೆಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನಮಣಿಯಾಟದ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೋಲುವ 20 ಕುಳಿಗಳಿದ್ದು, ಮಾನವನು ತನ್ನ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆಯಲು

ತಯಾರಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನೂತನ ಆಟಗಳ ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಕೇವಲ ಆಟಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

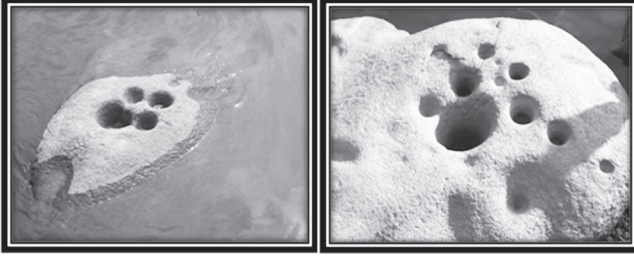
ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನೆಮಣಿಯಾಟವು ಪ್ರಮುಖ ಆಟವಾಗಿದೆ. “ಚೆನ್ನೆ” ಎಂದರೆ ‘ಸುಂದರ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಟದ ಮಣೆಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ 14 ಕೋಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋಣೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಆಡುವ ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 27 ಬಗೆಯ ಆಟಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ರತಿ ಕಾಳು, ಕವಡೆ, ಕಲ್ಲು, ಮಂಚೊಟ್ಟಿ, ಹುಣಸೆ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು 2-3 ಜನ ಆಡುವ ಆಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಳಾಂಗಣ ಆಟವಾಗಿದ್ದು ಕೇವಲ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶ, ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡ, ಫಿಲಿಪೈನ್ಸ್‌ವರೆಗೂ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಈ ಆಟವು “ಮಂಕಲ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

ಇದು ಕೇವಲ ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಆಟವಾಗಿರದೆ, ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ನೈತಿಕ ಅಂಶಗಳು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಸಾಟ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಯಾಟಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದ ಆಟಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಆಟದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬುಲೆ ಪೆರ್ಗ, ಜೋಡು ಪೆರ್ಗ, ಚೆನ್ನೆಯಾಟಗಳು ಕೃಷಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಉತ್ಪಾದನೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅರಸಾಟ, ಮಂತ್ರಿಯಾಟ, ಮರ ಆಟಗಳು ಗೇಣಿದಾರ-ಧನಿ, ಅರಸು-ಪ್ರಜೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಆಟದ ಕುರಿತು ಕೆಲವೊಂದು ನಿಯಮ ಹಾಗೂ ನಂಬಿಕೆಗಳಿದ್ದು ಈ ಆಟವನ್ನು ಜುಲೈನಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದ್ದು ಉಳಿದ ದಿನಗಳಿಗೆ ನಿಷೇಧವಿದೆ. ಕಾರಣ ಈ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುಸಾದ ಮಳೆಯಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾರಣ ಆ ಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಈ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಆಟವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿದರೆ ಅಮಂಗಳಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಟವನ್ನು ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ, ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ, ಒಂದೇ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳು, ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಆಡಬಾರದೆಂಬ ನಿಷೇಧವಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಿ, ಮೋಸಗೊಂಡು ಸಂಬಂಧಗಳು ಒಡೆಯಬಾರದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಹೇರಲಾಗಿದೆ.⁶

ಕುಳಿಗಳು:

ಹೆಚ್.ಆರ್-1 ಬಂಡೆಯ ಬಲಭಾಗದ ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಟೆಯಾಕಾರದ ಬಂಡೆಯೊಂದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎಂಟು ಕುಳಿಗಳಿವೆ. ಈ ಕುಳಿಗಳ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈ ಬಂಡೆಯ ಮಧ್ಯದ ಕುಳಿ ನಾಲ್ಕುವರೆ ಇಂಚು ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಆರು ಸಣ್ಣ ಕುಳಿಗಳು ಮೂರುವರೆ ಇಂಚು ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ಕುಳಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದರಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಕುಳಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕುಳಿಗಳು ಸುಮಾರು ಮೂರುವರೆ ಇಂಚು ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಕುಳಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕುಳಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಬಂಡೆಚಿತ್ರಗಳ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಯಾವುದೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಲ್ಲ. ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಮಿರಾ, ಲಾಸ್ಕೋ ನೆಲೆಗಳ ಕಾಲಗಣನೆಯನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಗುಹಾ ಚಿತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತೊಡಕಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ರಚನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಕಾಲಗಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಆ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಅವಶೇಷಗಳಾದ ಮಡಕೆ, ಶಿಲಾಯುಧಗಳು, ಇತರ ಪ್ರಾಚ್ಯಾವಶೇಷಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅ.ಸುಂದರ ಅವರು ಆನೆಯ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವರಾಜ್ ಸ್ವಾಮಿ ಕೆ.ಜಿ. ಅವರು ಮೈಗವಧೆಯ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ತಾಮ್ರ ಶಿಲಾಯುಗ ಅಥವಾ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಯದೇವಪ್ಪ ಜೈನಕೇರಿಯವರು ಹೊಳೆಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗೀರು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅದೇ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಪತ್ತೆಯಾಗಿರುವ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಜಯದೇವಪ್ಪ ಜೈನಕೇರಿಯವರು ಶೋಧಿಸಿದ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರವು

ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅ.ಸುಂದರ ಅವರು ಶೋಧಿಸಿದ ಗೀರು ಚಿತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರತಾಗಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಈ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ಕುಳಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸುಧಾರಿತ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸದ ಮಾನವ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯಲು ಕಬ್ಬಿಣದಂತಹ ಗಡುಸಾದ ಆಯುಧವನ್ನೇ ಬಳಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಿರುವ ಕಲ್ಲು ಬ್ಲಾಕ್ ಬಾಸಲ್ಟ್ ಮಾದರಿಯ ಶಿಲೆಯಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ಗೀರಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಆಯುಧಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮಾನವನೇ ಈ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಜನರು ಸುಧಾರಿತ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಳಿಯನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಕುಳಿಗಳು ನದಿ ಮುಖಜ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಹೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೊಳಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದ ಜನರು ತಯಾರಿಸಿದ ಆಯುಧಗಳಾದ ಈಟಿ, ಭರ್ಚಿ ಕತ್ತಿ, ಬಾಣದ ಮೊನೆಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣದ ನೇಗಿಲ ಕುಳ, ಕುಡುಗೋಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಅವಶೇಷಗಳು ದೊರೆತಿಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನರು ಸುಧಾರಿತ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನರು ಗೋಧಿ, ಬಾರ್ಲಿ, ಭತ್ತ, ರಾಗಿ ನವಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ದವಸ-ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ.⁷ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಳಲೂರಿನ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಹ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಮಾನವನ ರಚನೆಯೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ

1. www.maplandia.com/india/karnataka/shimoga/holalur/
2. www.brandbharat.com/english/.../Shimoga_SHIMOGA_HOLALUR_HOLALUR.html
3. ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಹಾರ, 2010, ಶಿಲಾಯುಗದ ಗವಿಚಿತ್ರಗಳು, ಬಸವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಪು. ಸ.1-3
4. Ota S B, 2008, "Bhimbetka", Archaeological Survey of India, New Delhi, P.p.27-28
5. ಅದೇ, ಪು. ಸ.10-13
6. ಎಕ್ಕಾರು ಗಣನಾಥ, 2000, ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಪದ ಆಟಗಳು, ಜ್ಞಾನೋದಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ಸಂ.109-142
7. ಸೋಮಶೇಖರ ಎಸ್. ವೈ., 2010, ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಹಂಪಿ: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಪು. ಸ.04-05

Reference:

1. **Kumar Ajith (Ed), 2014, Rock Art : Recent Researches & New Perspectives vol-1 & 2, New Bharathiya Book Corporation, New Delhi.**
2. **Kumar Giriraj (Ed) ,2010-11, Purakala,Vol- 20-21, Rock Art Society of India, Agra.**
3. **Neumayr Erwin, 2013, Prehistoric Art of India, Oxford, New Delhi.**
4. **Oakley P Kenneath, 1975, Man The Tool Maker, Trustees of TheBritish Museum, London.**

೨. ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ ಕೇರಳದ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ತಯಾರಿ-ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳು

* ಯತೀಶ್ ಕುಮಾರ್ ರೈ ಕೆ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಹಿರಿದಾದುದು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ. ಕಲಿಸಲು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ನೈಜವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲೇ ಕಲಿಸುವ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತೆಯೇ ಭಾಷಾಬೋಧನೆ. ಇಂತಹ ಭಾಷಾಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಸಹಾಯಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪುಸ್ತಕವೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಬದ್ಧವಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಪರಿಣತರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸುವ ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆಯೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ.

ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಏಕೀಕರಣ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ವಸಾಹತು ಕಾಲದ ಪೂರ್ವದ ತನಕ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗುರುಮಠಗಳು, ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು, ಘಟಿಕಾ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಲುಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮುದ್ರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

* ಸಂಶೋಧನಾ ವಿನ್ಯಾಸ, ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ- 574 240, ದ. ಕ.

ಬ್ರಿಟೀಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಡತ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಓದು, ಬರಹ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಗಮನವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಾಗಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರ, ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಕಂಡುಬಂದುವು.

ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಆರಂಭವಾದ ಕಾಲವನ್ನು 1833 ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಮುಂದೆ ತಜ್ಞರು ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ರೂಪ ನೀಡುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತು. 1841ರಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಮತ್ತು ಆಸುಪಾಸಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಶಾಲೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. 1847ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಬುಕ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ 1956ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಏಕರೂಪದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಬರಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕೇರಳವು ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲೂ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ರಚನಾ ಪದ್ಧತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಳಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಂದಿಗೆ ದೇಶೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಮದರಾಸು ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಶನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಪಠ್ಯಗಳು 1884ರಿಂದ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಭಾಗ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಭಾಗ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. 19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಶನ್ ಎಂಬುದು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಆಗಿ ಬದಲಾದ ಸಂಕ್ರಮಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಮದರಾಸು ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಪಠ್ಯಭಾಗಗಳೇ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲೂ ಜಾಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ಪಠ್ಯಗಳ ಮುದ್ರಣವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು 1944ರಲ್ಲಿ ಶಾರದಾ ಪ್ರೆಸ್ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೂ 1957ರಲ್ಲಿ ಸೌತ್ ಕೆನರಾದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲೂ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ದೇಶೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೀಕರಣದ ವರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದುವು. ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಏಕರೂಪದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸರಕಾರ ನಿರ್ಣಯಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಜ್ಯಾರಿಗೆ ಬಂದುವು. ಕೇರಳದಲ್ಲಿ

ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಆದು ಕೂಡಾ ಕಾಂಞಗಾಡಿನಿಂದ ತಲಪಾಡಿಯ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಏಕೀಕರಣದ ವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಸರಗೋಡೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ ಕಾಸರಗೋಡು ಕೇರಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಸರಕಾರದ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯೇ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಇದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಗೊಂಡು ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಅಕಾಡೆಮಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮದಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗೆ ರೂಪುಗೊಡುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರದ ಅಂಗೀಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ತಯಾರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳೂ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವಾಗ ಸ್ಥಳೀಯವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು, ವಿಷಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು, ಚರಿತ್ರೆ, ರೀತಿ ರಿವಾಜುಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುವ ಸರಕಾರಗಳ ನೀತಿಗಳು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ತಯಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲದು.

ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ - ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ

ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳು ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಭಾಗ ಮತ್ತು 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಗೊಂಡವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಶಾಲೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದುವು. ಗರಿಷ್ಠ ಎಂಟನೇ ತರಗತಿ ವರೆಗೆ (ಇ.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.)ವರೆಗೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಕೇರಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ನೀಲೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ (ನೀಲೇಶ್ವರ ರಾಜಾಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ) ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು. 1918ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಶಾಲೆ 1925ರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಗಿ ಭಡ್ತಿಗೊಂಡಿದೆ. ಮುಂದೆ 1940-45ರ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ ನೀರ್ಚಾಲು, ಪೆರಡಾಲ, ಪೆರ್ಲ, ಬಿ.ಇ.ಎಂ. ಹೈಸ್ಕೂಲು ಕಾಸರಗೋಡು ಹೀಗೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಶಾಲೆಗಳು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿವು. ಉಳಿದಂತೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಬಳಿಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭವಾದುವು.

ಏಕೀಕರಣದ ಬಳಿಕ 1960ರ ದಶಕದ ವರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 60ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ತಯಾರಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರತಿಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ರಚನಾಕಾರ್ಯ 1962ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಡೈರೆಕ್ಟರು ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆ ತಿರುವನಂತಪುರ ಇವರಿಗಾಗಿ ಮೈಸೂರು ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ

ಅವರು ಆಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಎಸ್.ಆರ್.ನಾರಾಯಣರಾವ್, ಬಿ.ವೆಂಕಟಪ್ಪ, ಶ್ರೀಮತಿ ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವ ಸಮಿತಿಯು ಪುಸ್ತಕ ತಯಾರಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪಾಠಪಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.¹ ಮುಂದೆ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯ ಕೆಲಸ 1970ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕಾಸರಗೋಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನವೀನವಾದ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಕೇರಳ ಸರಕಾರವು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರೂಪೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ 3 ಮತ್ತು 4ನೇ ತರಗತಿಗಳಿಗೂ ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ 1,2,5 ಮತ್ತು 10ನೇ ತರಗತಿಗಳಿಗೂ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ 6,7,8 ಮತ್ತು 9ನೇ ತರಗತಿಗಳಿಗೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ನಿರ್ದೇಶವನ್ನಿತ್ತಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ನೀರ್ಚಾಲು ಮಹಾಜನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿತು. “ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಇಂಬನ್ನಿತ್ತುದಲ್ಲದೆ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.”²

ಮುಂದೆ 1985-86ರಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮುನ್ನುಡಿ ಇಂತಿದೆ-“ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಜನಾಂಗದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ಬದಲಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿಗಳೂ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಭಾಷಾವಿಕಾಸ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಭಾವೈಕ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಹುಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಭಾವೀ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಬೆಳೆದು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಯಾಧಿಷ್ಟಿತವಾದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಅವರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪದ್ಧತಿಯ ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಕೇರಳ ಸರಕಾರದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟೂಟ್ ಹೊಸ ಪಠ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು 1985-86ರ ಆಧ್ಯಯನ ವರ್ಷದಿಂದ ಹೊಸ ಪಾಠಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿಕೊಂಡು ಜನಜೀವನ, ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನಾಯ್ದು, ಸಂಪಾದಿಸಿ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಹಳೆಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ, ಹೊಸಗನ್ನಡಗಳೆಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಬೇಧಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ದೊರಕುವಂತೆ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾಷಾ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಗಮನವಿಡಲಾಗಿದೆ.”³ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಯನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 12 ಗದ್ಯ ಪಾಠಗಳನ್ನೂ 12 ಪದ್ಯ ಪಾಠಗಳನ್ನೂ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಪಾಠಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮುಂದಿನ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ನಡೆದು 2000ದಲ್ಲಿ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 1986ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ, 1988ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಚೌಕಟ್ಟು, 1992ರ ಪಿಒಎ, 2000ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಚೌಕಟ್ಟು ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯ ಬಳಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಕೆಯಾದ ಎಂ.ಎಲ್.ಎಲ್. (ಕನಿಷ್ಠ ಕಲಿಕಾ ಮಟ್ಟ), ಡಿ.ಪಿ.ಇ.ಪಿ. ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಜಿಸಿದ ಅನುಭವಗಳು ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಭಾಷಾಕಲಿಕಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ನೂತನ ಒಲವುಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಯುವಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಅದುವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಹಜ ಭಾಷಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಕಸನಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಿತ್ತು.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಸ್ವಯಂಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಶಯ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವ ಅನುಭವಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವು ಹೊಸ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅಗತ್ಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಸ್ವಂತ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಹಕಾರಿಯಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು, ಓದುವ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ, ನಿರೂಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಂತದವರೆಗೆ ಮಾತೃಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರತೀ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು, ಉಪಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಹೀಗೆ ಎರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಓದಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತ, ಅರಬಿಕ್, ಉರ್ದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕಲಿಯುವವರಿಗೆ ಉಪಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಾಠಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ಭಾಷಾ ನೈಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯ ಕಲಿಕಾ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಇರಬೇಕು. ಭಾಷಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಪಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ತಯಾರಿ ನಡೆದಿದೆ.

ಮುಂದೆ 2010-11ರಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. “2005ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪರೇಖೆಯ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಥಮಿಕದಿಂದ

ಹಿರಿಯ ಮಾಧ್ಯಮಿಕದ ವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇರಳ ಸರಕಾರವು ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಿದೆ. ಕೇರಳದ ಜನತೆಯ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಗ್ರ ಹಾಗೂ ನೂತನವಾದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು 1997ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕಲಿಕಾ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ರೀತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿತ ರೀತಿ, ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಧಾರಿತ ಸಮೀಪನ, ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ತರಗತಿಗಳು, ಮಗುವು ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ ಮುಂತಾದವು ಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅತಿ ಅಗತ್ಯ ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಸಮಗ್ರವೂ ನಿರಂತರವೂ ಆದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಜ್ಯಾರಿಗೆ ಬಂತು.

ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಪಾತ್ರವೇನು ಎಂಬುವುದು ಪುನಃ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಗುಂಪು ಕಲಿಕೆಗೂ ಸಹವರ್ತಿತ ಕಲಿಕೆಗೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಲಾಯಿತು.....ಈ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಬದಲಾಯಿತು. ಕೇರಳವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಸಮಸ್ಯಾಧಾರಿತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ರೂಪುಗೊಂಡಿತು.”⁴

2005ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ, 2007ರ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದೆ. ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿ ಎಂಟು ಸಮಸ್ಯಾ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಸ್ಯಾಮಂಡಲಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನೂತನ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಓದಲು, ಚರ್ಚಿಸಲು, ಆಲೋಚಿಸಲು, ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ತರಗತಿ ವಿನಿಮಯದ ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲು ಪೂರಕವಾಗಬಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. “ಸಾಮಾಜಿಕ ಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ”ದ ತಳಹದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಬೋಧನಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಲಿಕಾ ಸಮೀಪನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿಂದಿನ ಆಶಯಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಂದುವರಿದ ಪಠ್ಯ ಎಂದೂ ಉಪಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೂಲಪಠ್ಯ ಎಂದೂ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲಪಠ್ಯವು ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ/ಸಂಸ್ಕೃತ/ಅರಬಿಕ್/ಉರ್ದು ಕಲಿಯುವವರಿಗೂ ಇರುವುದಾಗಿದೆ.

2013ರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ‘ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಿಗೆ ಕಲಿಕಾಸಾಧನೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಎಲ್ಲಾ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವೂ ಆಗಿರುವ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು

ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾದುದು ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಎನ್.ಸಿ.ಎಫ್ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನವೀಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವ, ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇದನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಸಮರ್ಪಕತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಕತೆಗೆ ಎಂಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಮೀಪನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುವುದು¹ 2009ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕು ಕಾಯಿದೆ, 2011ರ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕು ನಿಯಮಗಳು, 2013ರ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು ಇವುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ 2016ರಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ನಡೆದಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೇಂದ್ರಿತ, ಪ್ರಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ, ಚಟುವಟಿಕಾ ಪ್ರಧಾನ, ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಧಾರಿತವಾದ ಕಲಿಕಾರೀತಿಯು ಪಠ್ಯ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳವರು ಹಾಗೂ ವಿಭಿನ್ನ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರನ್ನೂ ಕೂಡಾ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಆರ್ಜಿತ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಶಯ ಪರಿಸರವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾದ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಹಜ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಹಂತದಲ್ಲಿ, ಮನೋಭಾವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತರಗತಿಗೂ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಹೂರಣವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಹೂರಣದೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಕರಿಸಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ತಯಾರಿ ನಡೆದಿದೆ.

ಸಹಜವಾದ ಕಲಿಕೆ, ಕಲಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಬೌದ್ಧಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ತಲೆ, ಹೃದಯ, ಹಸ್ತ ಸಮನ್ವಯಗೊಂಡ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಎಂಬ ಕಾಣ್ಕೆ (Vision)ಯೊಂದಿಗೆ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಗುರಿಗಳನ್ನು 'ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಗಳು' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸರಣಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾಠಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಾಧಿಸುವ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಗಳು ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ತರಗತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸುವ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

2009ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕು ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕಾಗಿ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಹಕ್ಕು ಆಧಾರಿತ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು, ಪಠ್ಯಕ್ರಮ, ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾಮಟ್ಟ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ

ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಎಂಬುದು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆರ್ಜಿಸಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತವಾಗಿದೆ. ನಿರಂತರ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅರಿವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಸಬಲೀಕರಣ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಶಯ ವಿನಿಮಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಾ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂಬೀ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು. ಸೃಜನಾತ್ಮಕತೆ, ವೈಚಾರಿಕ ಭಾವನೆಗಳ ಆವಿಷ್ಕಾರ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಿಂತನೆ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾದ ಚಿಂತನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾಷಾ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಮುಂದುವರಿದ ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಮೂಲಪಠ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡ-1 ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ - 2 ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ನೀಡಲು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾಗ-1ರಲ್ಲಿ ಒಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳ ವರೆಗಿನ ಪಾಠಭಾಗಗಳು, ಭಾಗ-2ರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ವರ್ಷದ ಉಳಿದ ತಿಂಗಳುಗಳ ಪಾಠಭಾಗಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. “ಕ್ಯೂಆರ್ ಕೋಡ್” ಬಳಸಿ ಪಾಠ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು 2016ರ ನೂತನ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ‘ಸಾಫ್ಟ್ ಕೋಪಿ’ಯನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪೋರ್ಟಲುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಗಾತ್ರ, ರಕ್ಷಕವಚ, ಬಣ್ಣ, ಅಕ್ಷರ ವಿನ್ಯಾಸ, ಅಕ್ಷರಗಳ ಗಾತ್ರ, ಪುಸ್ತಕದ ಒಟ್ಟು ವಿನ್ಯಾಸ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕಾಗದ ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಅದರದ್ದೇ ಆದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯಿದೆ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಗಾತ್ರ ಕಿರಿದಾದರೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗುವುದು. 1985ರ ವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಡಬ್ಲ್ಯು ಸೈಸ್ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. 1985ರ ಬಳಿಕದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೌನ್ ಸೈಸ್ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತ ಚಿತ್ರಗಾರರಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವರ್ಣರಂಜಿತ ಹೊರಾವರಣವನ್ನು 1999ರ ದಶಕದ ಬಳಿಕದ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. 2016ರ ಆವೃತ್ತಿಯ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಬಿಳುಪು ಪುಟಗಳು ಮರೆಯಾಗಿವೆ. ವರ್ಣಮಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠಭಾಗಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು :

1. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೈಪಿಡಿ -ಕನ್ನಡ--ಮೂಲ ಪಠ್ಯ ಹಾಗೂ ಮುಂದುವರಿದ ಪಠ್ಯ-ತರಗತಿ 10 (2011)-ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ-ಕೇರಳ)
2. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೈಪಿಡಿ -ಕನ್ನಡ--ಮೂಲ ಪಠ್ಯ ಹಾಗೂ ಮುಂದುವರಿದ ಪಠ್ಯ-ತರಗತಿ.8 (2009)-ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ-ಕೇರಳ
3. ಅಧ್ಯಾಪಕ ಪಠ್ಯ-ತರಗತಿ 10 ಕನ್ನಡ (2016)-ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ-ಕೇರಳ
4. ಕಾಸರಗೋಡು ತಾಲೂಕಿನ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳ ಇತಿಹಾಸ. (1956ರ ವರೆಗಿನ ಶಾಲೆಗಳು) - ಡಾ. ಉಪ್ಪಂಗಳ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಭಟ್. (2017) - ಆಕೃತಿ ಆಶಯ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಮಂಗಳೂರು.
5. ಕೇರಳ ಪಾಠಾವಳಿ-ಕನ್ನಡ-10ನೆಯ ತರಗತಿ (1988) ಮುನ್ನುಡಿ-ರಾಜ್ಯ ಭಾಷಾ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್-ತಿರುವನಂತಪುರ-
6. ಕೇರಳ ಪಾಠಾವಳಿ ಕನ್ನಡ -10ನೆಯ ತರಗತಿ (1998)-ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್-ತಿರುವನಂತಪುರ-ಕೇರಳ ಸರಕಾರ -ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇಲಾಖೆ)
7. ಕೇರಳ ಕನ್ನಡ ಪಾಠಮಾಲೆ (1975) 9ನೇ ತರಗತಿ-ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಕೇರಳ ಸರಕಾರ
8. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ರಾಚಿನಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳ ಅಧ್ಯಯನ- ಪ್ರಕಾಶ್(2009) -ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ - ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಉಪ್ಪಂಗಳ ರಾಮಭಟ್
9. ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಶಾಸ್ತ್ರ-ಡಾ. ಆರ್. ಓಬಳೇಶಘಟ್ಟ (2007)-ವಿದ್ಯಾನಿಧಿಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ
10. ಸವಿಗನ್ನಡ ಪಾಠಮಾಲೆ 8 (1962) - ಕೇರಳ ಸರಕಾರದ ವಿದ್ಯಾಇಲಾಖೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಸವಿಗನ್ನಡ ಪಾಠಮಾಲೆ 8 (1962)-ಕೇರಳ ಸರಕಾರದ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆ
2. ಕೇರಳ ಕನ್ನಡ ಪಾಠಮಾಲೆ (1975) 9ನೇ ತರಗತಿ-ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಕೇರಳ ಸರಕಾರ
3. ಮುನ್ನುಡಿ-ಕೇರಳ ಪಾಠಾವಳಿ ಕನ್ನಡ -10ನೆಯ ತರಗತಿ(1998)ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್-ತಿರುವನಂತಪುರ-ಕೇರಳ ಸರಕಾರ-ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇಲಾಖೆ
4. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೈಪಿಡಿ -ಕನ್ನಡ--ಮೂಲ ಪಠ್ಯ ಹಾಗೂ ಮುಂದುವರಿದ ಪಠ್ಯ-ತರಗತಿ.8 (2009)-ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ-ಕೇರಳ
5. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೈಪಿಡಿ ಪು.8 -ಕನ್ನಡ--ಮೂಲ ಪಠ್ಯ ಹಾಗೂ ಮುಂದುವರಿದ ಪಠ್ಯ-ತರಗತಿ 9 (2016)-ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ-ಕೇರಳ

೨. ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಜೀವನ

* ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದ ಎ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿದ್ದು ಮನುಷ್ಯನ ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಹಾಗೂ ಅದರಾಚೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಕುರಿತೂ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಗಳೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ತನ್ಮೂಲಕ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಆತ್ಮವನ್ನು ಜೀವನದ ನಿರಾಕಾರ ಚೈತನ್ಯವೆಂದು ನಂಬುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವು ಚಿರಂತನವೆಂದು ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲಾ ಪಂಗಡಗಳು ನಂಬುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮರಣಾನಂತರ ಆತ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವು ಅನ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು ಉಸಿರಾಡು ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವದೆಲ್ಲೆಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು ಆತ್ಮ 1. ಚರಕ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ 2. ಆತ್ಮದ ಲಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ಆತ್ಮವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ನಿರ್ವಿಕಾರವೂ, ಪರ, ನಿತ್ಯ, ಚೈತನ್ಯಕಾರಿ. ಶಾಶ್ವತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮನಸ್ಸು, ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ತ್ರಿಗುಣ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಜೀವವನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಸತ್ತ್ವವೇ ಆತ್ಮ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಉಸಿರಾಡುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತದನಂತರ ಆತನ ಮರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೆ ಭೌತಿಕ ಶರೀರ ನಷ್ಟವಾಯಿತು ಎಂದರ್ಥ.

ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಮ-ನಚಿಕೇತರ ಸಂವಾದ ಮೂಲಕ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದಾಚೆಗೆ ಆತ್ಮ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವೆಡೆ ಇದನ್ನು ಶವಸಂಸ್ಕಾರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

* ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಾಗ, ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಆಯುರ್ವೇದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಾಸನ - 573 201

ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತತ್ವಮಸಿ ಮಹಾವಾಕ್ಯದ ವಿವರಣೆಯು ಆರುಣಿ-ಶ್ವೇತಕೇತು ಇವರ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ವಿವರಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿವೆ. ಆತ್ಮವು ದೇಹಾತಿರಿಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ದೇಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತಗಳು ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಪುನರ್ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಇದೆ.

ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಚಾರದ ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಚಾರ್ವಾಕ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆತ್ಮವನ್ನು ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ಪುನರ್ಜನ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಭಸ್ಮೀಭೂತಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ ಪುನರಾಗಮನಂ ಕುತಃ | ಎನ್ನುತ್ತಾ ಯಾಜ್ಞೀವೇತ್ ಸುಖಂ ಜೀವೇತ್ ಋಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಘೃತಂ ಪಿಬೇತ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ, ತನ್ನ ಪರರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದೆ, ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಚಾರ್ವಾಕ ಮತ. ಬೌದ್ಧ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವು ರೂಪ, ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞೆ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ವಿಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಪಂಚ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಸಂಘಾತವು. ನಾನು ಎಂಬ ಮಹಾಮೋಹವು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಆತ್ಮರಾಗವೆತ್ತು ಆಶೆ ತೀರಿದಾಗ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಒಂದೇ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸತ್ ಚಿತ್ ಆನಂದಮಯ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮ ಅಂತಃಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿದ್ದಾನೆ. ತತ್ವಮಸಿ, ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುದನ್ನೂ, ಉಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗುವುದನ್ನೂ, ಸಾಗರ ಮತ್ತು ಅಲೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ ತತ್ವಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀ ಸಾಗರವೇ ಪರಮಾತ್ಮವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವ ಅಲೆಗಳು ಜೀವಾತ್ಮರು ಎಂಬಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ ತತ್ವವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗುವತ್ತ ನಮಗೆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಆಸ್ತಿಕ ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿದೆ ಎಂದು ನಂಬುತ್ತವೆ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ (ಋ.10.97.11) ಆತ್ಮದ ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ನಿರುಕ್ತಕಾರನಾದ ಯಾಸ್ಕನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವುದು ಆತ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮದ ಕುರಿತು ಋಗ್ವೇದ 1-145-1, 7-87-2, 7-101-6, 8-3-24, 9-2-10, 9-6-8 ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿರುವುದು

ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶರೀರವಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಲ್ಲ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲ. ಅದು ಆತ್ಮರೂಪವಾದ ಆತ್ಮವೆ. ಆತ್ಮವು ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಆತ್ಮ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತು ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ, ಅದು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ, ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಸೂಕ್ತ 4-4-5 ರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮವು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಆತ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಬಹುದು. ಯಾವುದನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರವು ಜನರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಬಲ್ಲದು. ಜೀವಂತವಾಗಿರಲು ಧರ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಗೌರವ ತೋರಲು ಯಾರಾದರೂ ಇರಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ದೇವರು ಮಹಾಗುರು ಎಂದು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ³. ಧರ್ಮ ಬಲಿಷ್ಠ ಆಗಬೇಕಾದರೆ, ಭರವಸೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತಾನು ಹೇಳುವುದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ ಎಂದು ನಂಬುವುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಇತರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲಾರದು. ಒಬ್ಬ ಪ್ರವಾದಿ ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಯಾರು ತನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಬಹುಮಾನಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ತನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸದವರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದೂ ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಭಾವನೆ ಈ ರೀತಿ ಹರಡುವುದು - ವೇದಾಂತವು ಇದ್ದಾವುದನ್ನೂ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ವೇದಾಂತವು ಯಾವ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಓದಿರುವನೋ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವೇದಾಂತ ಬೋಧಿಸುವುದೇನು? ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು. ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿವೆ. ಯಾರೂ ಹಿಂದಿನದನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಭೂತಕಾಲ ಗೊತ್ತಿದೆ ಎಂದು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು. ಇದೊಂದೆ ಸತ್ಯ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆ. ಅನಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಮತ್ತೊಂದರಷ್ಟೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ, ಮುಂದೆ ಬರುವ, ಈಗ ಇರುವುದೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ⁴.

ಆತ್ಮ ಎಂದರೇನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಅದು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಎಂಬ ಅರಿವು ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಸರ್ವರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರ ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ ಸಾಂಖ್ಯ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ ಕುರಿತಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಸದ್ವಸ್ತುವಿಗೆ ಇರುವಿಕೆ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದ್ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ. ಇವೆರಡರ ತತ್ವವನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಪುರುಷರು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದರಿಂದ ಈ

ಸಂಪೂರ್ಣ ದೃಶ್ಯ ಜಗತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆಯೋ ಅದು ನಾಶರಹಿತವಾದುದು. ಅಂದರೆ ದೃಶ್ಯ ಜಗತ್ತು ನಾಶವಾದರೂ ಅದು ಯಾವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಈ ಅವಿನಾಶಿರಾದ ಆತ್ಮದ ವಿನಾಶವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಅಂದರೆ ಅದು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವು. ಈ ನಾಶರಹಿತ ಎಣಿಸಲಾರದ ನಿತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಈ ಶರೀರಗಳು, ನಾಶವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶರೀರದ ಕುರಿತು ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೂ ಆತ್ಮವು ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಯದ್ದು ಮತ್ತು ಶರೀರದ ನೋವುಗಳು ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವು ನಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅನಿತ್ಯವಾದ ದೇಹದ ನಾಶಕ್ಕೆ ಶೋಕಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ವಿಷಾದಕ್ಕೊಳಗಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನು ಹಾಗೂ ಇವನು ಸತ್ತವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಆತ್ಮನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಯಾರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದವನ ಸಾವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶೋಕಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಾವು ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ವಿಚಲಿತರಾಗದೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರಂ ಭವ ಸವ್ಯಸಾಚಿನ್ ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಾವು ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಆ ರೀತಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ, ಮನಸ್ಸು ಏಕಾಗ್ರವಾಗಿ ಜಯ ನಮ್ಮದಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಆತ್ಮನು⁶ ಎಂದೂ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಮ್ಮೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವನು ಜನ್ಮರಹಿತನೂ ನಿತ್ಯನೂ ಸನಾತನನೂ ಮತ್ತು ಪುರಾತನನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಶರೀರವು ನಾಶವಾದರೂ ಇವನು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಶರೀರ ನಾಶವಾಗುವುದು ಎಂದರೆ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶರೀರವು. ಈ ಶರೀರವು ನಾಶವಾದಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆತ್ಮನು ಇನ್ನೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ನಾವು ಅದನ್ನು ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆರ್ಜಿತ ಕರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಯಾರೇ ಮನುಷ್ಯನು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟ ಪುರುಷನು⁷ ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಲೋಕಗಳಿಗೆ, ಅರ್ಥಾತ್

ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವಿದ್ದು, ಬಳಿಕ ಶುದ್ಧ ಆಚರಣೆಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಹುಟ್ಟು ಕೂಡಾ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮ ಕೃತ ಕರ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಪಡೆದಂತಹ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಾಶರಹಿತನೂ ನಿತ್ಯನೂ, ಅಜನ್ಮನೂ, ಅವ್ಯಯನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವ ಪುರುಷನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಯಾರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ? ಅಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಯಾರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಹಳೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಸಾಡಿ ಬೇರೆ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆಯೇ, ಹಳೆಯ ವಾಹನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊಸ ವಾಹನ ಬಳಸುವಂತೆಯೇ, ಜೀವಾತ್ಮನು⁸ ಹಳೆಯ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಬಿಸಾಡಿ ಬೇರೆ ಹೊಸ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು⁹ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಕತ್ತರಿಸಲಾರವು, ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡಲಾರದು, ನೀರು ತೋಯಿಸಲಾರದು ಮತ್ತು ಗಾಳಿಯು ಒಣಗಿಸಲಾರದು. ಇದು ನಿತ್ಯವೂ ಅಚಲವೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾದುದೂ ಸನಾತನವಾದುದೂ¹⁰ ಆಗಿದೆ. ಈ ಆತ್ಮನು ಅಚಿಂತ್ಯವೂ ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಯ ಪರಿಧಿಗೆ ನಿಲುಕದ್ದೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೂ, ವ್ಯಕ್ತರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದಿರುವುದೂ, ವಿಕಾರರಹಿತವೂ, ಯಾವುದೇ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆಗಿದೆ.

ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಆತ್ಮ ಪ್ರವೇಶವಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶರೀರ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಮುದಾಯವು ಫಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಆತ್ಮದ ಅಂಶವು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮವು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದು ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಶರೀರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಲು ಆತ್ಮವು ವಿವಿಧ ಭಾವಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳು ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗರ್ಭದ ವಿಶೇಷ ವೃದ್ಧಿಕ್ರಮವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳು ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಆತ್ಮವನ್ನು ಜೀವವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮದ ಅನುಬಂಧವು ಆಕಾಶಸಹಿತ ಮಹಾಭೂತಗಳ ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು, ಕರ್ಮ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಅಹಂಕಾರ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ, ರಜ ತಮೋ ಗುಣಗಳ ಸಮುದಾಯ ಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೋಷಯುಕ್ತ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಜನ್ಮ ಮರಣಗಳ ನಡುವೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಹಲವು ಫಲಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸದಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮವು ಶರೀರ ನಷ್ಟವಾದಾಗಲೂ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನುಬಂಧಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಜೀವಿಯು ಮನಸ್ಸು ಶರೀರ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಾಯಿಲೆಗಳ ಆವಾಸ ಸ್ಥಾನ. ಆತ್ಮವು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅತಿತವಾದುದು. ಆತ್ಮವು ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಿ ಎಂಬಂತೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾವುದೇ

ಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಗಮನಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಗಾಧರನು¹¹ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ನಡುವೆ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಶಿಶುವಿನ ಚಲನವಲನಗಳು ಚೇತನದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಜ್ಞಾನವು ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವು ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ¹². ವೈದ್ಯಕೀಯ ಗ್ರಂಥವಾದ ಚರಕ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಚರಕನು ಆತ್ಮದ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಚರಕನು ಸತ್ವ (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮನಸ್ಸು), ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಗುಣಗಳು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾದಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ನಿತ್ಯವೂ ಸಾಕ್ಷೀ ಭೂತವಾದುದೂ, ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನೋಡುವವನು ಆತ್ಮ¹³ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಆತ್ಮವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕರಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲು ಮನಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಸಹಾಯಕ ಸಾಧನಗಳು ನಿರ್ವಿಕಾರ ಹೊಂದುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಮನಸ್ಸು ಮಲಿನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಲು ತಡೆಗಳುಂಟಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚರಕನು ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಭಾವವುಂಟಾದಾಗ ಕರ್ತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಕುಂಭಕಾರನು ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಮಣ್ಣಿನ ಅಭಾವವಿದ್ದಾಗ ಆತ ಮಡಿಕೆ ಮಾಡಲಾರ. ಅದೇ ರೀತಿ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದಾಗ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗದು.

ಆತ್ರೇಯನು ಅಗ್ನಿವೇಶನಿಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಚಂಚಲವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಚಂಚಲವಾಗದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯ ಸಂಯೋಗ ಹೊಂದದಂತೆ ತಡೆದು ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು¹⁴.

ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ (13-20) ಅಣೋರಣೀಯಾನ್ ಮಹತೋ ಮಹೀಯಾನಾತ್ಮಾ ಗುಹಾಯಾಂ ನಿಹಿತೋಽಸ್ಯ ಜಂತೋ || ಅಂದರೆ ಆತ್ಮವು ಅಣುವಿಗಿಂತ ಸಣ್ಣದಾಗಿಯೂ ಮಹತ್ತಿಗಿಂತ ಮಹತ್ತಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಚರಕನು ಆತ್ಮದ ಕುರಿತು ವಿಭುತ್ವಮತ ವಿವಾಸ್ಯ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಗತೋಮಹಾನ್ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಆತ್ಮದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೃದಯ¹⁵ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಚರಕನು ಆತ್ಮದ ಸ್ಥಾನವು ಹೃದಯ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆತ್ಮಾ ಚ ಸಗುಣಶ್ವೇತಃ ಚಿಂತ್ಯಂಚ ಹೃದಿ ಸಂಶ್ರಿತಮ್ (ಚ.ಸೂ . 30-4). ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ¹⁶ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ¹⁷

ಅಂದರೆ ತಿಲದಲ್ಲಿ ತೈಲ, ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ, ಸ್ತೋತಸ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಜಲ, ಅರಣಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಇರುವಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಆತ್ಮದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಆತ್ಮವನ್ನು ಶರೀರ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿದ್ದು ನಿತ್ಯವೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ ಅವಿನಾಶಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಕರ್ಮ ಫಲಾನುಸಾರ ಪ್ರಾಣಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಜೀವಾತ್ಮ, ಭೂತಾತ್ಮ, ಕರ್ಮಾತ್ಮ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಲಿಂಗ ಶರೀರ, ಆತಿವಾಹಿಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಆತ್ಮವು ಹೊಂದಿದೆ. ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಇಚ್ಛಾ, ದ್ವೇಷ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಸಂಖ್ಯಾ, ಪರಿಮಾಣ, ಪೃಥಕ್ತ್ವ, ಸಂಯೋಗ, ವಿಭಾಗ, ಭಾವನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆತ್ಮವು ಅಧಿಕರಣವಾಗಿದೆ. ಸುಖ ದುಃಖಗಳು ಆತ್ಮದ ಮಾನಸ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತು ಆತ್ಮ ಒಂದೇ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾದುದು ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಆದ ಚಂದ್ರನ ಹಲವಾರು ಬಿಂಬಗಳಂತೆ ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು¹⁸. ಚರಕನು ಆತ್ಮವು ಅನಾದಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಕರ್ತಾ ಪುರುಷ ಈಶ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತ ಪಾರ್ಥಗಳೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಶನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನು ಅಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ¹⁹ (12 .118) ತಿಳಿಸಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ²⁰ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಯಾವನು ಸರ್ವ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ರೂಪನಾದ ನನ್ನನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನೋಡುವನೋ ಮತ್ತು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೋಡುವನೋ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ನನಗೆ ಅವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ತತ್ವದ ಅರಿವು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ನಮಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಅನಗತ್ಯ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲೂ ಸಹಕಾರಿ. ನಮ್ಮ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ, ಸತ್ ಚಿಂತನೆಯೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಅನುಭವ ವೇದ್ಯವಾದುದು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಅರಿವಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಜೀವನವು ಒತ್ತಡರಹಿತವಾಗಿ ಸುಖಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಅತತಿ ಸಕಲಂ ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಆತ್ಮಾ
2. ನಿರ್ವಿಕಾರಃ ಪರಸ್ವಾತ್ಮಾ ಸತ್ವಭೂತ ಗುಣೇಂದ್ರಿಯೈಃ | ಚೈತನ್ಯೇ ಕಾರಣಂನಿತ್ಯೋ ದೃಷ್ಟಾ ಪಶ್ಯತಿ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾಃ || (ಚ.ಸೂ 1)
3. ಸ್ವಾಮೀ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ ಸಂಪುಟ -6, ಪು.220
4. **ibid** ಪು.225
5. ಜಾತಸ್ಯ ಹಿ ಧೃವೋ ಮೃತ್ಯುಃ | ಭಗವದ್ಗೀತಾ 2-27
6. ನ ಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇ ವಾ ಕದಾಚಿತ್ | **ibid** 2-20
7. ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪುಣ್ಯಕೃತಾಂ ಲೋಕಾನುಷಿತ್ವಾ ಶಾಶ್ವತೀಃ ಸಮಾಃ | ಶುಚೀನಾಂ ಶ್ರೀಮತಾಂ ಗೇಹೇ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟೋಽಭಿಜಾಯತೇ || **ibid**6-40
8. ವಾಸಾಂಸಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ ಯಥಾ ವಿಹಾಯ ನವಾನಿ ಗೃಹಾಂತಿ ನರೋಪರಾಣಿ | ತಥಾ ಶರೀರಾಣಿ ವಿಹಾಯ ಜೀರ್ಣಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಸಂಯಾತಿ ನವಾನಿ ದೇಹೀ || **ibid** 2-22
9. ನೈನಂ ಭಿಂದಂತಿ ಶಸ್ತ್ರಾಣಿ ನೈನಂ ದಹಂತಿ ಪಾವಕಃ | ನ ಚೈನಂ ಕ್ಷೇದಯಂತ್ಯಾಪೋ ನ ಶೋಷಯಂತಿ ಮಾರುತಃ || **ibid** 2-23
10. ನಿತ್ಯಃ ಸರ್ವಗತಃ ಸ್ಥಾನುರಚಲೋಽಯಂ ಸನಾತನಃ | **ibid** 2-24
11. ಪರಸ್ತು ಸತ್ವಶರೀರಾಭ್ಯಾ ಶೇಷಃ ಪರಃ ಶರೀರಸತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಭಿನ್ನಃ | Caraka Samhita by PV Sharma ಪು. 43
12. ಚೇತನಾ ತು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಾ ಪರಪ್ರಕಾಶಿನೀ ಸತ್ವಾದಿಯೋಗೇನ ಪುನರಾತ್ಮನಾ ತಲ್ಲಕ್ಷಣೇನ ಜನಿತಗುಣವಿಶೇಷರೂಪಾ, ಲೌಕಿಕೀ ಚೇತನಾ ಬುದ್ಧಿವಿಶೇಷ ಆತ್ಮಲಿಂಗಗತ್ವೇನೋಕ್ತಾ | **ibid** ಪು. 42.
13. ನಿರ್ವಿಕಾರ ಪರಸ್ವಾತ್ಮ ಸತ್ವಭೂತಗುಣೇಂದ್ರಿಯೈಃ | ಚೈತನ್ಯೇ ಕಾರಣಂ ನಿತ್ಯೋ ದೃಷ್ಟಾ ಪಶ್ಯತಿ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾಃ | (ಚ.ಸೂ 1-56).
14. ಆಯುರ್ವೇದ ಪದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನ, ವೈದ್ಯ ತಾರಾಚಂದ ಶರ್ಮಾ ಪು. 168
15. ಹೃದಯಂ ಚೇತನಾ ಸ್ಥಾನಮುಕ್ತಂ ಸುಶ್ರುತ ದೇಹಿನಾಂ | **ibid** ಪು. 151.
16. ಸರ್ವಸ್ಯ ಚಾಹಂ ಹೃದಿ ಸಂನಿವಿಷ್ಟೋ ಮತ್ತಃ ಸ್ವತಿಜ್ಞಾನ್ಮಮಪೋಹನಂ ಚ ಭಗವದ್ಗೀತಾ 15-15.
17. ತಿಲೇಷು ತೈಲಂ ದಧಿನೀವ ಸರ್ಪಿರಾಪಃ ಸ್ತೋತಃಸ್ವರಣೇಷು ಚಾಗ್ನಿಃ | ಏವಮಾತ್ಮಾಽತ್ಮನಿ ಗೃಹ್ಯತೇಽಸೌ ಸತ್ಯೇನೈನಂ ತಪಸಾ ಯೋಽನುಪಶ್ಯತಿ || ಆಯುರ್ವೇದ ಪದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನ, ವೈದ್ಯ ತಾರಾಚಂದ ಶರ್ಮಾ ಪು. 152.
18. ಏಕ ಏವ ಹಿ ಭೂತಾತ್ಮಾ ಭೂತೇ ಭೂತೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಹ್ | ಏಕಧಾ ಬಹುಧಾ ಚೈವ ದೃಶ್ಯತೇ ಜಲಚಂದ್ರವತ್ || **ibid** ಪು. 157
19. ಸರ್ವಮಾತ್ಮನಿ ಸಂಪಶ್ಯೇತ್ ಸಚ್ಚಾಸಚ್ಚ ಸಮಾಹಿತಃ | ಸರ್ವಂ ಹ್ಯಾತ್ಮನಿ ಸಂಪಶ್ಯನ್ನಾಧರ್ಮೇ ಕುರುತೇ ಮನಃ || - ಮನುಸುಭಾಷಿತ.
20. ಯೋ ಮಾಂ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಂ ಚ ಮಯಿ ಪಶ್ಯತಿ ತಸ್ಯಾಹಂ ನ ಪ್ರಣಶ್ಯಾಮಿ ಸ ಚ ಮೇ ನ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ || ಭಗವದ್ಗೀತಾ 6-30.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಗ್ರಂಥ: ಆಯುರ್ವೇದ ಪದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನ, ಲೇಖಕರು : ವೈದ್ಯ ತಾರಾಚಂದ ಶರ್ಮಾ, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ನಾಥ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ ರೇಲ್ವೇ ರೋಡ್ ರೋಹತಕ್ ಹರ್ಯಾಣ-124001, ವರ್ಷ : 1994.
2. ಮನುಸುಭಾಷಿತ (ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಧರ್ಮಬೋಧಕ ಸೂಕ್ತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ), ಡಾ ವ್ಯಾಸನಕೆರೆ ಪ್ರಭಂಜನಾಚಾರ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಐತರೇಯ ಪ್ರಕಾಶನ ವ್ಯಾಸನಕೆರೆ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಧ್ವ ಸೇವಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಪ್ರಕಾಶನ ವಿಭಾಗ ಹನುಮಂತನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು -19, ವರ್ಷ : 1999
3. ಗ್ರಂಥ: ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಸಹಿತ, ಲೇಖಕರು :ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಕೀರ್ತನಾಚಾರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಣದಾಸ ವೇಲಣಕರ್, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಗೀತಾ ಪ್ರೆಸ್ ಗೋರಖಪುರ, 2011
4. ಗ್ರಂಥ: ಸ್ವಾಮೀ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ ಸಂಪುಟ -6, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮ ಮೈಸೂರು
5. Text : Ayurvediya Padartha Vijnana, Author : ಆಡಿ Dingari Lakshmana Chary, Publication : Chaukhamba Sanskrit Pratisthan Delhi, Year : 2006
6. Text : Caraka Samhita (Text with English Translation) Author : PV Sharma, Publication : Chaukhambha Orientalia Varanasi Year : 2001
7. <https://kn.wikipedia.org/wiki/ಆತ್ಮ>

೪. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಅವರ 'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು' ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಕರ ಶಿಶಿಲರ 'ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳು ನೋಟ' ಕೃತಿಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

* ಮೋಹನ್‌ಕುಮಾರ ಕೆ. ಎಸ್.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರು ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಮೈಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಹಿರಿದು. 'ಬೇಟೆಯ ಗೀಳನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ರೈಯವರು 1978ರಲ್ಲಿ 'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು' ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ನೆನಪಿನ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದರು. ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೈಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿರಳವಾಗಿತ್ತು. ಬೇಟೆಯನ್ನೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಸ್ತುವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದ ಕೃತಿ ಬೇರೊಂದು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ಅನುವಾದಗೊಂಡು ಬಂದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು.

ಕುವೆಂಪು ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಮತ್ತು 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಹಾಗೂ 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಅವರ 'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು', 'ಈಡೊಂದು ಹುಲಿಯೆರಡು', 'ಬೇಟೆಯ ಉರುಳು' ಮತ್ತು 'ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿಂದ ಕಡಲ ತಡಿಗೆ' ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮೈಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು.

'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು' ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರ ಮೊದಲ ಮೈಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ. ಬೇಟೆಯನ್ನು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯಲಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿ ಇದಾಗಿದೆ. ರೈಯವರ ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವಗಳ ಮೊದಲ ಕಂತು ಇದರಲ್ಲಿದೆ. "ನನ್ನ ಶಿಕಾರಿಯ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ನೆನಪಿನ ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ವಿಪುಲ

* ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಉಪ್ಪಿನಗಡಿ

ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಉಳಿದಿವೆ” ಎಂಬ ರೈಯವರ ಮಾತು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನುಭವ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊರ ಬಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬೇಟೆ ಮಾತ್ರ ನೆನಪಿನ ಗಣಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಒಂದು ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಬದುಕು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ.

1980ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಭಾಕರ ಶಿಶಿಲ ಅವರ ‘ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ’ ಬೇಟೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೃತಿ. ಇದು ಸುಳ್ಳಾದ ಖ್ಯಾತ ಬೇಟೆಗಾರ ದಿವಂಗತ ಬಡ್ಡೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೌಡರ ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವಗಳ ಕುರಿತ ನಿರೂಪಣಾ ಕೃತಿ.

‘ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ’ ಕೃತಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೌಡರ ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವ ನೀಡುವ ಕೃತಿ. ಶಿಶಿಲರು 1980ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಗೌಡರನ್ನು ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಅವರಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮೃಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಡ್ಡೆಗೆ ವಾಹನ ಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಾರಿ ಗೌಡರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಅವರು ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಕೆದಕಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಖಲಿಸಿ ‘ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ’ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳ ವಸ್ತು ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವಗಳೇ ಆಗಿದ್ದು ಮೃಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಬದುಕು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ. ‘ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ’ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೌಡರ ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಶಿಶಿಲರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಗಳು ‘ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು’ ಕೃತಿಯನ್ನು ತಾವೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಬೇಟೆಗಾರರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ಕೈಗಿತ್ತಿಕೊಂಡು ನುರಿತ ಬೇಟೆಗಾರರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಪರ ಕೃಷಿಕರಾಗಿದ್ದವರು. ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಳು ಮತ್ತು ಮಲೆಯಾಳ ಶಬ್ದಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ.

‘ನಾನು ಬೇಟೆಗಾರನಾದೆ’ ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು ಬೇಟೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಗೌಡರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, ಅಂದು “ಹುಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಅತಿಮಾನುಷ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಗೌರವ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಸಾಹಸ ಕೃತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದಂತಕಥೆಗಳು ಹಬ್ಬುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು.” “ನಾನು ಬೇಟೆಗಾರನಾದುದು ದಂತಕತೆಯಾಗಬೇಕು, ಅತಿಮಾನವನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಸರಕಾರದ ಬಹುಮಾನ ದೊರೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದಲ್ಲ. ಪರಿಸರ ನನ್ನನ್ನು ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿತು” ಎಂದು ಗೌಡರು ಬೇಟೆಗಾರರಾದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗೌಡರ ತಂದೆ ಸಮರ್ಥ ಈಡುಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಅಪ್ಪನ ಬೇಟೆಯ ಸಾಹಸಗಾಥೆ ಮಗನನ್ನೂ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿತು. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ

ತಂದೆಯಂತಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ ಚಿಗುರೋಡೆದು, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲೇ ಗೌಡರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕಡವೆಯೊಂದನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿದರು.

ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಗಳ ಅಜ್ಜ ಪಟೇಲ ಕೊರಗಪ್ಪ ರೈಗಳು ಬೇಟೆಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಈಡಿನ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಜೋಡುನಳಿಗೆಯ ಕೋವಿಯನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದರು. ಆಗ ಮೊಮ್ಮಗ ರೈ ಅವರಿಗೆ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜನನ್ನು ಮೀರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಚಿಗುರಿತು.

ರೈಯವರು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಗುಂಡು ಮೊಲಕ್ಕೆ ತಾಕದೆ ತಪ್ಪಿ ಹೋದಾಗ ಎರಡನೆಯ ಗುಂಡು ಹುಸಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೋಳಿ ಜಾತಿಯ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿದರು... “ನಾನು ಗುರಿಯಿರಿಸಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿದೆ. ಮಲ್ಲು ಒಂದೇ ನೆಗೆತಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ಗೆಲುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ನೋಡಿದ. ನನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಪಾರವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಪ್ರಥಮ ಬೇಟೆಯ ನೆನಪನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಯೇ ಎದುರಿಸಿ ಬೇಟೆಯಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರ ಜಾಯಮಾನ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಲೈಟು ಶಿಕಾರಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಗೌಡರಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಲೈಟು ಶಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಬೇಟೆಗಾರರ ಊರ ದನ, ಎಮ್ಮೆ, ಎತ್ತು, ಕೋಣಗಳು ಬಲಿಯಾದುದನ್ನು ಅವರು ಕೇಳಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಯವರ ಅಜ್ಜನವರು ಲೈಟ್ ಶಿಕಾರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. “ಇದು ಮೈಗಳ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ಮೋಸದಿಂದ ಕೊಂದು ನಾಲಿಗೆಯ ಚಾಪಲ್ಯವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಪೌರುಷಹೀನ ವಿಹಾರ. ಕೋವಿ ಹಿಡಿಯುವ ತಾಕತ್ತಿದ್ದರೆ ಲೈಟು ಶಿಕಾರಿಯನ್ನು ಹೆಂಗಸರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರು. ಆದರೆ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಅವರು ಲೈಟು ಶಿಕಾರಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈಯವರು ಮೊದಲ ಹುಲಿ ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ.

ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕೋವಿ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುವ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಕೋವಿ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುವ ಕ್ರಮವು ಬಹಳ ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಸರಕಾರ ಇದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿತು. “ರಾತ್ರಿ ಬೇಟೆಗೆ ಆ ದಾರಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಬೇಟೆಗಾರರಿಗೆ, ಅಲೆಮಾರಿ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋವಿ ಮರಣ ತಂದ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು. “ಇದೊಂದು ತುಂಬಿಸುವ ಕೋವಿಯಿಂದ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಮೈಗವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ವಿಧಾನ.... ಗದ್ದೆಗೆ ಇಳಿಯುವ ಆತುರದಲ್ಲಿರುವ ಮೈಗಳನ್ನು, ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದ ಹಗ್ಗವು ಕಾಲಿಗೆ ತೊಡಕಿದಾಗ, ಬೀಳೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ನೂಕಿಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ಕುತ್ತು ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಎತ್ತಿಟ್ಟ ಕುದುರೆಯು ಬಿದ್ದು, ಕೋವಿ ಈಡಾಗುವುದು.. ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದನ್ನರಿಯದೆ ಬೇರೆ ಬೇಟೆಗಾರರಾದರೂ ಸಾರ್ತ್ವ ಬೇಟೆಗೆ ಬಂದು ಈ ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಅವರ ಗತಿಯೂ ಮುಗಿದ ಗತಿಯೇ! ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ, ಕಾನೂನಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯಾಯ ಬಾಹಿರವಾದುದು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರು.

ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಕಾಡಿನ ಭೂತ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. 'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು' ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೈಯವರ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಕೊರಗಪ್ಪ ರೈಯವರು ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಗೋನ್ ಅವರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಭರ್ಜರಿ ಬೇಟೆ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಕೊರಗಪ್ಪ ರೈಯವರು "ಕಾಡಿನ ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ ಈಗ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅದನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಿಯೇ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ತೊಡಗುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಕಾಡಿನ ದೈವಗಳ ಮುನಿಸಿಗೆ ಈಡಾಗಬೇಕಾದೀತು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಸತ್ತ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತೆಂಕು ಬಡಗು ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಯಮದಂತೆ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಡುಗೆಯಾದ ಅನಂತರ ಕಾಡಿನ ಭೂತದ ದೊಳ್ಳ ಪೂಜಾರಿ "ಅಡುಗೆಯಾಗಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿಯಾಗಲಿ, ಭೂತವು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಇದರ ರುಚಿನೋಡಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಗಾರ್ಡರು ಪಟಾದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದಾಗ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಗಳು 'ಹುಲಿಭೂತ'ಕ್ಕೆ ಕೋಲ ಕೊಡುವುದೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಂಞಮೊನುವಿಗೆ 'ನಾಯಿಹುಲಿ' ಕಚ್ಚಿದಾಗ ಮಂತ್ರವಾದಿ ಚೋಮ ಪೂಜಾರಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಹುಲಿಯ ಪಂಜಿನ ಹೊಡೆತದ, ಹಲ್ಲಿನ ಇರಿತದ ನಂಜೇರದಂತೆ ಮಂತ್ರವಾದ ಮಾಡಿಸಿ, ಬಲಿ ತೆಗೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟದ ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯ 'ಭೂತ ನುಡಿಯಿತು ಭವಿಷ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಗುಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೈನಾಟಿ ಭೂತದ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಈ ಬೈನಾಟಿ ಭೂತದ ಕೋಲದಂದು 'ಕೊಡು ಬೇಟೆ' ಆಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಉಬರಡ್ಡದಲ್ಲಿ ನಾಯರ್ ಭೂತಕ್ಕೆ ಊರಿನವರು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ 'ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಕೊಡು, ವನ್ಯಮೃಗಗಳ ಬಾಧೆ ದೂರ ಮಾಡು; ಊರಿನವರಿಗೆ ಸುಖ ನೀಡು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಮೇಯಲು ಹೋದ ದನಕರುಗಳು ಮಾಯವಾದರೆ ಊರ ಮಂದಿ ಬೈನಾಟಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಹರಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬೇಟೆಯ ನಿಯಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ, ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಬಚಾವಾಗುವ ಬಗೆಗೆ ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಗಳಿಗೆ ಅವರ ಅಜ್ಜಯ್ಯನವರು ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. "ರೂಪು ರೂಪು ಹುಲಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೊಡೆಯಬೇಡ, ಪೆಟ್ಟಾದಾಗ ಎದುರು ಕಂಡರೆ ಅದು ನೆಗೆಯಿತೆಂದೆ ಅರ್ಥ. ಅಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹುಲಿಯು ಹೋಗುವುದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮಾರು ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಿದ ಬಳಿಕ ಹೊಡೆದರೆ ಅದು ಕಳ್ಳ ಹಾರು ಹಾರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓಡುವುದೇ ವಿನಾ ಈಡಾದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಬರದು. ಹಂದಿಯಾದರೋ ಹುಲಿಗಿಂತಲೂ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದು. ಹಂದಿಯ ಚರ್ಮ ಗಟ್ಟಿ, ಪೆಟ್ಟಾದರೆ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವ ತನಕವೂ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದರೆ ಕಾಡು ಹಂದಿಯೊಂದೆ; ರಕ್ತಸ ಜಾತಿಯದು! ಆನೆಯೂ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊಂಡಿಲ್ಲೆತ್ತಿ ಸೋತ ಭಾವದಿಂದ ನಮಿಸುತ್ತದೆ. ಹಂದಿ, ಹುಲಿಗಳು ಕೊನೆತನಕವೂ ಸೇಡಿನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಂದಿಗಾಗಲೀ, ಹುಲಿಗಾಗಲೀ ಕೈಗಳ ಮುಂದೆ ಕತ್ತಿನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಈಡುಗಾರನ ಜಾಣ್ಮೆ. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚರ್ಮವು ತೆಳು.

ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವಸರ, ಅಜಾಗರೂಕತೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಲ್ಲದು. ಬೇಟೆಗೂ ಒಂದು ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದು ಪಾಪಕರ. ಮೃಗವಾವುದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಕೋವಿಯೆತಬಾರದು. ಎತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಕೇವಲ ನಾನೂ ಹೊಡೆದೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಮೃಗವನ್ನು ನೋಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಹೊಡೆಯಲಾಗದು. ಹೊಡೆದೆಯೋ ಅದು ಸಾಯಲೇಬೇಕು” ಹೀಗೆ ಅಜ್ಜನ ಉಪದೇಶ ರೈಯವರ ಪಾಲಿಗೆ ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕುಟುಂಬದೊಡನೆ ಕುದುರೆಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದಂಪತಿಗಳು ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ರೈಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನ ರಕ್ಷೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೊಡೆಯಬಾರದೆಂಬ ನಿಯಮ. ಈ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಹಂದಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರತುಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಿಯಮ ಮೀರಿದರೆ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡ ತೆರಬೇಕು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು ಬೇಟೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತತ್ವವೆಂದರೆ ‘ಕುಳಿತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಗುಂಡು ಹೊಡೆಯಬಾರದು’ ಎನ್ನುವುದು. ಅವರು ಕುಳಿತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹಾರುವಂತೆ ಮಾಡಿಯೇ ಗುಂಡು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಲೈಟು ಶಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಡಿ ಸೇದುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೀಡಿಯ ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಹೊಗೆಯ ವಾಸನೆ ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯದ ಸಂಕೇತ ನೀಡುವುದರಿಂದ ಈ ನಿಯಮ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದನಕರುಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದ, ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡದ ಮತ್ತು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕಾಗದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಗೌಡರು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಗಿ ಕುಳಿತು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಅವರ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿದ್ದಲ್ಲ. ಮೃಗಗಳನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಇಲ್ಲವೇ ಬೆಂಬತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಗಂಡುತನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹುಲಿ-ಹಂದಿಯ ಹೋರಾಟದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಅವರು ಹುಲಿ ಹಂದಿಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ.... “ಮೊದಲೇ ಹಂದಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಗೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಹುಲಿ ಒಡನೇ ಕಾಡೇ ಬಿರಿಯುವಂಥ ಒಂದು ಆರ್ಭಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸೆಣಸಿ ನಿಂತ ಹಂದಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಗೆದೇ ಬಿಟ್ಟಿತು! ಪಂಥಾಹ್ಲಾನಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಹಂದಿಯು ಬಾಯಗಲಿಸಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆರಗಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದ ಹುಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೋರೆಯಿಂದ ಒತ್ತಿ ಭೂಮಿಗೆ ಅವುಕಿ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹುಲಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಕಚಕಚನೆ ಕಡಿದಾಗ ಆ ನೋವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಹುಲಿಯು ಹಂದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಲು ಹವಣಿಸಿತು. ಹಂದಿಯು ಹುಲಿಯ ಕಡಿತ, ಪಂಜಿನ ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಾಗಿ ಅಂತ್ಯಕಾಲದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಡುಗಲಿಯಂತೆ ಮುಸುಡನ್ನು ಹುಲಿಯ ಎದೆಗೆ ಒತ್ತಿ ಎಳಲು ಬಿಡನೆಂಬ ಹಟದಲ್ಲಿದೆ. ಹುಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಎಳಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಕೊನೆಗಾಲದ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೆಂಬಂತೆ ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಬಾಯಿ, ಎದೆಯನ್ನದೆ ಹಂದಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಮಾಂಸದ ಮುದ್ದೆಗಳನ್ನೇ ಹೊರಗೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ”. ಆಗ ಹಂದಿ, ಹುಲಿಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು ಒಮ್ಮೆ ಹುಲಿ-ಹಂದಿಗಳ ಏಕಕಾಲಿಕ ಬೇಟೆಯಾಡಿದ್ದರು. ಹುಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಮೃಗವಾದರೂ ವರ್ಗಾಳ ಹಂದಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಗಾಳ ಹಂದಿ ಆನೆಗೂ ಹೆದರದ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಪ್ರಾಣಿ. ಹುಲಿ ವರ್ಗಾಳ ಹಂದಿಯ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಬೇಟೆಗಾರ ಕುಟುಂಬಗಳೊಂದಿಗಿನ ಒಡನಾಟವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರು ಮೇರರು, ಬೊಟ್ಟದ ಮಾರಿ ಹೊಲೆಯರು, ದಟ್ಟಿಗೆಯ ಅಜಲರು, ಕೊಟ್ಟದ ಕೊರಗರು, ಚೇರದ ಮಾಯಿಲರು, ಗಿಡ್ಡ ಶರೀರದ ಅರೆನೆರೆತ ಕೂದಲಿನ ಗಿರಿಜಾ ಮೀಸೆಯ ಬಿಲ್ಲವ ದೊಳ್ಳಜ್ಜ, ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹುಲಿಕೊಂದ ಕುಂಞ ಮೋನು, ಗರ್ನಲ್ ಕಾಸಿಂ ಸಾಹೇಬ್, ಹುಲಿ ಮೀಸೆ ಕಿತ್ತು ತರುವ ಮೋಂತು, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕುಟುಂಬದ ತರುಣಿ ರೋಸಿ, ಗಾರ್ಡರ್ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಜನರೊಂದಿಗೆ ರೈಯವರು ಬೇಟೆಯ ನಂಟನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಸಹಚರರಾದ ಚೋಯಂಬು, ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ, ಶೇಷಪ್ಪಚಾರಿ, ಐತು ನಾಯಕ, ರಾಮಣ್ಣ, ವೆಂಕಪ್ಪ ನಾಯಕ, ಅದ್ರಾಮಿಚ್ಚ ಮುಂತಾದವರೊಂದಿಗೆ ಬೇಟೆಯ ನಂಟು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಸಂಕವಾಳ ಹಾವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ. ಗೌಡರಿಗೆ ಉರಗಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಕಂದಡಿ, ಪಿಲಿಕಂದಡಿ ಮತ್ತು ಸಂಕವಾಳಗಳ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು. ಕಂದಡಿಗಳು ಯಾವ ಮೃಗಗಳಿಗೂ ಹೆದರದ ಸರೀಸೃಪಗಳು. ಆದರೆ ಸಂಕವಾಳಕ್ಕೆ ಕಂದಡಿಗಳು ಹೆದರುತ್ತವೆ. ಪಿಂಡಿಬನದ ಹತ್ತಿರ ಭೂತಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಬಾರಿ ಗಾತ್ರದ ಆನೆಕಂದಡಿಯನ್ನು ಸಂಕವಾಳ ನುಂಗಲೆತ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌಡರು ಎರಡು ಸರೀಸೃಪಗಳನ್ನು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಕೊಂದರು. ರೈ ಅವರು ರಾತ್ರಿ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋಗಿ ಸಂಕವಾಳವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗೌಡರು ಬೇಟೆಯನ್ನು ಸಾಹಸ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನೊಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಮಾನಿಷಾದ....' ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಹುಲಿಯ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತಬ್ಬಲಿ ಹುಲಿಮರಿಗಳು ಸತ್ತಾಗ ಗೌಡರು ಪಡುವ ವೇದನೆ ಮಾರ್ಮಿಕವಾದುದು.

'ಶಿಕಾರಿ ಸೀಳುನೋಟ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 'ಮಣಿನಾಯಟ್ಟು' ಎಂಬ ಬೇಟೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯಿದೆ. ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೌಡರು ನೂರುಹುಲಿ ಕೊಂದರೇ? ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲೇ 'ನೂರು ಹುಲಿ ಕೊಲ್ಲು; ಹುಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವಾ' ಎಂದು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದ ಪಟೇಲರು 'ಹುಲಿ ಮದುವೆ' ಮಾಡಿಸಿದರೇ ಎಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಸಲುಗೆಯಿಂದ, 'ನಿಮಗೆ ಮದುವೆಯಾದದ್ದಷ್ಟು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, 'ನಾಲ್ಕು' ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿದರೆ, ಎರಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಎರಡು ಸತ್ತ ಹುಲಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎಂದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಾಸಮಯ, ರಸಮಯ, ಸಾಹಸಮಯವಾದ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೀರ್ತಿ ಶಿಖರವನ್ನು ತಲುಪಿದರೆಂದು ಈ ಕೃತಿಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಬರೆವಣಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ವಿಮರ್ಶಕ ಟಿ.ಪಿ. ಅಶೋಕ ಅವರು 'ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ' ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾ "ದಿವಂಗತ ಬಡ್ಡೆಡ್ಡೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು ತುಂಬ ಸಂವೇದನಶೀಲ ಜೀವವಾಗಿದ್ದರು. ಬೇಟೆಯ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಗೌಡರ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಧಾರೆ, ಸ್ವಾನುಭವ, ಅಂತರಂಗ ದರ್ಶನಗಳಿಂದ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಾತ್ವಿಕತೆ, ನವಿರಾದ ಹಾಸ್ಯ, ಮಾನವೀಯ ಅನುಕಂಪಗಳು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೃತಿ ತುಂಬು ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಓರ್ವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಕಥನವೂ ಹೌದು" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಬೇಟೆಯ ನೆನಪು'ಗಳು ಕೃತಿಗೆ ಕೈಯ್ಯಾರ ಕಿಣ್ಣಣ್ಣ ರೈ ಅವರು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ "..... ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹುಲಿಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಸವಿದೆ, ಶೌರ್ಯವಿದೆ, ರಸವಿದೆ, ರುಚಿಯಿದೆ ಎಂಬೀ ವಿಪುಲ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹಲವು ಘಟನೆಗಳಿಂದ, ಕಥನ ಕ್ರಮದಿಂದ, ವರ್ಣನಾ ವೈಖರಿಯಿಂದ ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆಸ್ವಾದಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ" ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ, "ಓದಲು ತೊಡಗಿದವರಿಗೆ ಎಂತಹ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ರಸಾನುಭವ ಕಾದಿತ್ತು ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಿ-ಭಂಗಿ ಸೇದುವವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಖದೀಮ ಭಂಗಿ ಸೇದುವವನ ಗೆಳೆತನ ದೊರಕೊಂಡ ಹಾಗಾಯಿತು..." ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗೌಡರು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಕೃತಿಯ ನಿರೂಪಕರಾದ ಶಿಶಿಲರು ಸ್ವತಃ ಬೇಟೆಗಾರರಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಏಕತಾನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಬೇಟೆಗಾರನು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಾಗ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು, ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಶಿಲರು ಬೇಟೆಗಾರನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವತಃ ಬೇಟೆಗಾರನೇ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಷ್ಟು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಅವರು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾರುಣ್ಯದ ಉತ್ಸಾಹದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿ ಅವರ ಬೇಟೆಯ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವ ನೋಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ರೈಯವರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವಗಳು ತುಂಬಾ ರೋಚಕವಾಗಿವೆ. ಓದುಗನನ್ನು ರೋಮಾಂಚನಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ರೈ ಅವರ ಕೃತಿಯ ನಿರುಪಣಾ ಶೈಲಿ ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಹಳ್ಳಿಯ ಬದುಕಿನ ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವುದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಜನಜೀವನವನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತಾ ಮಂತ್ರ ಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ರೈ ಅವರು ನೆನಪಿಸುವ ಇಲ್ಲಿಯ ಬದುಕು ತಾತ್ವಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಅಭಿಯಾನವಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಯವರು ಮತ್ತು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಗೌಡರು ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದವರಾದರೂ ಒಂದೇ ಕಾಲಮಾನದವರಾದರೂ ಇಬ್ಬರ ಬೇಟೆಯ ಬದುಕಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು ಮೈಗಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಅನುಬೆಳ್ಳಿ : ಕನ್ನಡ ಬೇಟೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪೆರ್ಬುಲಿ, ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪರೈ, ವಿಸ್ಮಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, 2011
2. ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ ಕೆದಂಬಾಡಿ : ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1998
3. ಪ್ರಭಾಕರ ಶಿಶಿಲ : ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ, ರಾಜ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು. 2005
4. ಮಾಧವ ಪೆರಾಚೆ (ಸಂ.) : ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿಶಿಲ, ರಾಜ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು. 2013

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು (ಬರೆಹಗಾರನ ಅರಿಕೆ)
2. ಪ್ರಭಾಕರ ಶಿಶಿಲ, ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ, ಪು.ಸಂ. 3
3. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ.3
4. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು, ಪು.ಸಂ.38
5. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು, ಪು.ಸಂ.14
6. ಪ್ರಭಾಕರ ಶಿಶಿಲ, ಶಿಕಾರಿಯ ಸೀಳುನೋಟ, ಪು.ಸಂ. 17
7. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು, ಪು.ಸಂ. 06
8. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 28
9. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 32
10. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು, ಪು.ಸಂ.55-56
11. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು, ಪು.ಸಂ.101-102
12. ಮಾಧವ ಪೆರಾಚೆ (ಸಂ.), ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿಶಿಲ, ಪು.ಸಂ. 145
13. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಬೇಟೆಯ ನೆನಪುಗಳು (ಮುನ್ನುಡಿ)
14. ಅನುಬೆಳ್ಳಿ (ಸಂ.), ಕನ್ನಡ ಬೇಟೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪೆರ್ಬುಲಿ, ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ, ಪು.ಸಂ. 29

೫. ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್‌ನ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಾಕಾರಿತ್ರಿಕ ಗವಿ ಚಿತ್ರಗಳು

* ಗೀತಾ ಪಾಟೀಲ

ಭಾರತದ ಗವಿವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಂತಾ ಎಲ್ಲೊರಾದ ಚಿತ್ರಗಳು ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿವೆ. ಇವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಷ್ಟ ಚಿತ್ರಗಳು ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದ ನೂರಾರು ಗವಿಚಿತ್ರಗಳು ದೇಶದ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದ ದುರ್ಗಮ ಭಾಗಗಳ ಗವಿ, ಕಲ್ಲಾಸರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲದ ಮಾನವರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇವು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಚಿತ್ರಗಳೇ ವಿನಃ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾಲದವಂತೆ ಶಿಷ್ಟಶೈಲಿಯವಲ್ಲ. ಲಿಪಿ ಇನ್ನೂ ಉಗಮಗೊಂಡಿರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಆದಿ ಮಾನವನಿಂದ ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಮೂಡಿವೆ. ಅವನು ತಾನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗವಿ ಕಲ್ಲಾಸರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗಿಡ, ಮರ, ಪ್ರಾಣಿ, ಮನುಷ್ಯರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಾಂಕೇತಿಕ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮೂಹನೃತ್ಯದ, ಪ್ರಾಣಿಸಾಲುಗಳ, ಮನುಷ್ಯ ಚೋಡಿಗಳ, ಮಂಡಲ ರೇಖಾಕೃತಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ನಿಂತಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಚಿತ್ರಗಳ ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು ಮತ್ತು ಬಾಯಿ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಕೈ ಬೆರಳು, ಹಸ್ತ, ಪಾದಗಳನ್ನು ಸಹ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಾಹ್ಯರೇಖೆಗಳ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ತುಂಬಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ, ಮನುಷ್ಯನ ನೆರಳು ಇದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಆಕೃತಿಗಳು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಒಂದೆರಡು ಅಥವಾ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳಿರಬಹುದು

* ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ವಿಜಯನಗರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ, ಇಮೇಲ್ gp.knk123@gmail.com

ಅಥವಾ ಹಲವಾರು ಚಿತ್ರಗಳಿರಬಹುದು ಎಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರಗಳು ಒಂದೇ ಕಾಲದವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಕೃತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬರೆದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ತುಂಬಿಸದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಭಾಗದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚದುರಿದಂತಿರುತ್ತವೆ ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿವೆ. ಬಣ್ಣದ ಛಾಯೆಯು ಕಾಲದ ವೈಪರೀತ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಿಶ್ರ ಹಳದಿ, ಮುಸುಕು ಬಿಳಿಯ ದ್ವಿವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗವಿಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತೆ ಬಯಲು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಶೋಧವಾಗಿವೆ. ಸ್ವೀನ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಆಫ್ರಿಕಾ, ಜರ್ಮನಿ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ರಷ್ಯಾ, ಇಟಲಿ, ಜಪಾನ್ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೋಧವಾದ ಚಿತ್ರಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲವಾಗಿವೆ. 1879 ರ ಸ್ವೀನಿನ್ ಅಲ್ಮೀರದಲ್ಲಿಯ ಗವಿವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳ ಶೋಧನೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ¹ ಅಲ್ಲಿಂದ ಗವಿಚಿತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರ್ಟಿಬಾಲ್ಡ್ ಕಾರ್ಲ್ಸ್² ಶೋಧಿಸಿದ ಮಿರ್ಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೋಹಗಿ ಫಾಟ್‌ನ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು 1883ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್‌ಕಾರ್‌ಬರ್ನ್ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. 18 ನೇ ಶತಮಾನದ 80 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹೂಬರ್ತ್‌ನಾಕ್ಸರವರು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಕಪಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಯಲುಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರು³. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊದಲ ಶೋಧನೆ. ನಂತರ ಅನೇಕ ದೇಶಿ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗವಿವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು ಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಅ. ಸುಂದರ⁴ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ಆ ಬಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ನಡೆದ ಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಕೊಪ್ಪಳ ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್-ಹಂಪಿ ಭಾಗ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ - ಕುಟಕನಕೇರಿ - ಐಹೊಳೆ ಭಾಗ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ವಿರಳವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ - ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ - ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಗದ ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 17 ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗವಿವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್‌ನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಂಗಾವತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾವತಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ 10 ಕಿ.ಮಿ. ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಬೆಟ್ಟಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ

ಕಬ್ಬಿಣಯುಗ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೂರಾರು ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳು, ಎರಡು ಬೃಹದಾಕಾರದ ಶಿಲಾಗೊಂಬೆಗಳು (Anthrophomar) ಮತ್ತು ಈವರೆಗೆ 17 ಕಲ್ಲಾಸರೆಗಳಲ್ಲಿ (ಗವಿ)ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ.

ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲಿನ ಗವಿವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಶೋಧಿಸಿದವರು ಆಂಗ್ಲ ಭೂಗರ್ಭಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಲಿಯೋನಾರ್ಡ್‌ಮನ್‌ರವರು⁵ 1935 ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಚಿತ್ರಿತ ಗವಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದರು. ನಂತರ ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ಪುರಾತತ್ವಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಅ. ಸುಂದರ ಅವರು 9 ಗವಿಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರು⁶ ತದ ನಂತರ ಡಾ. ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಕಾರ ಅವರು ಮತ್ತೆ 5 ಗವಿಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿದರು⁷ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ 17 ಗವಿಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 2 ನೇ ಮತ್ತು 17ನೇ ಗವಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಕುರಿತ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಎರಡನೆ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು : ಈ ಕಲ್ಲಾಸರೆ ಸಮಾಧಿಗಳ ನೆಲೆಯಿಂದ ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ಸು 1 . 1/2 ಕಿ ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ರಕ್ಕಸಬೀಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡಬಂಡೆಯು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ರಕ್ಕಸ ಬಂಡೆ ಎಂದು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ (ಬಂಡೆಗಳ ಸಮೂಹ) ರಕ್ಕಸಕುಟ್ಟಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ರಕ್ಕಸಬಂಡೆಯ ಮುಖಭಾಗ ಸು 20 ಮೀ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ 18 ಮೀ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೃಹದಾಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ನುಣುಪಾಗಿ ಫಲಕದಂತಿರುವ ಇದು ಚಿತ್ರ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಾಚಿದ ಆಸರೆ ಬಂಡೆ ಇದ್ದೂ ಮಳೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಅರೆರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ರಕ್ಕಸಬಂಡೆಯ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ಮಳೆ ನೀರ ಇಳಿಕೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳು ಮಾಸಿದಂತಿವೆ. ಆದರೂ ಇಡೀ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಲಿಯೋನಾರ್ಡ್‌ಮನ್‌ರವರು ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲಿನ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಇದೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದಾದ ಭವ್ಯ ಗವಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮಾಸಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ 'ಇಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಕರಡಿಯಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಶಿಖರದ ತಿದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ನಿಂತು ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಆಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಅರ್ಧ ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಚಿತ್ರಗಳ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಬೃಹತ್ ಚಿತ್ರ ಫಲಕದ ಬಲ ಕೆಳಗಿನ ಮೂಲೆಯ ಹಂದಿಗಳ, ಮೈಮೇಲೆ ಗೆರೆಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಎತ್ತಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರ್ದಿನ್ ನ್ಯೂಮೆಯರವರ ಲೈನ್ಸ್ ಆನ್ ಸ್ಟೋನ್ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದರು ವಿವರ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಪುನಃ ಡಾ. ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಕಾರರವರು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಇಡೀ ಫಲಕದ ಚಿತ್ರಗಳ ವಿವರ ಹಾಗೂ ಅದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಈ ಮುಂದಿನಂತಿದೆ.

ಚಿತ್ರಗಳ ಪುನರಾವಲೋಕನ : ಇಡೀ ಬಂಡೆಯ ಫಲಕದಲ್ಲಿ 12.50 ಮೀ ಅಗಲ ಮತ್ತು ಸು.10 ಮೀ ಎತ್ತರದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತಭಾಗವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಕಾಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಕೆಳಗಿನ ಮುಕ್ಕಾಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನದು ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಚಿತ್ರವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅರೆ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ತಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಣ್ಣು, ತಲೆಯ ಭಾಗದಿಂದ (ಬಾಯಿಯಿಂದ) ಮೂರು ಸೀಳಿನ ನಾಲಿಗೆ ಹೊರ ಚಾಚಿದೆ. ತಲೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಫಲಕದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಚಾಚಿದೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಬಾಲವು ತಲೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಳಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಾಲ ತಿರುವಿರುವ ಭಾಗ ಮಳೆ ನೀರ ಇಳಿಕೆಯಿಂದ ನಾಶವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಧವೃತ್ತಾಕಾರದ ತಲೆಯನ್ನು ದ್ವಿ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಒಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಅರೆವೃತ್ತಾಕಾರದ ರೇಖೆ ಇದೆ. ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಗರಗಸದ ಹಲ್ಲಿನಂತೆ ಗೆರೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆ ಅರೆ ವೃತ್ತದ ರೇಖೆಯ ಒಳಗೆ ಕಣ್ಣಿನಂತಹ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಬಾಯಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಅಡ್ಡ ಗೆರೆ ಇದೆ. ದೇಹದ ಹೊರಭಾಗವನ್ನು ಮೂರು ರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲವನ್ನು ದ್ವಿಭಾಹ್ಯ ರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಿಂತಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ತಲೆ ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದಲ್ಲಿ ದೇಹ ಚೌಕಾಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಣಾಕಾರ ಚಿನ್ನೆಯಂತೆ ವಕ್ರರೇಖೆಗಳಿವೆ. ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹಾವುವನ್ನು ಹತ್ಯೆಗೈಯುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರ ವಿದಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರ : ಇದು ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಅರೆವೃತ್ತಾಕಾರದ ತುದಿಯ ಹಿಡಿಕೆ, ಅಗಲವಾದ ಅಲಗು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿರುವ ಚೂಪಾದ ತುದಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮಚ್ಚಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರದ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇದು ಕೂಡ ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಚಿತ್ರವಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಮೇಲಿನ ಹಾವಿನ ವಿರುದ್ಧ ಮುಖದಲ್ಲಿದೆ. ತಲೆ (ಹೆಡೆ) ಅರೆವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಕತ್ತು ತೆಳುವಾಗಿದ್ದು, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಭಾಗ ಉಬ್ಬಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಯಾವುದೂ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನುಂಗಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಬಾಲ ಸಹಜವಾಗಿ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಚೂಪಾಗಿದೆ. ದೇಹದ ತುಂಬೆಲ್ಲಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೇಖಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಇತರ ಚಿತ್ರಗಳು : ಕೆಳಗಿನ ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ಹಂದಿಯ ಮುಖದ ಚಿತ್ರಗಳು ಹಾವಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಎತ್ತು ಮತ್ತು ಎರಡು ಹಂದಿಗಳು ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಸೀ, ಪುರುಷ್ಯರ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಸೀ ಚಿತ್ರಗಳು ಪಾರ್ಶ್ವಭಂಗಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಕಾಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ನಗ್ನರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಮೈತುಂಬೆಲ್ಲಾ ರೇಖೆಗಳಿವೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಮನುಷ್ಯ ಚಿತ್ರ ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಕೆಳಗೆ ಇದೆ. ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ನಿಂತಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದು. ಅದರ ಮುಂಡದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ವಕ್ರ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಮೀನಿನಂತೆ ತೋರುವ ಚಿತ್ರವು ಇದೆ.

ಹದಿನೇಳನೆ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು : ರಕ್ಕಸಕುಟ್ಟಿ ಬೆಟ್ಟದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶಾಲವಾದ ಗವಿ ಇದೆ. ಗವಿಗೆ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಎರಡೂ ಕಡೆ ತೆರೆದಿದೆ (ಪ್ರವೇಶವಿದೆ) ಗವಿಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಆಕೃತಿಗಳಿವೆ.

ಮೊದಲನೆ ಆಕೃತಿಯು ಪೂರ್ವಬದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸೀ ಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ ಇದು 5 ಮೀ ಉದ್ದ 4 ಮೀ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದ ತಲೆ ಇದೆ. ಬೆನ್ನು ಭಾಗಿಸಿ ಕುಳಿತಂತಿದ್ದು, ಬಲಗೈಯನ್ನು ತಲೆಯ ಮುಂದೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಚಾಚಿದೆ. 2 ಸ್ತನಗಳಿದ್ದು, ಇದರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಡೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಅದೇ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಾಲಕನ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿ ಇದೆ. ಡೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿ ಇದೆ. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಿ ನಿಂತಂತಿದೆ. ಇಡೀ ಸೀಯ ಆಕೃತಿಯ ತಲೆ, ಬೆನ್ನು, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ದ್ವಿರೇಖೆಯ ಪಟ್ಟಿಗಳಿವೆ. ಕೈಯ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಚೂಪಾದ ಉಗುರುಗಳಿವೆ. ಇದು ಸೀ ಪ್ರಸವದ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಡಾ.ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಕಾರ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ತೀರ ಅಪರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಆಕೃತಿ ಛಾವಣಿಯ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಾಗಿದ್ದು, 7 ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿದೆ. ತಲೆ, ದೇಹ ಎರಡು ಕೈಗಳು ಮೊಟ್ಟೆಯಾಕಾರದಂತಿರುವ ತಲೆ ನೀಳವಾಗಿದೆ. ಕತ್ತಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಕೈಗಳು ಚಾಚಿವೆ. ಕೈತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹಸ್ತವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಚೂಪಾದ ಬೆರಳು ಅಥವಾ ಉಗುರುಗಳಿವೆ. ಮುಂಡ (ದೇಹ) ಹುಡು ಅಥವಾ ಹಲ್ಲಿಯ ದಂತಿದೆ. ತಲೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೋಮನ್ ಲಿಪಿ. ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮುಂಡ, ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ವಕ್ರಾಕೃತಿಯ ರೇಖೆಗಳಿವೆ.

ಚಿತ್ರಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ : ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ಲಿನ ಈ ಎರಡು ನೆಲೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಅಳತೆ(ಪ್ರಮಾಣ)ಯಲ್ಲಿವೆ. ಅಂದರೆ ಇವು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದು. 2 ನೇ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸು.12 ಮೀ ಉದ್ದದ ಹೆಬ್ಬಾವುಗಳು ಮತ್ತು 17ನೇ ಗವಿಯಲ್ಲಿ 7 ಮೀ ಉದ್ದದ ಪ್ರಾಣಿಯ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಇಷ್ಟು ಡೊಡ್ಡ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸದ್ಯ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 400 ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸು. 5 ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಚಿತ್ತಿತ ಕಲ್ಲಾಸರೆ, ಗವಿ ಬಂಡೆಗಲ್ಲು ನೆಲೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರಗಳ ಪೈಕಿ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ರೈಸಿನ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋರಾಗಂಜ್ ತಹಶೀಲ್‌ನ ಸನಕುಡ್ ಮತ್ತು ಭಾಗವಾನಿ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜಾಹೋರಾ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಳಿ-ಕೆಂಪು(ದ್ವಿವರ್ಣ) ವರ್ಣದ ಕೋಣದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಭಾರತದ ಗವಿಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಚಿತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿತ್ತು. ಇದು 3.60 ಮೀ ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1.95 ಮೀ ಎತ್ತರ (ಭುಜದ ಹತ್ತಿರ) ವಿದ್ದು. ಬಿಳಿವರ್ಣದ ಬಾಹ್ಯ ರೇಖೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೆಳುವಾಗಿ ಬಿಳಿಬಣ್ಣದಿಂದ ತುಂಬಲಾಗಿದೆ. ತಿಳಿಕೆಂಪು ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಚುಕ್ಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಲಂಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಜಹೋರಾ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯ ಕೋಣದ ಚಿತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಡೊಡ್ಡ ಅಳತೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಇದೀಗ ಕೊಪ್ಪಳ ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರಾಯಣಪೇಟೆಯ ಮನುಷ್ಯಚಿತ್ರವು ಸು. 4 ಮೀ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಗಂಗಾವತಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅಂಜನಹಳ್ಳಿಯ ಹಡಗಿನ ಚಿತ್ರ 6.92 ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿ 1 ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿ 1 ಮೀ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಪ್ರಾಣಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಂದರೆ 2ನೇ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯಲ್ಲಿ 12.50 ಮೀ ಅಗಲ ಹಾಗೂ ಸು.10 ಮೀ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ 2 ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಇವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸು. 12 ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿವೆ. 17ನೇ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರವು 7 ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಈವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾರತದ ಗವಿಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಅಳತೆಯ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಹಾವಿನಬೇಟೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸವದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅಪರೂಪದ ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿವೆ.

ಕಾಲಮಾನ: ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಪ್ಪು ಚಿತ್ರಗಳ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆದರೂ ಅವುಗಳ ನೆಲೆ, ಸ್ಥಿತಿ, ಚಿತ್ರಗಳ ವಸ್ತು, ನಿರೂಪಣ ಶೈಲಿ, ತಾಂತ್ರಿಕತೆ, ಸಮೀಪದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿವೇಶನಗಳೊಡನೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಸಂಬಂಧ ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲಮಾನದ ವಸ್ತುಗಳೊಡನೆ ಹೋಲಿಕೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವುಗಳ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ ಶಿಲಾತಾಮ್ರಯುಗದ ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲದ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣಯುಗ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲದ ನೂರಾರು ಶಿಲಾ ಸಮಾಧಿಗಳು ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಗೊಂಬೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಲಾ ಸಮಾಧಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೇಶನ ನೆಲೆಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗವಿ ಕಲ್ಲಾಸರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲದವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರಗಳ ಅಳತೆಯು ಅಂದರೆ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣವು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳ ಬೃಹತ್ ಕಲ್ಲೊಂಬೆಗಳ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಎರಡು ನೆಲೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿರುವುದು. ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ರ ರಚನೆಕಾರರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಇಂತ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂತಹದೋ ಅಟ್ಟಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಬೃಹತ್ ಚಿತ್ರಗಳು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳ ಸನಿಹದಲ್ಲಿದೆ.

ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳು ಕೂಡ ಅಚ್ಚರಿಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮನೆಯಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ, ಕಲ್ಲೊಂಚೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ರೀತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಾಯಕ. ಅವುಗಳ ನಿರ್ಮಿತಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮನೆಯಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ, ಕಲ್ಲೊಂಚೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ರೀತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಾಯಕ. ಅವುಗಳ ನಿರ್ಮಿತಿಯ ಶ್ರಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಚಿತ್ರಗಳು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆದಿಮದೃಭಾಗದ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸು. 7000-500) ಕಾಲದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು.

ಸಮಾರೋಪ : ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರಗಳ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ-ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶವು ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೇಂದ್ರ ನೆಲೆ ಎನಿಸಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ ಈವರೆಗೆ ಶೋಧವಾಗಿರುವಂತೆ 17 ಚಿತ್ರ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗಮನಾರ್ಹ ನೆಲೆ ಎನಿಸಿದೆ. ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ಲಿನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ 2 ಮತ್ತು 17 ನೇ ಗವಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ 12 ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 7 ಮೀ. ಉದ್ದವಾಗಿವೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಜಾಹೋರಾ ಕಲ್ಲಾಸರೆಯ 3.60 ಮೀ. ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 1.95 ಮೀ. ಎತ್ತರದ ಕೋಣದ ಚಿತ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಅಳತೆಗಿಂತ ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ದೇಶದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲಿಯ 17ನೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಸವದ ಚಿತ್ರ ಭಾರತೀಯ ಗವಿವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಪರೂಪದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಎಂಟು ವಿಧದ ನೂರಾರು ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು, ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಕಲ್ಲೊಂಚೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 17 ಕಡೆ ಗವಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹಿರೇಬೆಣಕಲ್ ನೆಲೆಯ ಪುರಾತತ್ವೀಯ ಮಹತ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಚಿತ್ರಗಳು ಒದಗಿಸಿವೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸುಮಾರು 120 ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪಾರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕೊಪ್ಪಳ ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಿಂಬೇಟ್ಟಾ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

1. **John Julius Norwich (edit), 1990, oxford Illustrated encyclopaedia of the, oxford university press New York.**
2. **Smith, v., 1906, "pyamy Flints" A. V. pp 185 – 95**
3. **Foote, R.B., 1979 (Reprint), prehistoric and proto historic Antiquates of India, Liladevi pub, Delhi pp, 87-89.**

4. **Sundara.A., Indian Archaeology**, a review.,1961-62,65-66, 67-69,68-69, 74-75,77-78, 78-79, 79-80, New Delhi.
5. **ಸುಂದರ ಅ., 1994, ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಕಲೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು.
6. **ಸುಂದರ ಅ., 1997, ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂ.1.** ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.
7. **Leonard man., 1934-35, Annual report of the Archaeology Department of the Form Hyd.state, Hyderabad.**
8. **Sundara.A., IAR. 1967-69, New Delhi p.p 67-68.**
9. **ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಹಾರ, 2002, ಕೊಪ್ಪಳ-ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಕಲೆ**, ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,ಹಂಪಿ.
10. **Erwin Newmayer, 1993, Lines on stone, manohar pub, NewDelhi .**
11. **Tiwari, s, 1975, Jaora the shelter of the Largest rock paintings in India, prachapratibha, JPN BV3 m2**
12. **ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಹಾರ, 2014, ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಕಾಲದ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಸವದ ಅಪೂರ್ವ ಚಿತ್ರ, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ.ಸಂ.28, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.**

ಚಿತ್ರದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳು

- ಚಿತ್ರ 1. ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲು - ಗೂಳಿ ಚಿತ್ರ
 ಚಿತ್ರ 2. ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲು - ವಿಚಿತ್ರ ಮನುಷ್ಯಾ ಕೃತಿ
 ಚಿತ್ರ 3. ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲು - ಮನುಷ್ಯ ನೃತ್ಯದ ಚಿತ್ರ
 ಚಿತ್ರ 4. ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲು - ಗೂಳಿ ಚಿತ್ರಗಳು
 ಚಿತ್ರ 5. ಹಿರೇಬೇಣಕಲ್ಲು - ಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರಸವದ ಚಿತ್ರ

೬. ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ನವಮಾಧ್ಯಮ

* ಗಣಪತಿ ಭಟ್ ಜಿ. ಕೆ., ** ಗೀತಾ ಎ. ಜಿ.

ಸಾರಾಂಶ

ಜನಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವೋ ಎಂಬಷ್ಟು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ನವಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಶೇಷ ಅಂಶ ಎಂದರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನವಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಕಾರ ತಾನೊಂದೇ ಮಾಡಲು ಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು. ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನೊಳಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಾಪಕತೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಆಯಾಮಗಳನ್ನೂ ಅದು ಬಾಚಿಕೊಂಡಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲೆ ಎನ್ನುವ ಯಕ್ಷಗಾನವೂ ಇಂದು ನವಮಾಧ್ಯಮದೊಂದಿಗೆ ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಂತಹ ಹೊಸ ಯುಗದ, ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ಪ್ರಭಾವಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳೊಳಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಎಂಬ ಕಲಾಮಾಧ್ಯಮವೂ ಇದೆ. ಹಾಡುಗಳು, ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆ, ನಾಟ್ಯ, ಚರ್ಚೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟರಿಗಳು, ಭಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ವೀಡಿಯೋ ತುಣುಕುಗಳು, ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು, ಮತ್ತಷ್ಟು, ಎಲ್ಲವೂ ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಜನರ ಬೆರಳ ತುದಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆ, ಕಲಾವಿದರ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಚಾರ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಫೋಟೋ, ವೀಡಿಯೋ, ಆಡಿಯೋ ಹಂಚಿಕೆಗಳು, ಕಲೆಯ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಂಘಟನೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಿತ್ರಕೂಟಗಳು ಹೆಚ್ಚಿವೆ. ಕಲಾವಿದರ ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುವ, ವಿರೋಧಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವು ವಿಚಾರವಾಗಿ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳಾದ ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಫೇಸ್ಬುಕ್, ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಜೊತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು

* ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಸಂವಹನ ವಿಭಾಗ, ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಜಿರೆ -574 240, ದ. ಕ. ಮೊ.: 7353018136 ganapathidiwana.77@gmail.com

** ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕಿ, ಸಮೂಹ ಸಂವಹನ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ವಿಭಾಗ, ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಜಿರೆ-574 240, ದ. ಕ.

ಯಕ್ಷಗಾನ ನವಮಾಧ್ಯಮದೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಯಾದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನದೊಂದಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನವು ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಪೀಠಿಕೆ

‘ಮಾಹಿತಿ’ ಅಥವಾ ‘ವಿಷಯ’ ಎಂಬುದು ನಿಲ್ಲದ ವಸ್ತು. ಅದು ಸದಾ ಹರಿವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಹರಿವಿನ ಬಗೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ಇರಬಹುದು, ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಕಾಣೆಯಾಗಲೂಬಹುದು. ಮಾಹಿತಿ, ವಿಷಯ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನ ಹರಿವಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ರೋಚಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ‘ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಧಾನಗಳು’. ಹಾಗಾಗಿ “ಮಾಧ್ಯಮವು ಮಾಹಿತಿಯ ವಾಹನ” ಎಂಬೊಂದು ಹೇಳಿಕೆಯೂ ಇರುವುದು. “ಮಾಧ್ಯಮವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಧಾನ” ಎಂಬ ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ, “ಕಲೆಯು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಧನ” ಎಂಬುದು ನೂರಕ್ಕೇ ನೂರು ನಿಜ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ “ಯಕ್ಷಗಾನ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮ” ಎಂದಾಯಿತು.

ಕೇವಲ ಕಲಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಯಕ್ಷಗಾನವು ಗಾಯನ, ನರ್ತನ, ಮಾತು, ವೇಷಭೂಷಣ ಇವುಗಳು ಸಮ್ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಒಂದು ರಂಗಕಲೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಕಲೆಯು ಒಂದೇ ಮುಖದ ಕಲೆಯಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿರುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳು ಅದಕ್ಕಿವೆ. ಅದು ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಕಲೆ. ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕ, ಗೀತ, ಚಿತ್ರ – ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಬಲ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಸಾಧನವದು ಎಂದು ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನವು ನಿರಕ್ಷಸ್ಥರಿಂದ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರವರೆಗೆ, ಎಳೆಯರಿಂದ ಮುದುಕರವರೆಗೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಪಟ್ಟಣದವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲವನ್ನು ರಂಜಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲಾಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಅವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ, ಸಂಗೀತ ಪ್ರಿಯರಿಗೆ ಸಂಗೀತ ತರಗತಿ, ನೃತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ನೃತ್ಯಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ನವರಸಗಳ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದೆ ಎಂದು ಜೀವಿ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಸದಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯವೋ “Literature is one of the most powerful instrument for forming character” ಎಂಬ ಮಾತು ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಅತಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಸಾಧನವೇ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಇದರ ಅರ್ಥ. ಗುಣ ಸಂವರ್ಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನವು ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವೆನಿಸಬಲ್ಲದು. ಧರ್ಮ, ಭಕ್ತಿ, ಕೋರಿಕೆ, ಹಾರೈಕೆಗಳು, ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯ ತಾಕಲಾಟಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಯಕ್ಷಗಾನ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರಿವಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಪ್ರೊ. ಸುನೀತಾ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಿಶೇಷ ಅಥವಾ ವಿಭಿನ್ನ

ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು 'ಟೋಟಲ್ ಥಿಯೇಟರ್' ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನ, ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹಾಗೂ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ಯಕ್ಷಗಾನದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರ, ಬಟ್ಟೆಯ ಬ್ಯಾನರ್ ಬಳಿಕ ಬಂದ ಡಿಜಿಟಲ್ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್, ಮೈಕ್ ಅನೌನ್ಸ್‌ಮೆಂಟ್, ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ಆಕಾಶವಾಣಿ, ರೇಡಿಯೋ, ಕ್ಯಾಸೆಟ್ಟು, ದೂರದರ್ಶನ ಮುಂತಾದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಇಂದು ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಜೊತೆಗೂ ನಡಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಲೆ, ಕಲಾವಿದರ ಪ್ರಚಾರ, ಧನಾತ್ಮಕ-ಋಣಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು, ಮಾಧ್ಯಮ-ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಸಂಬಂಧ ಸಾಗಿಬಂದಿದೆ.

ಇಂದಿನ ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಶೇಷ ಅಂಶ ಯಾವುದೆಂದರೆ, ಉಳಿದ ಅಷ್ಟೂ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನವಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಕಾರ ತಾನೊಂದೇ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು. ಈಗೇನಿದ್ದರೂ 'ನವಮಾಧ್ಯಮ', 'ಸಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳು' ಒಳಗೊಂಡ ಆಧುನಿಕಯುಗ. ಯಕ್ಷಗಾನವೂ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತಂತೆ, ನವಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಕಾರದೊಂದಿಗೂ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಎಂಬ ಪುರಾತನ ಕಲೆಯೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಫೇಸ್‌ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಂತಹ ಹೊಸ ಯುಗದ, ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ಪ್ರಭಾವಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳೊಳಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಎಂಬ ಕಲಾಮಾಧ್ಯಮವೂ ಇದೆ. ಹಾಡುಗಳು, ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆ, ನಾಟ್ಯ, ಚರ್ಚೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟರಿಗಳು, ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ವೀಡಿಯೋ ತುಣುಕುಗಳು, ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು, ಮತ್ತಷ್ಟು, ಎಲ್ಲವೂ ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಜನರ ಬೆರಳ ತುದಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆ, ಕಲಾವಿದರ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಚಾರ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಫೋಟೋ, ವೀಡಿಯೋ, ಆಡಿಯೋ ಹಂಚಿಕೆಗಳು, ಕಲೆಯ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಂಘಟನೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಕಲಾವಿದರ ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುವ, ವಿರೋಧಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಹೊರರಾಜ್ಯದ, ಹೊರದೇಶದ, ದೂರದೂರಿನ ಮಂದಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಿದೆ. ನೇರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ವೀಕ್ಷಿಸಲಾಗದವರಿಗೆ ನಂತರ ವೀಡಿಯೋ, ಆಡಿಯೋ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ. ಹಲವೆಡೆ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ಲೈವ್ ನೀಡುವುದರಿಂದ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದ ಯಕ್ಷಗಾನಪ್ರಿಯರಿಗೆ ತಾವು ಇರುವಲ್ಲೇ ಆಟ ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ದಾಖಲೀಕರಣ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿವೆ. ಇದಲ್ಲದರಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು, ಯುವ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಈ ಮೂಲಕ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವವರೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಏನೇ ಆದರೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಮಾತಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಯಕ್ಷಗಾನ ನವಮಾಧ್ಯಮದೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಯಾದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯತ್ನ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಕೊಡುವಂತ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹೊಳವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನದ ದಾಖಲಾತಿ, ಮಾಧ್ಯಮಗಳೊಂದಿಗಿನ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪತ್ರಿಕೆ, ಅಧ್ಯಯನ, ಗೋಷ್ಠಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರಹಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಟ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (1957), 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ' ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಗ ಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಪತ್ತು, ಅವನ್ನು ಕೂಡಿಕಾಯ್ದಿಟ್ಟು ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. "ಉಡುಪಿಯ ಛಾಪಖಾನೆಯವರು ಅಚ್ಚಿನ ಮೂಲಕ ಎಂಬತ್ತರಷ್ಟು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ; ಆ ಮೂಲಕ ಉಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿನವು ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದವು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ." ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಜೀವಿ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ, 'ಯಕ್ಷಕರ್ದಮ' (1984, ಪು.ಸ.19), ಪೆರ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಹೆಚ್.ಬಿ.ಎಲ್.ರಾವ್ ಮತ್ತು ಎಮ್. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ "ಈ ತನಕ ಗೃಹ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲವಾಗಿ 500ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ." ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (1957), 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ', ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, 'ರಂಗಸ್ಥಳದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು' ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬಡಿಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಬಯಲಾಟವೆಂಬುದು ಇಡೀ ರಾತ್ರಿಯ ಆಟ; ಕತ್ತಲು ಕವಿದೊಡನೆಯೇ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಚೆಂಡೆ, ಮದ್ದಲೆಗಳ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿದರೆ, ಗಾಳಿಗೆ ಆ ಧ್ವನಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತದೆ. ದೂರದಿಂದ ಜನರು ಬರತೊಡಗುತ್ತಾರೆ."

ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್, 'ಸಮಗ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನ' (1978, ಪು.ಸ.184), ತಮ್ಮದೇ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬಡಿಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು, "ಯಕ್ಷಗಾನದ ಚೆಂಡೆಯ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಓಡೋಡಿ

ಬರುವ ಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ದೂರವೂ ಧರ್ಮನಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರು ವೇಗವಾಗಿ ಧಾವಿಸುತ್ತದೆ.” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್, ‘ಸಮಗ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನ’ (1978), ತಮ್ಮದೇ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, “ಯಕ್ಷಗಾನದ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ನಿರಾಶನಾಗಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಾವಳಿಯ ಕರಡಿಗೆಯೊಳಗೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟ ಈ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಗಂಧ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಡುವ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ತೋರೋಣ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ‘ರಂಗಭೂಮಿ’ ಎಂದೊಂದು ಉಳಿದಿರುವುದಾದರೆ ಅದು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಂಗಗಂಧ (ಸ್ಟೇಜ್ ಸ್ಮೆಲ್) ಹೊರಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಭಾರತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಲಾವಿದ ನಿರ್ದೇಶಕ ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ತಾಳೋಣ. ನಿಜವಾದ ಕಲೆಗೆ ಹೊಳೆಗಳೂ, ತಿಟ್ಟು ತೆವರುಗಳೂ ಅಡ್ಡವಾಗುವ ದಿನ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಸೀಮೋಲ್ಲಂಘನ ಮಾಡುವ ಹಂತವನ್ನು (Take off stage) ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಇದರ ಸುದ್ದಿ ದಿಲ್ಲಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆ, ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್, ಲಂಡನ್ನಿನ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಅನತಿ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮೂಡುವ ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆ ಇಣುಕುತ್ತಿದೆ. ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಲಾವಿದರು ಡಾಲರ್-ಶಿಲಿಂಗ್-ಮಾರ್ಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳ ಲೆಕ್ಕ ಇಡುವ ಮುಹೂರ್ತ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಶಕುನದ ಹಕ್ಕಿ ಶುಭ ನುಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಸ್ವತ್ವ-ಸತ್ವಗಳನ್ನು ಏಕೀಕೃತ ಮನೋಭಾವದಿಂದ, ಕಲೆಯ ಏಕೈಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಆಧುನೀಕರಣದ ಸೋಗಿಗೆ ಮರುಳಾಗದೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಲೆಯ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ, ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಹೋದರೆ, ಕವಿ ಫಿರ್ದೌಸಿಗೆ ಆದಗತಿ ನಮಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೂಡಬೇಕು.” ಎಂದು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಖುಷಿಯ ಬೃಹತ್ ಆಸೆಯನ್ನೂ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನೂ ಕಲಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ (2020, ಫೆಬ್ರವರಿ 23 ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚ್ 01), ‘ಮಂಗಳೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿ’ಯ, ‘ಯಕ್ಷಾಂತರಂಗ’ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ‘ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹಾಗೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು’ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಎಲ್ಲಾ ದೈನಿಕಗಳು, ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮವು ನೀಡಿದ ಸಹಕಾರವನ್ನು, ಇದರಿಂದಾದ ಪ್ರಚಾರ, ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕಲಾವಿದರ ಬದುಕು ಬವಣೆಗಳಿಗೆ, ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಒದಗಿ ಬಂದ ಬಗ್ಗೆ ಕುಂಡಂತಾಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕರಪತ್ರಗಳು, ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಗಳು, ಪತ್ರಿಕಾ ಜಾಹೀರಾತುಗಳು ಪರವೂರಿನ, ದೂರದ ಪ್ರದೇಶದ ಆಸಕ್ತರನ್ನೂ ತಲುಪುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಆಟದ ಪ್ರಚಾರ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಜಾಹೀರು ಕೂಡಾ ಅಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಾಗೂ ಲೇಖನಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನ ಎಂಬ ಕಲಾಪ್ರಕಾರ ಮಾಧ್ಯಮದೊಂದಿಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ನಂತರ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ

ಜಾನಪದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಲೆಯು ಯಕ್ಷಗಾನದಷ್ಟು ನಮ್ಮವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಜೊತೆಯಾದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲೆಯೂ ಯಕ್ಷಗಾನದಷ್ಟು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿವರಣೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಪ್ರಚಾರಕ್ರಮ, ತಲುಪುವಿಕೆ, ಜನತೆಯ ತೊಡಗಿಸುವಿಕೆ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವುದು ಮುಖ್ಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನವು ರಂಗಸ್ಥಳದ ಆಚೆಗೂ ಹಬ್ಬಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ದೇಶ-ವಿದೇಶದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಒಂದೇ ಮನೆಯವರಂತೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಯು ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಪಿ ಆಗುವ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಲಿಕ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಹೊಸತನಗಳ ನಡುವೆ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಬಳಕೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಫಲವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಿ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಉದ್ದೇಶ

ನವಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳಾದ ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಜೊತೆಯಾಗಿರುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟಉದ್ದೇಶ

- ಪ್ರಸ್ತುತ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಜೊತೆಯಾಗಿರುವ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪೈಕಿ, ಆಯ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳಾದ ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.
- ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಚಾರ, ವಿಶ್ಲೇಷಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾವಾರು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಅಳೆಯುವುದು.
- ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಚಾರ, ವಿಶ್ಲೇಷಗಳನ್ನು ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು.
- ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಈ ಮೂರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ

ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಯ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗುಣಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣದ ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆಯ್ಕೆ ಗುಂಪಿನ ಜನವರಿ 2020-ಮಾರ್ಚ್ 2020 ವರೆಗಿನ, ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಚಾರಗಳು ಎಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಫೇಸ್ಬುಕ್, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನ ತಲಾ ಒಂದು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಯ್ಕೆ ಗುಂಪುಗಳ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ, ಜನವರಿ 2020-ಮಾರ್ಚ್ 2020 ರ ವರೆಗಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

‘ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಟೀಲು ಮೇಳಗಳು’ (ಫೇಸ್ಬುಕ್)

ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಟೀಲು ಮೇಳಗಳು ಎಂಬ ಈ ಗುಂಪು ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು ಯಕ್ಷಗಾನ ಒಯಲಾಟ ಮೇಳವಾದ ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಅಭಿಮಾನಿ ಗುಂಪಾಗಿದೆ. ಕಟೀಲಿನ ಒಟ್ಟು ಆರು ಮೇಳಗಳು, (ಒಂದನೇ ಮೇಳ, ಎರಡನೇ ಮೇಳ, ಎಂದು ಆರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೇಳಗಳು ಇವೆ) ದಿನಕ್ಕೆ ಆರು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ಮೇಳದ ಅಭಿಮಾನಿ ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಗುಂಪಿನ ಹನ್ನೊಂದು ವಾರಗಳ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ-1

ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಟೀಲು ಮೇಳಗಳು (ಫೇಸ್ಬುಕ್)

	1ನೇ ವಾರ	2ನೇ ವಾರ	3ನೇ ವಾರ	4ನೇ ವಾರ	5ನೇ ವಾರ	6ನೇ ವಾರ	7ನೇ ವಾರ	8ನೇ ವಾರ	9ನೇ ವಾರ	10ನೇ ವಾರ	11ನೇ ವಾರ	ಒಟ್ಟು
ಫೋಟೋ	5	6	36	5	16	41	15	12	4	17	20	177
ವೀಡಿಯೋ	40	20	36	5	38	35	25	36	14	21	37	307
ಲೈವ್ ವೀಡಿಯೋ	26	7	22	5	22	29	13	21	16	33	26	220
ಪೋಸ್ಟರ್	0	2	29	6	3	2	6	4	0	1	9	62
ದಿನದ ಅಪ್ಡೇಟ್	13	7	7	7	7	7	6	7	7	7	6	81
ಲಿಂಕ್	2	1	2	4	8	4	2	3	1	0	0	27
ವಾಚ್ ಪಾರ್ಟ್	0	1	3	1	1	3	3	0	2	2	0	16
ಒಟ್ಟು	86	44	135	33	95	121	70	83	44	81	98	890

ಇಲ್ಲಿ ಫೋಟೋ, ವೀಡಿಯೋ, ಲೈವ್ ವೀಡಿಯೋ, ಪೋಸ್ಟರ್ಸ್, ದಿನನಿತ್ಯದ ಅಪ್ಪೇಟ್, ಲಿಂಕ್, ವಾಚ್ ಪಾರ್ಟ್ ಎಂಬ ವಿಂಗಡಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿಚಾರಗಳು ಆಯ್ದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡಿವೆ. ಬರಹರೂಪದ ವಿಚಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬರಹರೂಪದ ವಿಚಾರಗಳು ಸಮಗ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಕುರಿತಾದ ಬರಹಗಳನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಕಾಣಲು, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬರಹಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧದಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವೀಡಿಯೋಗಳು, ಲೈವ್‌ಗಳು, ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನೋಡುವ, ಆ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಸ್ವಾದಿಸುವ, ಸಂತೋಷಿಸುವ ಮೇಳದ ಮತ್ತು ಕಲೆಯ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರು, ಅಡ್ಡಿನರು ಈ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೇಳದ, ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನದ, ಕಲಾವಿದರ ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳು, ಚರ್ಚೆಗಳು, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಟೀಲು ಮೇಳದ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ, ಕಟೀಲು ಕ್ಷೇತ್ರದ, ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವ ದೇವಿ ಆರಾಧನೆಯ ಶೃದ್ಧಿಯ, ಅಭಿಮಾನದ ಹಂಚಿಕೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಈ ಗುಂಪು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡ ವಿಚಾರಗಳು ಅಡ್ಡಿನಗಳು ಅಪ್ಪೂವ್ ಮಾಡಿದ ನಂತರವಷ್ಟೇ ಗುಂಪಿನ ಟ್ರೈಮ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ದಿನನಿತ್ಯದ ಅಪ್ಪೇಟ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಪ್ರತಿದಿನದ ಯಕ್ಷಗಾನ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಆಯಾ ದಿನದ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗುಂಪಿನ ಅಡ್ಡಿನಗಳು, ದಿನದ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂಬಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಡುವ ಲಿಂಕ್ ಮತ್ತು ವಾಚ್ ಪಾರ್ಟ್‌ಗಳು ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರ ಹಂಚುವಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಮೇಲೆ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ವಿವರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ವಾರಕ್ಕೆ 0 ಇಂದ 5ರಷ್ಟು ಲಿಂಕ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವಾಚ್ ಪಾರ್ಟ್‌ಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳ ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ 0 ಇಂದ 10ರಷ್ಟು ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಕಟೀಲಿನ ಒಟ್ಟು ಆರು ಮೇಳಗಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ, ವಾರಕ್ಕೆ 42 ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 0 ಇಂದ 10 ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕಟೀಲು ಮೇಳವು ಹರಕೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟಗಳನ್ನು ಆಡುವುದರಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಡಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾದ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭ ಗಳಿಕೆಯ ಆಶಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ, ಸೇವೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದ ವಿಶೇಷ ಫ್ಲೆಕ್ಸ್, ಬ್ಯಾನರ್‌ಗಳು, ನೋಟೀಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಡುವುದು ಕೊಂಚ ಕಡಿಮೆ. ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿಗಳ ವಿವರದಲ್ಲಿ 3ನೇ ವಾರ ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಟ್ಟು 29 ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳ ಫೋಟೋಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅದು ಅಷ್ಟೂ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಟೀಲು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶೋತ್ಸವದ ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ.

ಫೋಟೋದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 0 ಇಂದ 10, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಾರ 10 ರಿಂದ 20, ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ಮತ್ತು ಆರನೇ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 36, 41 ಫೋಟೋಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಇವುಗಳು ಕೂಡ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಅಂಶವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಯಕ್ಷಗಾನ ನೋಡಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ನೋಡಿದವರು ಹೀಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟ ವೀಡಿಯೋಗಳ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥ, ಆಳ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಕೂಡ ಅಂದು ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಯಕ್ಷಗಾನ ನೋಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೀಡಿಯೋ ಅಥವಾ ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಲೈವ್ ಮಾಡಿದನೇ? ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡನೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಲೈವ್ ಚಿತ್ರೀಕರಣ ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಕೆಲವು ಬಾರಿ, ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಷಗಳನ್ನು ಲೈವ್ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ವೀಡಿಯೋ ಚಿತ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿ, ನವಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹಂಚುವಾತನೂ ಕೆಲವಾರು ಸನ್ನಿವೇಷಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಲೈವ್ ಮತ್ತು ವೀಡಿಯೋ ಕ್ಲಿಪ್ಪಿಂಗ್‌ಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರತಿ ವಾರವೂ ಕೂಡ 20ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು 40ರ ವರೆಗೆ ವೀಡಿಯೋಗಳು ಮತ್ತು 20ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು 30ರ ವರೆಗೆ ಲೈವ್ ಚಿತ್ರಿತ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಯಕ್ಷಗಾನ ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ವೀಡಿಯೋ ಹಂಚುವ ಅವಕಾಶ ಇದೆ ಅನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ವೀಡಿಯೋ ಮತ್ತು ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಲೈವ್ ಚಿತ್ರೀಕರಣ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕದ ಒಟ್ಟು ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವೀಡಿಯೋ, ಲೈವ್ ವೀಡಿಯೋ ಮತ್ತು ಛಾಯಾಚಿತ್ರವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದು, ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಅಥವಾ ಆಯ್ದ ಗುಂಪು ದೃಶ್ಯದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು, ಲಿಂಕ್, ವಾಚ್ ಪಾರ್ಟ್ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದಿನದ ಕಟೀಲು ಮೇಳದ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿವರಗಳು (ದಿನದ ಅಪ್ಪೇಟ್) ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಆಯ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿನ ಮೂರನೇ ಮತ್ತು ಆರನೇ ವಾರ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು, 120ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಉಳಿದ ಆರು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 70ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಮೂರು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತರಷ್ಟು ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೊಂದು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 890 ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತೀವಾರ ಸರಾಸರಿ 80 ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

‘ಗುರು ಶಿಷ್ಯರು’ (ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ)

‘ಗುರು ಶಿಷ್ಯರು’ ಎಂಬುದು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಗುಂಪು. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಡುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ-2

ಗುರು ಶಿಷ್ಯರು (ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ)

	1ನೇ ವಾರ	2ನೇ ವಾರ	3ನೇ ವಾರ	4ನೇ ವಾರ	5ನೇ ವಾರ	6ನೇ ವಾರ	7ನೇ ವಾರ	8ನೇ ವಾರ	9ನೇ ವಾರ	10ನೇ ವಾರ	11ನೇ ವಾರ	ಒಟ್ಟು
ಸಣ್ಣ ವೀಡಿಯೋ	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	4
ದೊಡ್ಡ ವೀಡಿಯೋ	1	2	0	0	0	0	4	0	2	0	0	9
ಸಣ್ಣ ಆಡಿಯೋ	117	28	37	12	3	24	24	4	34	50	38	371
ದೊಡ್ಡ ಆಡಿಯೋ	5	1	2	0	0	2	4	1	2	3	2	22
ಮಾತುಕತೆ	8	11	7	9	0	11	11	4	17	16	5	99
ಬರಹ	0	1	1	1	1	2	1	2	7	7	5	28
ಪ್ರಚಾರ ಬರಹ	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	3
ಮೋಸ್ಟರ್	2	1	0	5	0	0	2	8	1	0	1	20
ಫೋಟೋ	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
ಲಿಂಕ್	1	0	4	7	1	5	7	1	2	2	5	35
ಫೈಲ್	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
ಒಟ್ಟು	137	46	53	34	5	44	53	21	66	79	57	595

ಇಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಫೈಲ್ ಗಾತ್ರದ (ಸೈಜ್) ಆಡಿಯೋ ಮತ್ತು ವೀಡಿಯೋ ಫೈಲ್‌ಗಳು, ಬರಹಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಚಾರ ಬರಹಗಳು, ಮಾತುಕತೆ, ಫೋಟೋಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು, ಲಿಂಕ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಫೈಲ್‌ಗಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡಿವೆ. ಈ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಮೂಲಕ ಗುರು ಶಿಷ್ಯರು ಗುಂಪಿನ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಗುಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ಬರಹ ರೂಪದ ವಿಷಯಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತಾದ ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಮಾತುಕತೆಗಳು ಕೂಡ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಚಾರ, ವಿಷಯಗಳ, ಸಂದೇಶಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆ, ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಂಚಿಕೆಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀಮಿತ ಬಳಕೆದಾರರು ಮತ್ತು ಆಯ್ದ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವೀಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂದರೆ ವೀಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳು ವಾರಕ್ಕೆ 0 ಇಂದ 5ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ವೀಡಿಯೋಗಳು ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ರೆಕಾರ್ಡಿಂಗ್‌ಗಳಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಮಾನದ ಯಕ್ಷಗಾನ ವೀಡಿಯೋ ಹಂಚಿಕೆ ಆಗುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅಪರೂಪ. ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ವೀಡಿಯೋ ಹಂಚಿಕೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದು ಎಂದೆನ್ನಬಹುದು.

ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದು ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಹಂಚಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಫೈಲ್ ಸೈಜ್ ಹೊಂದಿರುವ ಆಡಿಯೋಗಳು ವಾರಕ್ಕೆ 0 ಇಂದ 5ರಷ್ಟು ಬರುತ್ತವೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಸಣ್ಣ ಫೈಲ್ ಸೈಜ್ ಹೊಂದಿರುವ ಆಡಿಯೋಗಳು ವಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ 20 ರಿಂದ 40ರಷ್ಟು ಬರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1 ರಿಂದ 20ರ ಒಳಗೆ ಉಳಿಯುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳು ಹಂಚಿಕೆ ಆಗಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೇ ವಾರ ಬರೋಬ್ಬರಿ 117 ಆಡಿಯೋ ಫೈಲ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇ ವಾರ ಒಟ್ಟು 50 ಆಡಿಯೋಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ವಾರ 92 ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳು ಭಾಗವತ ನಗರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಆಚಾರ್ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ವಾರ ಭಾಗವತ ನಗರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಆಚಾರ್‌ರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಡಿಯೋಗಳು ಇವು. ಹತ್ತನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ 50 ಆಡಿಯೋಗಳು ಆ ವಾರ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟ ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ರಾಗಗಳ ಕುರಿತ ಸರಣಿ ಬರಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿಯೋಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಂದೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ.

ಬರಹಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ, ಪ್ರತೀ ವಾರ 1 ಅಥವಾ 2 ಬರಹಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕುರಿತಾಗಿ ಕೆಲವು ಅನುಭವಿಗಳಿಂದ, ಹಿರಿಯರಿಂದ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸರಣಿ ಬರಹಗಳಾಗಿವೆ. 9, 10 ಮತ್ತು 11ನೇ

ವಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 7, 7 ಮತ್ತು 5 ಬರಹಗಳು ಹಂಚಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವುಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಾಗವತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ರಾಗಗಳ ಕುರಿತಾದ, ಗುಂಪಿನ ಅಡ್ಮಿನ್ ದಿನೇಶ ಉಪ್ಪೂರರು ಹಂಚಿಕೊಂಡ ಬರಹಗಳಾಗಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ಅಥವಾ ಮಾತುಕತೆ ಕೂಡ ಯಾವತ್ತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ನಾವಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಪ್ರಚಾರ ಬರಹಗಳು, ಫೋಟೋಗಳು ಮತ್ತು ಪೋಸ್ಟರ್ ಹಂಚಿಕೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಚಾರ ಬರಹ ಮತ್ತು ಫೋಟೋಗಳು ಆಯ್ದ ಹನ್ನೊಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ 0 ಅಥವಾ 1 ಅಂಕಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅದನ್ನು ದಾಟಿಲ್ಲ. ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು 0, 1, 2 ಹೀಗಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ವಾರ 5 ಪೋಸ್ಟರ್ ಮತ್ತು 8ನೇ ವಾರ 8 ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳ ಫೋಟೋ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ವಾರದ 5 ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸದಸ್ಯರು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಟನೇ ವಾರದ 8 ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು, ಪಟ್ಟ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಆಯೋಜನೆಯ, ಹವ್ಯಾಸಿ ತಂಡಗಳ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಫೋಟೋಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಪೋಸ್ಟರ್, ಫೋಟೋ, ಪ್ರಚಾರಗಳು ಅದನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಇದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ, ವಿಶೇಷ ಸಂಘಟನೆಯಾದರೆ ಅಂತಹವುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೊರತಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎತ್ತಿ ಹಾಕುವ ಗುಣ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೆ 1 ರಿಂದ 7ರಷ್ಟು ಲಿಂಕ್‌ಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅದು ಯಕ್ಷಗಾನ ನೇರಪ್ರಸಾರದ ಲಿಂಕ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ಲಿಂಕ್‌ಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ವೀಡಿಯೋ ಲಿಂಕ್‌ಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹಳೆಯ ಅಥವಾ ಆಯ್ದ ವೀಡಿಯೋಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

ಕೋಷ್ಟಕದ ಒಟ್ಟು ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಆಡಿಯೋ, ಬರಹಗಳು ಮತ್ತು ಮಾತುಕತೆಗಳು ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಆಡಿಯೋ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆಗಳು, ಬರಹಗಳು, ಲಿಂಕ್, ಪೋಸ್ಟರ್, ವೀಡಿಯೋಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಮೊದಲನೇ ವಾರ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು, 110ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ವಾರ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳು ಕಾರಣ. ಉಳಿದ ಆರು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 30ರಿಂದ 60 ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಉಳಿದ ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 60ರಿಂದ 80ರಷ್ಟು ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 20ರಷ್ಟು ಸಂದೇಶಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಂದಿವೆ. ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೊಂದು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 595 ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತೀವಾರ ಸರಾಸರಿ 54 ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

‘YAKSHAGANA ಯಕ್ಷಗಾನ’ (ವಾಟ್ಸಾಪ್)

‘Yakshagana ಯಕ್ಷಗಾನ’ ಎಂಬುದು ಸಮಗ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನದ, ತಿಟ್ಟು, ಶೈಲಿ, ಮೇಳ ಈ ರೀತಿಯ ಯಾವುದೇ ಭೇದವಿರದ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿರುವ ಒಂದು ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಗುಂಪು. ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 16 ಅಡ್ಮಿನ್‌ಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಪಿನ ಆಯ್ದ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ-3

YAKSHAGANAಯಕ್ಷಗಾನ (ವಾಟ್ಸಾಪ್)

	1ನೇ ವಾರ	2ನೇ ವಾರ	3ನೇ ವಾರ	4ನೇ ವಾರ	5ನೇ ವಾರ	6ನೇ ವಾರ	7ನೇ ವಾರ	8ನೇ ವಾರ	9ನೇ ವಾರ	10ನೇ ವಾರ	11ನೇ ವಾರ	ಒಟ್ಟು
ಬರಹ	14	13	7	12	6	6	12	7	13	15	8	113
ವಿವರಗಳು	27	39	19	27	18	17	17	18	23	16	32	253
ಪ್ರಚಾರ ಬರಹ	26	8	10	10	19	7	10	11	13	17	13	144
ಫೈಲ್	3	2	1	0	1	1	1	0	1	1	0	11
ಫೋಟೋ	28	19	18	12	26	18	29	15	29	20	24	238
ಪೋಸ್ಟರ್	20	19	17	26	22	11	13	14	14	20	10	186
ಆಡಿಯೋ	92	106	56	90	51	72	58	52	40	52	105	774
ವೀಡಿಯೋ	9	14	10	9	5	4	3	5	3	5	4	71
ಲಿಂಕ್	15	9	15	17	3	12	5	10	10	12	8	116
ಮಾತುಕತೆ	136	107	121	100	59	71	58	55	63	142	46	958
ಒಟ್ಟು	370	336	274	303	210	219	206	187	209	300	250	2,864

ಇಲ್ಲಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದು ಈ ಗುಂಪಿನ ಮತ್ತು ವಾಟ್ಸಾಪ್‌ನ ಬಹುಪಾಲು ಗುಂಪುಗಳ ಗುಣವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ವಾಟ್ಸಾಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶ, ಸದಸ್ಯರ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹೆಚ್ಚೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟ್ ಫೈಲ್ ಹಂಚಿಕೆಯ ವಿಭಾಗ (ಪಿ.ಡಿ.ಎಫ್ ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟ್, ಸಂಪರ್ಕ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಂಚಿಕೆಗಳು) ಮಾತ್ರ ವಾರಕ್ಕೆ 0 ಇಂದ 3ರ ವರೆಗೆ ಇದೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚು ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನೇ ಕಂಡಿವೆ.

ಬಹುಪಾಲು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 10 ರಿಂದ 20ರವರೆಗೆ ಪೋಸ್ಟರ್, ಫೋಟೋಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಡುವೆ ಐದು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 20ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು 30ರವರೆಗೆ ಫೋಟೋಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 20ರಿಂದ 30ರಷ್ಟು ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಫೋಟೋ ಅಥವಾ ಪೋಸ್ಟರ್ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸದಸ್ಯರ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸದಸ್ಯರ ಹಂಚಿಕೆಯು ಅವರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧ,

ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕೊಂಚ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಆಗುವುದಿದೆ.

ಆಡಿಯೋ ಫೈಲುಗಳ ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು, ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 50ರ ಆಸುಪಾಸು ಇರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕೆಲವು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿಯೋ ಫೈಲು ಹಂಚಿಕೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ 100ರ ಆಸುಪಾಸು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಎರಡನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಆಡಿಯೋ ಫೈಲು ನೂರರ ಗಡಿ ದಾಟಿದೆ. ಆ ವಾರ ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನ ಖ್ಯಾತ ಭಾಗವತ ನಗರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಆಚಾರ್ ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗಿ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾಗವತಿಕೆಯ ತುಣುಕುಗಳು ಹರಿದು ಬಂದಿದ್ದವು. ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಆಡಿಯೋ ಸಂಖ್ಯೆ 105 ಆಗಿದೆ. ಆ ವಾರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದ, ಪಾವಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನಾರ್ಚನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಭಾಗವತಿಕೆಯ ತುಣುಕುಗಳು ಕೂಡ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ 1ರಿಂದ 10ರಷ್ಟು ವೀಡಿಯೋಗಳು ವಾರ ಒಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಎರಡನೇ ವಾರ 14 ವೀಡಿಯೋ ತುಣುಕುಗಳು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆ ಬಾರಿ ನಗರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಆಚಾರ್ ಭಾಗವತಿಕೆಯ ಕೆಲವಷ್ಟು ವೀಡಿಯೋ ತುಣುಕುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿದ್ದವು.

ವಾಟ್ಸಾಪ್‌ನಲ್ಲಿ 1ರಿಂದ 20ರವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ವಾರ ಲಿಂಕ್‌ಗಳು (ಕೊಂಡಿ) ಹರಿದಾಡುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ವೀಡಿಯೋ ಲಿಂಕ್, ನೇರಪ್ರಸಾರದ ಲಿಂಕ್, ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಲಿಂಕ್, ಇತರ ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಗುಂಪಿನ ಲಿಂಕ್‌ಗಳು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧೆಡೆಯ ಕೊಂಡಿಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಅಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ವಿವರಣೆ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬರಹಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಳಿಸಿರುವ ಲಿಂಕ್‌ನ ವಿವರ, ವೀಡಿಯೋ, ಆಡಿಯೋ ಫೈಲ್‌ಗಳ, ಫೋಟೋಗಳ ಅಥವಾ ಫೋಟೋ, ಆಡಿಯೋ ಗುಚ್ಚಗಳ ವಿವರಣೆ ಹೀಗೆ. ಇಂತಹ ಬರಹಗಳ ಸಂದೇಶಗಳು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಪ್ರತಿ ವಾರ ಸುಮಾರು 15ರಿಂದ 40ರಷ್ಟು ಸಂದೇಶಗಳು ವಿವರಣಾ ಬರಹದರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರತಿ ವಾರ 5ರಿಂದ 15 ರಷ್ಟು ಪ್ರಚಾರ ಬರಹಗಳು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ 1, 5 ಮತ್ತು 10ನೇ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕ್ರಮವಾಗಿ 26, 19 ಮತ್ತು 17 ಪ್ರಚಾರ ಬರಹಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಅವು ಮೂರು ವಾರಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜನವರಿ, ಫೆಬ್ರವರಿ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ವಾರಗಳಾಗಿದ್ದು, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೇಳಗಳ ತಿಂಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿವರಗಳು ಬರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಬರಹಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ವಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 5 ರಿಂದ 10 ರಷ್ಟು ಬರಹಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಉಳಿದ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 10 ರಿಂದ 15 ರಷ್ಟು ಬರಹಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸರಣಿ ಬರಹಗಳು, ಪ್ರತಿ ವಾರ ಬರೆಯುವವರ ಬರಹಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನ ಲೇಖಕರ ಬರಹಗಳು ಇವುಗಳು ಖಾಯಂ ಎಂಬಂತೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಬರಹಗಳು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತವೆ.

ಆಯ್ದ ಅವಧಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ಸಂದೇಶಗಳು 50 ರಿಂದ 70ರಷ್ಟು ಇದ್ದು, ಉಳಿದಂತೆ 100 ರಿಂದ 150 ರಷ್ಟು ಸಂವಹನ ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದೂ ಕೂಡ ಗುಂಪಿನ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭ, ವಿಷಯ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕದ ಒಟ್ಟು ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ, ಗುಂಪಿನ ಮಾತುಕತೆಯ ಸಂದೇಶಗಳು ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಡಿಯೋ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಂಚಿದ ಸಂದೇಶಗಳ ವಿವರಗಳು, ಫೋಟೋ, ಪೋಸ್ಟರ್, ಪ್ರಚಾರ ಬರಹ, ಲಿಂಕ್‌ಗಳು, ಬರಹಗಳು ನಂತರದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ವೀಡಿಯೋ ಮತ್ತು ಇತರ ಪೈಲ್‌ಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇವೆ. ಆದರೂ, ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಸಾಧಾರಣ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೇ ವಾರ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು, 370ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಮೂರು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 300ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಆರು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 200ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಉಳಿದೊಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ, ಅಂದರೆ 187 ಸಂದೇಶಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಂದಿವೆ. ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೊಂದು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ 2,864 ಸಂದೇಶಗಳು ಬಂದಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತೀವಾರ ಸರಾಸರಿ 260 ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ವಾಟ್ಸಾಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು, ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಜನತೆಯ ಬಳಕೆಯ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಾಧ್ಯಮ ವಾಟ್ಸಾಪ್ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರು ವಿಭಾಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳ ಗುಂಪುಗಳು, ಉದ್ದೇಶ, ವಿಧ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಚಾರಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಆಯಾ ಮಾಧ್ಯಮ, ಅಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಅವರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗಿನ ಬಾಂಧವ್ಯ, ಗುಂಪಿನ ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಆಶಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಇರಬಹುದು ಮತ್ತು ಬದಲಾಗಲೂಬಹುದು. ಒಂದು ಹಂತದ ನಂತರ ಗುಂಪು ಉದಾಸೀನ ಅನಿಸುವುದು, ಗುಂಪು ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಅನಿಸುವುದು, ಗುಂಪನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೊಂಡು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿನ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರ ಗಟ್ಟಿತನ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಬಂದ ಸಂದೇಶಗಳೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವುದು, ಕೇವಲ ಫಾರ್ಮರ್‌ಡ್ ಸಂದೇಶಗಳು

ಮಾತ್ರವೇ ಬರುವುದು ಹೊರತು ಗುಂಪಿನ ಹೊಸತನ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಗುಂಪು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು, ಗುಂಪು ಹಿಡಿಸದಿರುವುದು ಈ ರೀತಿಯ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳು ಕೂಡ ಗುಂಪಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ನವಮಾಧ್ಯಮವು ಸದಾ ಬೆಳೆಯುವ ಮತ್ತು ಬದಲಾಗುವಸ್ವರೂಪವೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನಾ ಫಲಿತಾಂಶ

- ಯಕ್ಷಗಾನದ ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ, ಕಾಣಿಸುವ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಉಳಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನವಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಕಾಲದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನವು ಮೀರಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಫೇಸ್ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯರೂಪದ ವಿಷಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಫೋಟೋ, ವಿಡಿಯೋ, ನೇರಪ್ರಸಾರ (ಲೈವ್), ವಾಚ್ ಪಾರ್ಟ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣಗಾತ್ರದ ಆಡಿಯೋ ಫೈಲ್‌ಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ವಾಟ್ಸಾಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತುಕತೆಗಳು, ಸಂವಹನ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂವಹನವು ಬರಹ, ಆಡಿಯೋ ಫೈಲ್‌ಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಡಿಯೋ ಫೈಲ್‌ಗಳು, ಫೋಟೋ, ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು, ಪ್ರಚಾರ ಬರಹಗಳು, ಇತರ ಬರಹಗಳು ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.
- ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ, ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಜನ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಸುವುದು ವಾಟ್ಸಾಪ್ ತಾಣವನ್ನು.
- ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂವಹನ ನಡೆಯುವ, ಸಂದೇಶಗಳು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಧಾರದಂತೆ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಫೇಸ್ಬುಕ್ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಗುಂಪಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಆಯಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮ, ಅಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಅವರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗಿನ ಬಾಂಧವ್ಯ, ಗುಂಪಿನ ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಆಶಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ.

ಸಮಾರೋಪ

ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ನವಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಸಿದ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳ ಆಯ್ದ ಗುಂಪುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ವಿಚಾರ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು

ಬಂದಂತೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನವಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ನವಮಾಧ್ಯಮವು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ನವಮಾಧ್ಯಮವು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನವು ನವಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಇರಬೇಕಿದೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನವು ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮ, ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿ ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆದು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ಪತ್ರಿಕಾ ಅಥವಾ ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಅಥವಾ ವೇದಿಕೆಯಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಇತಿ-ಮಿತಿ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಮಾಧ್ಯಮವಾದ ನವಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತನಾಡುವಾಗ, ಎಲ್ಲರೂ ಧ್ವನಿ ಎರಿಸುವಾಗ, ನಿಜವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸದೇ ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಜೊತೆಗೆ ನವಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹರಾದವರು ಅರ್ಹರು ಅಂತ ಆಗುವುದು. ಅರ್ಹರು ಅನರ್ಹರು ಅಂತ ಅನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬೆಲೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದಾಗುವ ಅಪಾಯ ಇದೆ. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯುವ ಅಗತ್ಯತೆ ನವಮಾಧ್ಯಮ ಬಳಕೆದಾರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಇದೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಸ್ವಾದನೆ, ಮನರಂಜನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ದಾಖಲೀಕರಣ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬಳಕೆ, ಅಧ್ಯಯನ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಚರ್ಚೆ, ಸಂವಾದಗಳು ನವಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಿದೆ. ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಒಳಿತು, ಕೆಡುಕು ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವ, ಪರಿಣಾಮವು ಧನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅವುಗಳು ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಬಳಕೆಯ ವಿಧಾನದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನವು ಈ ಹಿಂದೆ ಬೆಳಕು, ಧ್ವನಿವರ್ಧಕ, ಪತ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ದೂರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಗೂ ಹೊಂದಬೇಕಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ನವಮಾಧ್ಯಮವೂ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಳಕೆದಾರರು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಭವಿಸಿದ ಕೊರೊನಾ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನವಮಾಧ್ಯಮದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿಧದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವಂತಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲೂ ನವಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮುಖೇನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಯೋಗಗಳು, ಅವಕಾಶಗಳು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಉತ್ತಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಮಣಿ

ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ (1978), ಸಂಪಾದಿತಕೃತಿ, 'ಸಮಗ್ರಯಕ್ಷಗಾನ - ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ', ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸ್ಮಾರಕ ಸಂಶೋಧನಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ ಪರವಾಗಿಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.

ಕೆ. ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ (2020, ಫೆಬ್ರವರಿ 23 ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚ್ 01), ಮಂಗಳೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿ, ಯಕ್ಷಾಂತರಂಗಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, 'ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹಾಗೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು' ಭಾಷಣ

ಪೆರ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಎಚ್. ಬಿ. ಎಲ್. ರಾವ್, ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ (1984), ಸಂಪಾದಿತಕೃತಿ, 'ಯಕ್ಷಕರ್ದಮ', ಪದವೀಧರಯಕ್ಷಗಾನ ಸಮಿತಿ, ಮುಂಬಯಿ. (ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ 1983 ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ವಿವಿಧ ಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ)

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (1963), 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ', ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧ, ಹರ್ಷ ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ, ಪುತ್ತೂರು, ದ.ಕ.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (1957, ಮೇ 20), ಶಿರಸಿಯ ಯಕ್ಷಗಾನ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿನ ಭಾಷಣ.

<https://themanipaljournal.com/2018/09/06/yakshagana-the-art-that-lives-on/>

ಉಲ್ಲೇಖಗಳು

1. ಗರಿ, ಪುಟ 3
2. ಪಕ್ಷಿಕಾಶಿ, ಪುಟ 16
3. ಸಖೀಗೀತ, ಪುಟ 22
4. ಹಾಡೆ ಹಾದಿಯ ತೋರಿತು, ಪುಟ 296, 97
5. ಅದೇ, ಪುಟ 81

1. 20-05-1957 ರಂದು ಶಿರಸಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಸಂದರ್ಭ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿ ಕೋಟ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ.
2. 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಕರಂದ'ದಲ್ಲಿ ಜೀವಿ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ.
3. ಪೆರ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಎಚ್.ಬಿ.ಎಲ್. ರಾವ್, ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಯಕ್ಷಕರ್ದಮ' ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೊ ಸುನೀತಾ ಶೆಟ್ಟಿ.
4. ಟೋಟಲ್ ಥಿಯೇಟರ್=ಗಾಯನ, ನರ್ತನ, ಮಾತು, ವೇಷಭೂಷಣ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಕಲೆ. (ಜರ್ಮನ್‌ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ರಿಚರ್ಡ್ ವಾಗ್ನರ್‌ನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ)
5. ಡಾಲರ್-ಶಿಲಿಂಗ್-ಮಾರ್ಕ್=ವಿದೇಶಿ ಕರೆನ್ಸಿ
6. ಕೆ.ಎಲ್. ಕುಂಡಂತಾಯ (2020, ಫೆಬ್ರವರಿ 23 ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚ್ 01), ಮಂಗಳೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿ, ಯಕ್ಷಾಂತರಂಗ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, 'ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹಾಗೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು' ಭಾಷಣ.

7. Antiquity of Word Ayurveda A Note

---

* K. G. Vasantha Madhava

Introduction

Ayurveda is core of the ancient Indian medical system. It gained prominence from the middle of the sixth century. The Ayurveda is concerned with the prolongation of healthy life and prevention of disease. It is also known as science of life. It is also defined as the science by knowledge of which life can be prolonged or its nature understood. The divinity is attached to the origin of the Ayurveda.

It is interesting to note that the word Ayurveda does not occur in the Vedas. Even in the Mauryan period the word is not known. In these periods the word Bhiasajya or Ayusya often occurs.¹ Later this word synonymous with Vaidya. It seems that the medicine and its practice were magico-religion. This system continued for a few centuries.

Hundred of medical practitioners and thousands of herbs are mentioned in the Atharva Veda. It is probably that pure medicine and its practice by medical men had already begun. However, the charms and magic was still strong hold on the mass.

In the next stage was of the importance of the medical system recognized in the Upanisads; For instance the Chandogya enumerates the importance of the medical science and eventually cites the Bhuta vidya, one of the branches of the Ayurveda. In the Buddhist literatures, the term tikiccha occurs.. Perhaps the Asthadyaya of Panini(fourth century B.C) is the oldest where

---

* **Aradhana**, Pavanje, Halengadi - 574 146, D. K., Karnataka
Mob. : 9482772193

the term Ayurveda has been cited. Besides, the Mahabharata mentions the term Ayurveda along with eight fold divisions² But, the Ayurveda was not mentioned in the Arthasatra of Kautilya

Drugs used for diseases were mentioned in the butlership of medicinal plants. These were used for eradication of the diseases. The significance of water was stressed. They believed that water contains all healing herbs

In the fourth century B.C. Katyana enunciated the doctrine of Tridosha by replacing

Tridhatu 2a The primitive theory of the Tridosha is based on survey of nature. Here the active sun in moon is compared and synthesis of Vata, pitha and kapa have taken place. In the course of years the theory developed in the form of classifications, locations properties functions, anatomy pathology and treatment. etc.. In the third stage, Man is considered a unit of universe, as environment contains the body, also contains comparable matters. Finally, world is maintained by these elements. 2b All these mark new dimension to the progress of the medical system In the course of years the Ancient Indian medical system marked progress with two school of thought under the direction of Bharadvaja and Dhanvantari. The former enunciated medical ideas and latter surgery. Charaka and Susruta gave definite shape to the medicine and surgery. The former defined the word Bheshaja as an instrument with the help of which, a physician put his effort to bring back the homeostasis. Thus term Bheshaja is a substance that will overcome the fear of disease or in other words it is considered as medicine³

Even then the word Ayurveda did not figure for the medicine In the meanwhile the Indian medical system came into contact with the Ancient and Persian medical schools and these interacted with the Indian medical thoughts.

It was in the seventh century A.D. Chinese traveller, Hiuen Tsang, mentions the word Ayurveda in his work. He was wrongly informed by some persons that the Ayurveda was one of the four Vedas.⁴ The Ayurveda was lined with the sacred lore as an Upanga or secondary science associated with the Atharava veda⁵ In the course of its development, the Indian medical science eight divisions came in to existence Further, the drugs became scientific and deviated from the charms and magic.

The epigraphs recognized the existence of the Ayurveda from the twelfth century onwards. For instance an inscription dated A.D 1110 from Bubanesvara (Orissa) cites that Bhavadeva II was renowned scholar in the Ayurveda. Further he was also scholar in Siddhanta, Tantra and Ganita. Finally Bhavadeva was a devotee of Lord Narayan⁶ The study of the inscription enables us to form an opinion that the above mentioned scholar integrated his Ayurvedic knowledge with other subjects such as Siddhanta, Tantra and Ganita. He sought divinity in the practice of his Ayurvedic knowledge.

Conclusions

Although the germs of the Ayurveda may be traced from the Vedic period, its citation first time occurs in the fourth century B.C. In the course of years ancient Indian medical knowledge has transformed by incorporating new concepts. One such concept was the replacement of the Tridhatu by Tridoshas. Therapeutic knowledge developed and it was based on the Tridoshas. The physician stressed that therapy differs from person to person and season to season. All these helped the evolution of the ancient Indian medical knowledge.

It was from the seventh century onwards the word Ayurveda had come known for the Indian medical system... The texts of the Ayurveda became popular beyond India especially in the Arabia and Trans-Himalayan regions. It from the twelfth century the epigraph mentions the term Ayurveda with curriculum based on text books namely Caraksamhita and Astangaridya⁷ All these indicate that Ancient Indian medicine has become empirico-rational.⁸ However the magical medicine of the Vedas never completely vanished in the medical set up. It is still in vogue in the treatment of ailments, in cure for childhood diseases, and in remedies involving elimination of malevolent entities.⁹

Notes and References

1. NV.K Varies History of Ayurveda p 8
2. Jyotir Mithra Appraisal of Ayurvedic Material in Buddhist literature with reference to Tripitaka (Varanasi 1985) 23-25 2a A.K. Rayachaudhury, Man and Malady and Medicine (Calcutta 1988) p 53 For the terms Tridhatu and Tridoas see J Filliozat, The Classical Doctrine of Indian Medicine (Delhi 1964) pp 28, 170, 171, 187 2b Information given by Rajeev Kr. Srivastava in the course of his

presentation of his paper “Evolution of Tridosha theory National conference on Sanskrit Texts of Ayurveda and Yoga Hyderabad held at 22nd March 2010

3. **Sattanarayana B**” Fundamental principles of Bhaishajya Kalpa
4. **Beal, Chinese accounts of India** (Calcutta) p`136
5. **Charles Leslie, Asian medical systems** (Delhi 1998) p 23
6. **Sircar D C Select inscriptions of India Vol II** (Delhi) p105, 109
Tantra here treats of “motions of heavenly bodies” = Astronomy
see Sircar, Ibid p111
7. **Madras Epigraphic Report 1925, No159 see Gurumurthy “**
Medical science and dispensaries in South India as gleaned from
Epigraphy IJHS 1970 pp76-79
8. **Hymavathi, History of Ayurveda in Andhradesa** p4
9. **Zysk G.K. Asceticism and Healing in Ancient India Medicine in the Buddhist Monastery** (Delhi 1998) p20

8. Decolonizing Identity: Analyzing the Norms of Nationalism, Masculinity, Femininity in the Works of W.B.Yeats and Sri Aurobindo's Savitri

---

* Arijit Goswami

Abstract

Nationalism and the yearning for an independent nation have always appealed to any sensitive mind throughout the ages; and when the struggle of independence is against the same opposition but in diametrically different sociological and geographical paradigms the dissimilarities outweighs the similarity of thought and expression. The proposed paper would try to assimilate and analyze the idea of nationalism and independence of India and Ireland in early 20th century with special reference to the projection of femininity and motherhood in Sri Aurobindo's magnum opus, Savitri and the works of W.B.Yeats while keeping in mind the opposition of 'colonial masculinity' and 'colonized effeminacy' as well as the conservative patriarchal-societal outlook then in vogue.

Keywords: Nationalism, Masculinity, Manliness, Femininity, Motherhood.

---

* **Assistant Professor** (West Bengal Education Service) Dept. of English, Gorubathan Government College Lower Fagu, P.O. Fagee, District : Kalimpong - 725 231, Email : goswami-arjit@yahoo.co.in
Mob. : 9433189794

Colonized Ireland and the works of W. B. Yeats

In Ireland, the question of difference between manliness and masculinity, revealed the gendered ideology that empowered as well as limited Irish nationalism from 1880-1922. In this period, masculinity referred to aggressiveness, strength, stamina, and the possession of “animal spirits.” Manliness, which was envisaged as the model form of masculinity, required an additional quality: self-control and spiritualism which in coupled conjunction would ultimately control the masculine behavioral pattern.

Irish men were expected to be manly—to be robust yet reserved, rational but compassionate. This effort to assimilate selfhood and socially acceptable manliness created a political difficulty: “the colonized Irish people lacked political autonomy until they proved themselves to be men, but they could not prove themselves to be men without political autonomy”. (Mary Mullen)

The British state and its hegemonic structure had turned the Irish into “un-masculine entities” but active resistance through revolution would have created an “unmanly” proposition due to the inherent violence of any revolution.

Valente tried to trace the rationale behind the cult of personality, and find why Irish along with pro-English leaders responded to Parnell with great animosity. According to Valente, Parnell emerges as a national hero as he is able to use the dynamic of manliness with success: he hints controlled nationalist passion; which was antithetical to Daniel O’Connell, who openly displayed his violent nationalism and hence his masculinity. Parnell was noted for his self-control evidenced by a remarkable calmness in approach through methods like boycotting and parliamentary obstruction which in a way activated the “unmanly” desires of Irish nationalism only to alleviate them. Valente reveals that Parnell was helped to a great extent by the intertwined dynamic relationship between parliamentary nationalists and radical nationalists.

Yeats’s relationship with manliness and femininity was highly influenced by the socio-political situation around him. Yeats describes himself as “a man of my time, through my poetical faculty living its history” (Later Essays 198) Yeats’s representations of women – as Muse, as Ideal Beauty, as Ireland – are signs of his conventionality, yet convention and innovation in the construction of gender was already in vogue. The problem of sexuality in any literary work must be related and observed with its genre, audience, and history.

Yeats was an activist who played a noteworthy part in the intertwined political, cultural, literary, and occult histories. Through his creativity he experienced both the liberation of his country from British colonial rule and the first wave of emancipation of women. Yeats's struggle for Irish Independence and the search of self-identity was distinct from feminist movements in vogue. Yeats forged a connection between both through a convergence of historical personnel and the identification of Ireland as a woman. Historically, his early creativity was at the point of time when women had made significant legal advances like access to higher education and to contraception. The question of enfranchisement was raised with vigour from 1905 to 1914 but not recognized till 1918. The major cultural issue of Yeats's time was the search of an independent identity of women. Ireland was as Edna O'Brien asserts, "a woman, a womb, a cave, a cow, a Rosaleen, a sow, a bride, a harlot and of course, the gaunt Hag of Beare" (*Mother Ireland* 1). The political and ideological implications of the feminine representation of Ireland changed in accordance with the variations in the notions of manliness in Ireland. Sovereignty drama of the Irish Literary Revival used Irish myths which were based on British gender norms that were expressly patriarchal. The use of the conventions of romantic chivalry in dramas such as *Cathleen Ni Houlihan* (1902) and *The Singer* (1915) give a patriarchal view of the story. In Sovereignty Drama, there is a sublimation of male aggression through the agencies of death and martyrdom. In stark contrast, Maud Gonne's *Dawn* (1904) not only rejected the gendered norms of the Sovereignty drama—but also puts forward the idea that politics is inter-connected with aesthetics. Yeats's dynamic relationship with aristocratic culture and his espousal of manliness, shaped his gender expectations in the traditions and myths of the Sovereignty drama and Cuchulain cycle which represented Irishness and Irish manhood as anything but unitary.

The primary theorists of English manliness were Thomas Hughes, Thomas Carlyle, Thomas Arnold, and Charles Kingsley but their work(s) on manliness was (were) prejudiced by an anti-Irish belief. They were "the major exponents of Irish feminization and bestialization" (Valente 14) Yeats had a dichotomous relationship with the patriarchal structure then in vogue. On the one hand, he was a white male of Protestant belief hailing from a middle-class background in the British empire having a workable relationship with the dominant literary canon of the state; and on the other: he was a colonized Irishman trying to express the inherent angst

of his colonized existence owing to repression and exclusion. His belief in the occult tradition helped him to represent centuries of marginalized existence in opposition to established religious norms and largely proto-rationalistic notions of scientific advancement. The hegemony of religion and science which the British colonizers had used as their theoretical structure held occult practitioners as “feminine” and Yeats was no exception. Thus, Yeats inherited a male-dominated literary tradition and yet seemed to be categorized in a complex gendered identity.

Matthew Arnold in *On the Study of Celtic Literature* (1867) and the essays on Irish affairs written in the 1880’s insisted that Ireland should remain within the empire along with the other Celtic territories under British dominion in order to achieve a geographical and socio-political union with “its parts blended together in a common national feeling.” He criticized the treatment of the Irish people and urged the British to become capable of “attaching” Ireland. Arnold’s emphasis on sympathetic integration and re-conciliation rather than coercion was in continuum of the transitional position that the Irish occupied in the British hierarchy of races. This normative gesture of Arnold helped to create a version of nineteenth-century femininity which categorized the Celts as a cultured, sensitive, middle-class-feminine race which with its resultant irrationality bordering the notions of ‘hysteria’. Arnold’s version of femininity provided crucial support to Celtic otherness - complementarity. Thus, femininity marked the Celt’s difference from the Saxon, but also placed ‘her’ in a relationship of natural complementarity to ‘him’: like man and woman, they were meant for each other, and should comply to the rules of nature and history, in order to form a more perfect whole. The Celt’s femininity stood for racial difference as well as racial dependence in relation to the English.

The social contexts of Yeats were influenced by wide variations of London, Dublin, and Sligo but the idealization of the Muse as Ireland was clearly an effect of nationalism in his love poetry. The symbol of Rose in his early work resolves in patriotic aspirations: the desire for a woman: an idealized entity: a free nation. Yeats’s positive response to Douglas Hyde’s *Love Songs of Connacht* clearly posits his delight when nationalist consciousness and love tradition are happily coupled together: “Sheer hope and fear, joy and sorrow, made the poems, and not any mortal man or woman, and the veritable genius of Ireland dictated the quaint and lovely prose” (*Uncollected Prose* 293). In his poems there seems to be a conscious

attempt to cast out “those energetic rhythms, as of a man running” and usher in “wavering, meditative organic rhythms” (Essays and Introduction 163). Yeats attempts to incorporate an essentially “feminine” poetics in which “words are as subtle, as complex, as full of mysterious life, as the body of a flower or of a woman” (Essays and Introduction 164). He declared that he was “one that ruffled in a manly pose/ For all his timid heart” (The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats 489). In the poem, *To Ireland in the Coming Times* (1892), the erotic longings of the poet based on the symbol of the Rose; love poetry towards his country under the guise of a woman is expressed:

Because the red-rose-bordered hem
Of her, whose history began
Before God made the angelic clan,
Trails all about the written page.
(*To Ireland in the Coming Times*: 6-9)

Yeats's idea of gyres, presents the centripetal and centrifugal time frames and identities which are always in a state of flux. The time frames and identities neither overpower nor destroy each other. This idea of gyres in a subtle way rejects the patriarchal order of society that affirms autonomy and unification. The newly empowered women representing the idea of Eternal Feminine like Laura Armstrong, controlled his identity, and according to Yeats, she: “woke me from the metallic sleep of science and set me writing my first play” (The Collected Letters of W. B. Yeats, Volume I, 1865-1895 117). The *Island of Statues* clearly shows Yeats's inability to conform to the traditional ideas of masculinity, where the traditional model of chivalric and romantic male figure is unable to win over the Enchantress guarding the flower of immortality on an island. It is Nachina, the shepherdess, who, as a disguised male suitor, defeats the enamoured Enchantress and rescues Alimintor, his lover along with others. The *Wanderings of Oisín*, which was revised extensively after Yeats met Gonne does follow a similar story-line. Niamh, “a child of the mighty Shée” is emblematic of the “empowered woman” who captures Oisín: “she bound me/ In triumph with her arms round me.” Yeats takes his idea a step further in *The Man who Dreamed of Faeryland*: the rational, immensely rich and aggressively masculine lover is awestruck by the feminine Faeryland: a matriarchal world order in opposition to the patriarchal one the lover represents.

In *Leda and the Swan*, woman has evolved into a symbol of power and singularity: 'Beyond Zeus and Leda there is bird and woman; beyond bird and woman there is masculine and feminine, divine and human; beyond these, one more, there are, in Yeats' terms, images of the sphere (divine) and gyre (human).' (Jungian Literary Criticism 124). Woman no longer remains only a nationalist motif but becomes symbolical of a weak and helpless state of existence. The use of words like "caressed", "helpless", "terrified", represents a woman suffering the ignominy of masculine domination represented by words like "beating", "mastered". This can be seen as the point from which gender and sexuality become transient and mutable. Yeats's problematic relationship with femininity can also be traced in poems like *Easter 1916* where friend and foe, masculine and feminine coalesce together in a "terrible beauty" that is ultimately born; "Motley" and "vain glorious lout" transforms into a martyr. There is certainly a movement from masculinity to the Irish norm of manliness- robust and reserved, rational and compassionate. In a similar context, there is also transformation from sarcastic references to the newly empowered woman who challenges the popular norms of femininity, to the acceptance of their selflessness and sacrifice for the greater cause of nationalism:

That woman's days were spent
 In ignorant good-will,
 Her nights in argument
 Until her voice grew shrill.
 What voice more sweet than hers
 When, young and beautiful,
 She rode to harriers?

.....
 Transformed utterly:
 A terrible beauty is born.

Hearts with one purpose alone
 Through summer and winter seem
 Enchanted to a stone
 To trouble the living stream.

(*Easter 1916*: 17-44)

Yeats consciously created an antithetical matriarchal paradigm which not only challenges the patriarchal and colonialist notions of sexuality and freedom but also envisages a new feminine identity

that is 'hysteric'. Arnold's idea of "hysteria" in the notion of nationalism is to be noted in Yeats's Crazy Jane poems as well as A Woman Young and Old. Rationalism and scientific knowledge had been the theoretical background of the 'masculine' British colonizing campaign and any deviation was thus categorized as 'feminine', irrational and insane. Jane is the figure of the disenfranchised, partly nomadic, rural, poverty-stricken female figure who is neither a virgin nor a mother. She is an independent female figure who is consciously ignored by the state and termed insane as she challenges predominant socio-political and sexual norms. She, in a way, represents a new societal order, which rejects the bourgeois, colonialist framework and is ready to accept the "foul sty" of earthliness and freedom instead of "a heavenly mansion" of colonized mind and body. Jane, in a way embodies the figure of an evolved 'Mother Ireland', who boldly challenges the norms of the masculine colonizers and colonized Irish society to create a new feminine, de-colonized dimension

Yeats stated that "A poet writes always of his personal life," but, "all that is personal soon rots; it must be packed in ice or salt." (Essays & Introductions 522). His poetry demonstrates the tension of the contra-dependent histories of emancipation of women in Ireland and the decolonization of the state.

India like Ireland was under British subjugation for a long period of time: 1757-1857 under the British East India Company and 1858-1947 under the British Crown. The circumstances of the rise of nationalism and the slow movement from the demand of equality with British citizens in colonized India- to the demand of dominion status- to the demand of complete independence bears similarities to the nationalist movement in Ireland. It is interesting to note that the idea of non-violence of Mahatma Gandhi as well as his modes of protest like boycotting British goods and jobs was similar to that of Parnell in Ireland. The British used the same sort of rhetoric of 'masculinity' and 'effeminacy' while dealing and throttling the emergent nationalism in India and Ireland.

The image of 'Mother Ireland' used by the nationalists in Ireland was similar to the image of 'Mother India' in the period of India's struggle for independence. The national song of India starts with "Vande Mataram" which means "Mother, I bow to thee": offering prayers to India, the motherland. This image of India as a mother is re-created in the poetic and prose works of Sri Aurobindo a great poet, philosopher, seer and freedom-fighter of India.

Colonized India, Sri Aurobindo and Savitri

The immenseness of the mission and vision of Sri Aurobindo can be traced in his poetical works and especially *Savitri*, which emphasizes the importance of the limitless possibilities of a “free” human mind.

Savitri is one of the longest poems in the English language which comprises of 24,000 lines. Raymond Frank Piper has described it as “perhaps the most powerful artistic work in the world for expanding man’s mind towards the Absolute”. In *Mahabharata*, King Aswapathy, who is childless, prays fervently to solve the problem of dying childless. King Aswapathy's prayers are fulfilled with the birth of *Savitri*. *Savitri* gets married to *Satyavan*, who dies within a year of their marriage. *Savitri* follows *Satyavan* after death, and initially requests and later argues with *Yama*, the god of death, for the return of *Satyavan*.

Yama, representing the hegemonic colonizing order, grants her one boon after another in order to persuade her to go back to earth and not try in vain to get *Satyavan* back from the netherworld. In a final attempt to attenuate her, *Yama*, as the arch-patriarch, grants her the permission of getting children, the so-called ‘achievement’ of a female entity in the traditional societal order. *Savitri* entraps *Yama* in his own web of appeasement trials and enquires how she can have children if her husband, is no more with her. Thus entrapped in his logic *Yama* returns *Satyavan* to *Savitri*, and they both return to earth.

In *Sri Aurobindo’s Savitri*, *Satyavan* is the physical expression of humanity suffering pain and death while *Savitri* is the messiah of victory over the worldly pains. When *Savitri* meets Death, the embodiment of divine justice and worldly non-existence, she seizes the opportunity to embark on her mission of establishing the state of immortality in the mortal world. The release of *Satyavan* from the clutches of *Yama*, the god of death symbolizes the completion of her mission.

In Books 9, 10 and 11, there are 125 pages that recreate in poetry the intense philosophical debate between *Yama*, the God of Death and *Savitri*. The exchange of opinion is the representation of the imperfections of the world and the vision of a perfect world order that needs to be achieved. The God of Death much like the prototypical patriarchal hegemonic establishment uses variable potent arguments to convince *Savitri* that she does not need *Satyavan*. He describes the fragility of love and how the noble emotion of love has been misused by humanity. Love, thus mislead the logical

state of life on earth. His cynicism seems absolutely justified in the scenario that the poet initially creates. Savitri, the modern messiah, who is destined to reshape the future of mankind does not accept the present reality but postulates an independent and higher form of life that will change earthly existence forever. The God of Death offers eternal bliss in heaven in exchange of withdrawing from the adamancy of ushering in immortality and a sort of stability or stasis arising thereof in the mortal realm. The narrow bounds of achieving a private paradise is not what Savitri envisages for; rather it is the worldly emancipation from the pains of life and the pangs of death is the definitive finality that she aims at: “Imperfect is the joy not shared by all”, says she (Book 11, Canto 1). The God of Death, finds in her mission an internal contradiction – how can earth be earth if it becomes heavenly? He advises her to wait, and to let Time and natural evolution remove the imperfections of man. Savitri wants to hasten the process of evolution. She wants humanity to manifest divinity, and evolve into an entity capable of manifesting divinity on earth. This proposition is beyond the powers of the God of Death, and hence he just vanishes.

Savitri is a clarion call to all who wants to achieve the revolutionary transfiguration of life on earth, as without the spiritual upliftment of mankind in its majority the goal of “Life Divine” in the mortal domain is impossible. Savitri is an inspired work with definite Upanishadic sense in the fact that its principal theme is search for knowledge ('vidya'), that liberates humanity from ignorance ('avidya'), and that their main stylistic device is the conversation between the human and divine characters..Evolution thus becomes the watchword of Aurobindo. The awakening of the self to a higher level of consciousness and the representation of Savitri as a spiritual form of women empowerment is observed in the poem. Further, the integral transformation of Savitri and her inner intuitive development has a much wider connotation to mankind at large. Aurobindo recognizes woman as the symbol of shakti, the creative power and in this context Savitri is one of the highest tribute to women in general and stand tall as illustrious examples of Women Empowerment in times of extreme patriarchal domination. In effect, Aurobindo seeks to achieve a realization of human unity, universal peace and happiness, based on a spiritual foundation, which ensure the orderly progress and fulfillment of human destiny.

Savitri is concerned with the consciousness of man and how it, like all other living things, grows according to its own nature. The epic offers to mankind the spectacle of a rebirth of life in

spiritual terms. Savitri extends her level of empowerment by her experiences of life and eventually acquires self knowledge and self-transcendence. She educates herself in the self and in otherness by seeing herself, and finally the whole transcendental beings. The action of Savitri is internal upliftment and evolution of human transcendent manifestation. The mind of Savitri exudes a sense of inner expansion and the enhancement of consciousness of the feminine mind achieving the knowledge of the truth of life and spirit respectively.

The principles of Women Empowerment as Strong Individuality, Equality and nondiscrimination, and the Desire for Evolution and Empowerment are all found in Savitri: Savitri's empowered choice of Satyavan go on to exhibit her feminine right, will power and confidence. Savitri exhibits growth in consciousness. She realizes the qualities of female psyche and unusual female achievement. She rejects the two negations - the ascetic's denial of life and the sensualist's denial of the spirit. Her concern is with the welfare of humanity in general. She sees salvation in depersonalization as Savitri dedicates herself to the cause of uplifting mankind. Both, therefore, stand as milestones in the history of women's free thinking: She exemplifies a life that is a synthesis of tradition and modernity. She is a seeker of truth and knowledge. She successfully actualizes her potential by manifesting her real self through self-upliftment. Savitri defeats death by raising herself to a higher plane of consciousness. She embodies the magic of Shakti (power) and the power of Prakriti (nature). She symbolizes the evolution of the human love and human soul towards the Ultimate Reality. (Nagar & Pandya, 2013)

Savitri, the feminine identity, through her debate with the dominant masculine God of Death (Yama) subverts the traditional identities of knowledge, reason and hegemony. Her victory in getting back Satyavan, through argumentative victory over the God of Death, is an effort to establish the superiority of female colloquy over male colloquy. The prime object of these female-centered works lies in seeing the subversion of the male-dominated society, valuing the female-self, recognizing the gender-difference and thereby discerning what may be seen as an Indian mode of feminism.

In a similar context if we are to describe the relation of the figures of the 'manly Englishman' and the 'effeminate Bengali' in the context of colonial India, various aspects come into being: the emergence of the 'New Woman'; the rise of the working class as

well as the middle-class; the legacy of colonialist identity for the last thousand years; and the anti-feminist backlash of the 1880s and 1890s with the slow rise of neo-brahminism/ neo-hinduism. Thus, the intersection and inherent contradiction of the relationship between the imperial hegemonic structure with nation, gender, class, and sexual identity created the sense of "Colonial Masculinity" in India. The politic hierarchy of colonial masculinity was organized in the following manner (descending) : senior British administrative and military officials of the establishment, and elite non-officials, who are not part of the colonial administration, occupied positions at the helm whereas the other groups of English as well as European people along with a section of the Anglo-Indian class that made up colonial society supposedly shared some of the fruits, though not all, of the 'manly Englishman'. In this colonial ordering of masculinity, the politically self-conscious Indian intellectuals had a unique place: they represented an 'unnatural' or 'perverted' form of masculinity. Hence this group of Indians, the most typical representatives of which at the time were middle-class Bengali Hindus, became the quintessential referents for that 'repulsive' category designated as 'effeminate babus'.

The colonial administration, tried to restructure the then existing colonial administration based upon the ideas of British Evangelism and Utilitarianism during the early nineteenth century. This development was a sign of the victory of the Anglicist school of colonial administration over the Orientalist one. The Anglicist school favoured rule through supposedly indigenous or traditional means, but, the Great Revolt of 1857 eroded much of the early nineteenth-century confidence in the Anglicist programme. The suppression of the rebellion and the transfer of India from the East India Company to the British Crown in 1858 ushered in a new era of caution: the colonial administrators henceforth sought allies in the traditional landholding classes and conformist religious leaders who were seen as the prime factors behind the rebellion of 1857. There was a return to the traditional Indian forms of rule through codification of indigenous laws in the second half of the nineteenth century. The colonial administration was faced with the daunting task of accommodating a growing number of Western-educated Indians within the existing colonial administrative and political structures as these groups began demanding exclusive privileges of the British colonial elite. This in a way was impossible without threatening the exclusive rights and privileges to which generations of colonial officials and non-officials in India had thoroughly enjoyed. The new

attitude towards the 'educated' Indians was reflected in the colonial 'discourse' that characterised them as 'artificial' and 'unnatural': 'effeminate babus'. In a way this paved the way for the 'white mutiny' against the Ilbert Bill in 1883. According to Mrinalini Sinha, "the British or Anglo-Indian opposition to the Ilbert Bill rearticulated the broader shifts in colonial economic, political, and administrative imperatives in the politics of colonial masculinity: it substituted for a straightforward defense of racial exclusivity a supposedly more 'natural' gender hierarchy between 'manly' and 'unmanly' men." 'Manhood' in colonial society was based on a particular relationship to property; which was gradually eroded for the Bengali middle class in the second half of the nineteenth century due to the rise of the exclusively European agency trading business models and a gradual loss in income from land revenue owing to rise in population, land fragmentation and lack of agricultural improvements.

Keeping in context the status of British administration and thus the official retrograde view about the Indians and the acute sense of femininity while categorizing the dominant male class of Indian society as "effeminate" as well as the conservative view of the female class among the indigenous population, the grandness and the novelty of the creative genius of Sri Aurobindo in Savitri comes into the fore with vigour rarely observed in the literary output of the age.

Yeats had felt the intrinsic similarity in the Indo-Irish identities; and in his own words as expressed in The Foreword to *Gitanjali*: "A whole people, a whole civilization, immeasurably strange to us, seems to have been taken up into this imagination; and yet we are not moved because of its strangeness, but because we have met our own image, as though we had walked in Rossetti's willow wood, or heard, perhaps for the first time in literature, our voice as in a dream."

References:

1. **Adorno, Theodore W. Notes to Literature Volume I.** New York: Columbia University Press, 1991.
2. **Anupamratanshanker Ramashanker Nagar,** Ketki Nareshprasad Pandya. Chitra and Savitri as epitomes of women empowerment: A study in comparison. *International Journal of Literature and Arts* 2013; 1(3): 47-54.
3. **Arnold, Matthew. On the Study of Celtic Literature.** L: Smith, Elder, 1867. Reprinted by Create Space Independent Publishing Platform (August 8, 2014).

4. **Cullingford, Elizabeth.** "Thinking of Her . . . as . . . Ireland': Yeats, Pearse and Heaney." *Textual Practice* 4:1 (1990): [1-21]
  5. **Gailey, Andrew (May 1984).** "Unionist Rhetoric and Irish Local Government Reform, 1895-9". *Irish Historic Studies*. 24 (93): [52–68].
  6. **Mullen, Mary.** "**Manliness and Mother Ireland.**" Book Review of *The Myth of Manliness in Irish National Culture, 1880-1922*. *Nineteenth-Century Gender Studies* Issue 7.3 (Winter 2011)
  7. **Olney, James.** **The Rhizome and the flower:** The Perennial Philosophy- Yeats and Jung. in Sugg, Richard P. ed. *Jungian Literary Criticism*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1992: 118- 128.
  8. **O'Brien, Edna.** **Mother Ireland.** N Y: Plume, 1999.
  9. **Sinha, Mrinalini.** **Colonial Masculinity:** The Manly Englishman and 'The Effeminate Bengali' in The Late Nineteenth Century. Manchester: Manchester UP, 1995.
  10. **Sri Aurobindo ed. Savitri:** A Legend and a Symbol. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram Publication Department, 1997. Web.
  11. **Valente, Joseph.** *The Myth of Manliness in Irish National Culture, 1880-1922.* Urbana, Chicago: U of Illinois P, 2011
  12. **Yeats, William Butler.** *The Autobiography of William Butler Yeats.* New York: Macmillan, 1965.
- _____. *The Collected Letters of W. B. Yeats, Volume I, 1865-1895.* Ed. John Kelly. Oxford: Clarendon Press, 1986.
- _____. *Essays and Introduction.* New York: Macmillan, 1961.
- _____. *Explorations.* New York: Macmillan, 1962.
- _____. *Prefaces and Introductions.* Ed. William H. O'Donnell. London: Macmillan, 1988.
- _____. *Uncollected Prefaces and Introductions by Yeats to Works by other Authors and to Anthologies edited by Yeats,* Ed. William H. O'Donnell. London: Macmillan, 1988.
- _____. *The Letters of W. B. Yeats.* Ed. Alan Wade. New York: Macmillan, 1955.
- _____. *Uncollected Prose, Vol. 1.* Ed. John P. Frayne. London: Macmillan, 1970.
- _____. *Uncollected Prose, Vol. 11.* Ed. John P. Frayne and Colton Johnson. New York: Macmillan, 1975.
- _____. *The Variorum Edition of the Plays of W. B. Yeats.* Ed. Russell K. Alspach. London: Macmillan, 1966.
- The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats.* Ed. Peter Allt and Russell K. Alspach, New York: Macmillan, 1957.

Bibliography:

1. **Cullingford, Elizabeth.** Gender and History in Yeats's Love Poetry. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
2. _____. **Yeats, Ireland and Fascism.** N Y: New York University Press, 1981.
3. **Jeffares, A. Norman.** A Commentary on the Collected Poems of W. B. Yeats. S: Stanford University Press, 1968.
4. _____. **A New Commentary on the Poems of W.B. Yeats, S:** Standard University Press, 1984.
5. **Keane, Patrick J. Terrible Beauty:** Yeats, Joyce, Ireland, and the Myth of the Devouring Female. Columbia: U of Missouri P, 1988.
6. **Kearney, Richard. Transitions:** Narratives in Modern Irish Culture. M: Manchester UP, 1988.
7. **Nadkarni, Mangesh V. A brief introduction to Savitri-** a monograph. Naik, M.K. A History of English Literature. New Delhi: Sahitya Akademi, 1982. Print
8. **Pearce, Donald R., ed. The Senate Speeches of W.B. Yeats.** Bloomington: Indiana UP, 1960.
9. **Purani, A. B. Sri Aurobindo's Savitri:** An Approach and a Study. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram, 1986. Print.
10. **Young, Robert. Colonial Desire:** Hybridity in Theory, Culture and Race. New York: Routledge, 1995.

9. The Role of HRIS as an Enabler in Developing Effective Job Descriptions in Banks: An Exploratory Study

---

* Mrs. Madhura Mane

ABSTRACT

Developing Job Description (JD) for a position is a complex but crucial process. It is complex because it involves uncovering various facts of a job and recording it in a clear manner for future reference. It is crucial because it provides a base for all functions of HR, right from procurement to development, performance management to compensation management and helps in retention of talented employees in the organization. Banking sector is a service-oriented sector. Due to restructuring of Bank and the changing nature of Bank operations, it has become important for Banks to develop Job Descriptions that are clear and comprehensive. Research shows that clear Job Descriptions is an important factor that positively impacts both job satisfaction of employees and employee engagement.

In this paper, the researcher has made an attempt to explore the role that Human Resource Information System (HRIS) can play in augmenting Banks in developing effective Job Descriptions to support them to manage the workforce effectively and efficiently.

---

* **Head**, MBA Programme. Chh. Shahu Institute of Business Education and Research (CSIBER), An Autonomous Institute, NAAC A+ Grade, CPE Status by UGC, RUSA 2.0 beneficiary, University Road, Kolhapur.

Mobile: 9923283233, Email: mkmane@siberindia.edu.in

The researcher has also suggested the tools and technologies that can be used in every step of developing JD. This can be used as reference by the Banks that wish to buy off-the-shelf software or develop HRIS, one of the components of which is to develop JD.

Introduction

A Job Description (JD) is a concise definition of the exact role, duties and responsibilities of that job position in the organization. The process of developing effective job descriptions is very crucial in an organization, as having a clear and comprehensive job description for reference is extremely beneficial to the organization. Job description is a part of Job Analysis which is a process of systematically gathering facts about a job position and recording them. Though there is no strictly defined format to develop JD, it usually comprises of four important parts like summary of the job, functions to be performed, the requirements section and other additional information about that job position^[1]. It is important to note here that JD focuses on the job position and not on the personal characteristics that the person should have to do the job well. But JD acts as the base to determine personal characteristics needed in the person to handle the responsibilities of that job position well.

Human Resource Information System (HRIS) is a system that is used to collect, store, and process, analyze and distribute pertinent information about people and jobs in an organization^[2]. It is imperative for all organizations to focus on attracting, training, rewarding and retaining talent to be able to face the growing competition. This is even more important for service-oriented sector like Banking, where employees provide face and voice to the Bank.

In order to attract, develop, reward and retain talented employees, it is important that Banks develop effective Job descriptions for various positions. We may assume that Job Descriptions need to be developed only when new job position is created. But this is not true. Surely developing JD for newly created position will help in proper recruitment and selection of a deserving candidate, but JD has many other benefits too. Effective JD also helps to design effective and required training programmes, it helps in proper compensation management and providing employee with all the resources needed to carry out the function of that position. Effective JD also helps in proper appraisal of performance and reward management. It helps the organization to identify outstanding performers and think of strategies to retain such employees.

JD also provides clarity on reporting relationships, travel requirements, hazards involved in that job, working hours etc. Obviously, a JD has to be very meticulously developed. Including wrong details in the JD can create legal problems for the organization.

Objectives of the study:

1. To study the process and highlight the importance of clear Job Descriptions in Banks.
2. To understand the role of HRIS in developing clear Job Descriptions
3. To suggest technologies and tools to be used in each step to enhance the support of HRIS in developing Job Descriptions.

Review of Literature

Task performance refers to the primary activities on the basis of which selection of employees is made and these activities are also included in job description of employees^[3].

Manning and Suire^[4]in their research observed that having a clear role expectation was critical or job success of employees. In cases where job positions did not have Job description, it was found that peers felt unprepared to carry out the function expected from them. They also felt the pressure to figure out on their own what they were supposed to do.

The findings of research by Khan et al. (2011) conducted in the twin cities of Islamabad and Rawalpindi in Pakistan show that in banks of Pakistan through factors such as employee compensation and rewards, providing them with training programs, work clarity and clear job description banks can achieve high quality services and increased organizational growth^[5].

Zaini N. et. al. studied the effect of Human Resource Management practices on business performance among private companies in Malaysia. They found that it is the job description and job specification that is used to determine rewards that the employee gets for good work. They have also stated that Job Descriptions are used to ensure that there is internal and external equity of compensation in the organization^[6].

In another research titled, “Nepotism, favoritism and cronyism: A study of their effects on job stress and job satisfaction in the

banking industry of north Cyprus”, in which survey was conducted with 576 respondents working in Banking industry in northern part of Cyprus, it was found that all the above negative practices impacted job stress, job satisfaction, and intention to quit behavior of employees of employees. Employees have responded that due to absence of clear job description, they had to do what the supervisor asked them to do ^[7].

It is realized that a job description enables employees to get acquainted with a job (Brannick, Levine, & Morgeson, 2007)^[8]. In another research titled, “The impact of job description and career prospect on job satisfaction: A quantitative study in Mauritius”, by Ramhit K. (2019), in which the author aimed at determining the relationship between job description, career prospect and job satisfaction in Mauritius revealed that, when duties are not well described or when duties are not in line with current responsibilities, the employees are dissatisfied ^[9].

Johnson W. in her article published in Harvard Business Review in which the author has given tips to write a Job description to attract best talent to the organization has noted that organizations must use JDs as a medium to convey for what exact roles they are hiring people and also to convey that the person hired will have meaningful work responsibilities that will provide opportunities for personal growth to the person. JD can also be used to convey the message that the work done by the person hired will have impact on the organization ^[10].

In research by Mokaya et. al., titled “The Determinants of Employee Engagement in Banking Industry in Kenya: Case of Cooperative Bank” the authors have stated that the bank employees agreed that their work was exactly as per the JD of the position. This is one of the factors to enhance employee engagement ^[11].

Mirza et. al. in their research titled, “Training needs assessment in Islamic banking sector” studied 100 employees from banks without any preference among the employees. They used random sampling method after suitable stratification based on gender of the respondents. Variables like Job analysis, Performance Analysis, Career Development and Knowledge, Skills, and Abilities were taken as independent variables and Training Needs Assessment as the dependent variable. They found that Job analysis is crucial for assessment of training needs in the banks ^[12].

Kavitha (2009) in her research has stated that when there is absence of clear job description in an organization, it leads to escalation of Job Stress. Thus, not having a clear JD can attribute to job stress among employees among other factors ^[13].

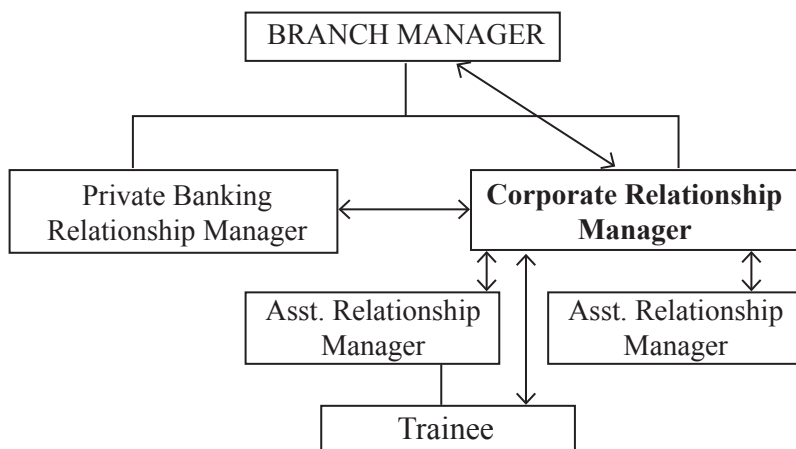
The research titled, “Relationship between job stress and organizational commitment: An empirical study of banking sector”, aimed to bring out the effect of job stress on organizational commitment in the banking sector. Based on the findings of the research, the researchers have recommended that to reduce job stress among employees of the banks studied; the Banks must plan job-oriented training programs. With this, the skill and self-reliance of employees to work effectively will improve. The authors have also recommended the management of banks to provide the required and adequate resources to the employees in order to perform the job effectively and efficiently. The implementation of these two recommendations is not possible if clear JD is not in place in the Banks^[14].

In another research that supports findings of above research by Sharma N. et. al., titled, “Impact Of HRM Practices And Policies On Employee Job Satisfaction In Banking Industry With Special Reference To Moradabad City”, the authors have studied if different facets of HRM practices impacted Job Satisfaction among Bank employees. They considered Job Description as one of the HR practices and found that there was apposite correlation between JD and Job satisfaction among employees^[15].

In the research titled “The Impact of Affective Human Resources Management Practices on the Financial Performance of the Saudi Banks”, published in Review of Integrative Business and Economic Research, in which the authors studied the impact of HR practices on Financial Performance of Saudi Banks, found that Job Description (JD) positively impact Financial performance of Saudi Bank and went on to say that JD moves financial performance of Saudi banks into a positive direction ^[16].

Role of HRIS in developing Effective Job Descriptions in Banks:

Let us consider the following chart in a Bank;

With all the different positions in the Bank interacting with the position of a Corporate Relationship Manager, it is advisable to take inputs from all these employees while developing Job Description for the said position. Each position will bring in a unique perspective that he/she has about the position for which JD is to be developed. This will lead to a well-rounded JD that will provide a base for other important HR functions, right from attracting, training, appraising, rewarding, motivating to retaining the employee working as Corporate Relationship Manager in the Bank.

Considering the above example, we will explore the role of HRIS in supporting the development of effective JD for the above position.

Step ONE

Gather, examine, interpret data about the position

In order to develop JD for a job position, we need to collect facts about different aspects of that position from various stakeholders. As shown in above diagram, we must ideally collect information about the position in question to all the other positions in the Bank that will have interaction with the said position. All these people will examine and lend their perspective about the position in question and this will enable the Bank to develop a comprehensive JD.

Role of HRIS

1. Before starting with the process of developing JD for a position, HRIS can be used as a platform to provide guidelines and training to the persons who will be involved in the process of developing the JD.
2. HRIS can be used by the HR department to design tools or questionnaires to collect data from different persons in the Bank.
3. The data gathered from these questionnaires can be analyzed through the HRIS itself.
4. Some insights can prove to be very important in developing the JD for a particular position. In order to collect information based on Tacit knowledge, interviews of the persons can be conducted through the HRIS. Using chat groups and discussion forums, interactions between the different persons can be carried out to collect data about the position.
5. If the HRIS is web-based, survey can be conducted for external persons like managers from other banks or persons working in that position from other banks etc. This is especially important in case of maintaining external equity for deciding compensation for that position.
6. The data so collected using the HRIS can be easily documented.
7. Then this data can be reviewed by the employee working in that position and the immediate supervisor. The suggestions made by them can be incorporated into the draft.
8. This draft that outlines the role and responsibilities of the position can be further reviewed a representative from the Top management to ensure that it is in line with the vision and mission of the Bank.

Step TWO

Refine the essential functions of the position

Once the outline of JD is developed and validated by the Top Management of the Bank, essential functions to be carried out by that

job position should be defined clearly. In this part of the process, the outline created in the previous step will be used to carefully define the tasks that need to be performed to complete the responsibility of that position. Only identification of tasks is not enough, but also the frequency of performing the task and the time spent on it must be defined. It is necessary to also mention the consequences, if the task is not performed.

Role of HRIS

1. HRIS can be used to design a template to be used for noting the essential functions to be performed, the tasks, frequency of tasks, time spent on the task and consequences, if the task is not completed.
2. HRIS can be used to create a collaborative work environment for different experts in the Bank, legal department and HR department to brainstorm about possible redesigning of the job to make it more efficient and effective.
3. HRIS can be used to identify if there is any overlapping of tasks of this position and tasks to be performed by some other position. If overlapping is found, then corrective measures can be taken to remove the overlapping.
4. HRIS can be used to identify gaps in tasks and uncover tasks that are not a part of any JD in the Bank.
5. Banks can use HRIS to record if the function is “essential” or “marginal” for that position.
6. This refined draft of the JD can be shared through the HRIS with the immediate supervisor, senior executives of HR department and Top management of the Bank for validation.

Step THREE

Organizing the facts in a concise manner

Though each Bank may have its own format of recording JD, it is necessary to standardize the format for better clarity and understanding. Usually, in a JD details like position name, department, location, working hours, essential functions, reporting relationship, physical demands, hazards involved in the job,

equipment used are covered. But all these components must be logically arranged by the Bank. It is advisable for Banks to add a disclaimer at the end of the Template designed using HRIS to avoid any legal consequences later. The disclaimer may mention that the duties and responsibilities mentioned in the JD may change or new ones may be assigned at any time with or without notice.

Role of HRIS

1. Create a standardized template for Job Description to be used for all positions in the Bank.
2. Adding disclaimer to the JD
3. Enter and store templates in the database of the HRIS for future use.

Step FOUR

Final validation of the JD

Once the JD has been developed using the standardized template, it is necessary that we add signature lines of the top authority from HR department and a representative from the Top management of the Bank to make it final. Signatures of the employee can also be obtained along with his/her immediate supervisor to ensure that the employee has understood his/her duties and responsibilities well.

Role of HRIS

1. Sharing the final JD template with the persons whose signatures need to be obtained to validate it.
2. Share the template for use in Procurement, training and development, performance management, compensation and integration modules of the HRIS after validation.
3. Share the template with the employees for reference after validation.

Thus HRIS can definitely be used by the Banks to support development of effective and comprehensive JDs. Several IT tools can be used as shown in the table below to optimize the use of HRIS in augmenting development of JDs.

STEP NO.	Role of HRIS	Suggested Tools and Technologies
1 Gather, examine, interpret data about the position	Provide guidelines, training, design and distribute questionnaires, discussion forums with relevant threads, chat groups, interview scheduling and conducting, survey of external entities, documentation and first review	Groupware, e learning tools, Data Warehousing, Data Mining, AI, collaboration tools, Scheduler, Dashboard, RDBMS, Firewall, Password management software
2. Refine the essential functions of the position	Essential tasks template, collaborative work environment, identification of role overlapping and gaps, validation of essential and marginal tasks	Template builder, Data Mining, AI, collaboration tools, Task Scheduler, Expert systems, Decision support systems, case-based databases, neural networks
3. Organizing the facts in a concise manner	Design Final template for JD, Storing it for future use	Template builder, RDBMS
4. Final validation of the JD	Sharing the JD between modules and across departments and branches	Collaboration tools, web-based access to databases, Decision-support systems, ERP, Machine Learning, Firewall

Source: Developed for this research

Conclusion

It is obvious that developing comprehensive and clear Job Descriptions provides a base for effectively performing other major functions of HRM. Bank, being a service industry, it is extremely crucial for them to attract, manage and retain talent. Banks should explore the role that HRIS can play in supporting this crucial function of developing JDs and use HRIS optimally to define JDs that bring

better clarity about the roles and responsibilities of that job position. It is seen from past research that clear JD helps to improve job satisfaction among employees as well as effective performance by them. Thus, HRIS can help Banks in this process immensely.

References

1. **Mader-Clark Margie**, "The Job Description Handbook", Nolo Publications, 3rd Edition.
2. **Thithe**
3. **Motowidlo, S.J., 2003. Job Performance,**" in Handbook of Psychology, New Jersey, John Wile & Sons Inc, pp: 39-52.
4. **Catano VM, Wiesner WH, Hackett RD, Methot LL:** Recruitment and Selection in Canada. 2010, Toronto, ON: Nelson, 4.
5. **Muhammad Asif Khan**, Kashif-Ur-Rehman, Ijaz-Ur-Rehman, NadeemSafwan and Ashfaq Ahmad (2011), Modeling link between internal service quality in Human Resources management and employees retention: A Case of Pakistani privatized and public sector banks. African Journal of Business Management Vol.5 (3), page. 949-959.
6. **Zaini, A. Nilufar, S. A. Syed (2009)** "The effect of human resource management practices on business performance among private companies in Malaysia" International Journal of Business and Management. 4 (6): 65-72.
7. **Arasli, H., &Tumer, M. (2008).** Nepotism, favoritism and cronyism: A study of their effects on job stressand job satisfaction in the banking industry of north Cyprus. Social Behavior and Personality: An international journal, 36(9), 1237-1250.
8. **Brannick, M.T., Levine, E.L., &Morgeson, F.P. (2007).** Job and work analysis: Methods, research and applications for human resource management (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
9. **Ramhit, K.S. (2019).** The impact of job description and career prospect on job satisfaction: A quantitative study in Mauritius. SA Journal of Human Resource Management/SA TydskrifvirMenslikehulpbronbestuur, 17(0), a1092.
10. **Johnson W.,** "Write a Job Description That Attracts the Right Candidate", Harvard Business Review, March 30, 2020.
11. **Dr. Samuel ObinoMokaya and Maureen JerotichKipyegon,** "Determinants of Employee Engagement in the Banking Industry in Kenya; Case of Cooperative Bank", Journal of Human Resources Management and Labor Studies June 2014, Vol. 2, No. 2, pp. 187-200 ISSN: 2333-6390 (Print), 2333-6404 (Online).

12. **AsrarMirza, A. and Riaz, S. (2012)**, "Training needs assessment in Islamic banking sector", *Qualitative Research in Financial Markets*, Vol. 4 No. 2/3, pp. 142-155.
13. **Kavitha G. (2009)**, "Occupational Stress and Coping Strategies", Discovery Publishing House, New Delhi.
14. **Misbah Hayat Bhatti**, Muhammad Hasnat Bhatti, Muhammad Umair Akram, Muhammad Hashim, Zubair Akram, "Relationship between job stress and organizational commitment: An empirical study of banking sector ", *E3 Journal of Business Management and Economics* Vol. 7(1). pp. 029-037 January, 2016.
15. **Nishtha Sharma ,Manjula Jain And RitikaKhanna**, "Impact Of HRM Practices And Policies On Employee Job Satisfaction In Banking Industry With Special Reference To Moradabad City", *Tactful Management Research Journal*, IFTM University ISSN :2319-7943 Vol. 1, Issue. 12 , Sept 2013.
16. **Abdullah Attia AL-Zahrani, Ahmad ArefAlmazari**, "The Impact of Affective Human Resources Management Practices on the Financial Performance of the Saudi Banks ",*Review of Integrative Business and Economic Research*, *Rev. Integr. Bus. Econ.Res.* Vol 3(1).

10. Karnataka's Trans-Oceanic Contacts During the Vijayanagara Period

---

* P. N. Narasimha Murthy

Foreign literary evidences have proved beyond doubt the existence of Karnataka's Trans-Oceanic contacts almost from the commencement of the Christian era. If we give credence to the traditional beliefs this contact goes back even to a far earlier period. Mangaluru [Nittira], Barakuru [Hangara-katte], Udiyavara [Malpe], Basaruru and Honnavara were major port-towns. Besides, there were a host of minor port towns. Major share of Karnataka's Foreign Trade was through port towns, which flourished all through the year because of vast and rich hinterlands. All major early dynasties of Karnataka, which included the Kadambas of Banavasi. The Gangas of Talakad, the Chalukyas of Badami, the Rashtrakutas of Mankhyeta, the Chalukyas of Kalyana and the Hoysalas got very good benefit out of this and bequeathed a fine heritage to the Vijayanagara Empire.

The new empire that came into existence with the blessings of the sage Vidyananya and the Hoysala king Vira Ballala III in A.D. 1336 was destined to reach the apex of glory both politically and economically which finally led to a synthesis of cultural activities. The flourishing foreign trade added strength to the arms of Vijayanagara. The discovery of a sea route to India though opened the gates of India to the West, precisely to Europe, thwarted the

---

* **Gurukripa**, No. 2031, 10th Cross, Kallahalli, V. V. Nagar, Mandya - 571 401

economic and commercial activities of the Vijayanagara Empire by snatching away its hold over the western Sea trade. This warrants us to divide the study Karnataka's Trans-Oceanic contacts during the Vijayanagara period into two heads viz., (1) Pre-European and (2) European periods. During the first period, merchants, from the countries of the Middle East and the East Coast of Africa, carried on trade with India in general and Karnataka in particular. They carried the Indian goods to the Western markets and sold them to the European merchants. The Indian trade was solely controlled by the Moors and the Arabs. The second period saw certain drastic changes. The Moors and the Arabs were displaced by the European gun power over the high seas resulting in the European dominance over the Indian Trade in general and Karnataka in particular. An attempt is made here to assess the nature and effect of the sea borne trade of Karnataka mostly based on the native sources.

1.Pre-European Period.

One major hurdles of this period is non-availability of native sources for the study. But this never permits us to say that there existed no foreign commercial contact at all. Hence, the problem has to be viewed in a different manner. For this purpose we have to analyse properly information found in the inscriptions from the West Coast of Karnataka in particular.

The Empire of Vijayanagara extended its sway over the Coastal region almost immediately after its inception in A.D. 1336. Its hold over the region was very strong which is vouchsafed by the discovery of a very large number of inscriptions which start appearing almost from A.D. 1345. The earliest inscription is from Attavara, Mangaluru dated A.D. 1345 January 17[S.I.I., Vol. VII, No. 179.] It refers to the rule of Maha-Mandalesvara Bukkanna Vodeya (Bukka I) and to the governor Shankaradeva Vodeya who was then governing the Mangaluru-rajya. This indicates that immediately after bringing into control the West Coast, the region was divided into two provinces called the Mangaluru-rajya and the Barakuru-rajya and appointed governors to the two provinces. Shankaradeva Vodeya, thus became the earliest known Vijayanagara governor of this region.

The question here is why the Rayas of Vijayanagara extended their authority over the West Coast so fast. Dr. K.V. Ramesh thinks that the rulers of Vijayanagara could hope to build up a formidable cavalry only with the help of horses imported from Arabia and for

this they needed suitable ports. "It is not unlikely that South Kanara which possesses such ports in Mangalore and Barakuru, was annexed into the empire on this account"[K.V. Ramesh: "A History of South Kanara", (1970), Pp. 150-151 (AHSK)]. This was the urgent need of the newly established Vijayanagara Empire. By then, overseas trade had established its importance in building up the economy of Karnataka. Pepper, spices, Ginger, Rice, Sugar, Teak, Iron ore etc., were some of the important commodities exported from Karnataka. The Arab merchants, travellers and geographers knew this region along with its ports very well. They provide a vivid account of West Coast stretching between Malabar and Konkan. [See for details, S. Muhammad Husayan Nainar: "Arab geographer's knowledge of southern India"]. The Moors brought good horses, which were in great demand here. The writings of Ibn Battuta and Duarte Barboza besides others, also testify this. It is thus clear that the annexation of the West Coast of Karnataka by the Vijayanagara Emperors received priority for the sake of importing good horses from Arabia to fulfilling the imperial military needs besides ensuing the building of a trouble free zone for the economic development of the empire. [Bombay Gazetteer, Vol. XV, Pt. II, Kanara]. Dr. P. Gururaja Bhatt tries to give a graphic picture of this but stretches the study to a very long period from the 8th century to the end of the 17th century A.D.["Studies in Tuluva History and Culture [STHC], (1975), Pp. 220-224].

Inscriptions found here in the Coastal towns inform us of the existence of various types of merchant guilds which carried on both foreign and in land trade. Settis, Settikaras, Halaru, Halaru-settikararu, were common guilds found in the inscriptions of Barakuru, Udiyavara, Basaruru, Bainduru, Karkala, Venuru, Mudabidure, Mangaluru etc. Nakhara is another commonly found guild in most of the inscriptions. Besides these, there were the Balanjus, Nanadesis, Ubhaya-Nanadesis, Gavares and Hanjamanas. Each one represents a different category in the trade and commercial activities. However, Nanadesis, Ubhaya-Nanadesis, Hanjamanas and the Nakhara-Hanjamanas represent special categories of merchants. The first two though native, represent a group of merchants mostly drawn from different regions of the country with more commercial rights and privileges. Whereas, the Hanjamanas and Nakhara-Hanjamanas represent, the groups of foreign merchants mostly coming from countries of the Middle East viz., Arabia and Persia. The

Arab trade link with Karnataka is very ancient. They made an impact on the local administration and on building the economic strength of the State through their long stay and the increased commercial activities. Local Rules were made applicable to them. The recently found inscription from Naravi provides us the earliest reference to their deep rooted activities even in the interior areas. The inscription belongs to A.D. 1200. Naravi is a village in the present Beltangadi Taluk of Dakshina Kannada District and is far away from the Coast. The Alupas were the rulers of the region then. They had permitted the Hanjamanas to carry on trade and commercial activities even in the interior areas of their kingdom. The next inscription referring to the Hanjamanas is from Barakuru itself. By their activities the Hanjamanas had obtained an important place in the administration of the Alupa Kingdom and a recognised place in the Royal Court. The settlement and the extended trade activities of the Hanjamanas in the interior areas of the Alupa kingdom indicate that these people had reached the Coast of Karnataka several centuries before the date of the Naravi inscription dated A.D. 1200.

An inscription from Basaruru in Kundapura Taluk of the present Udupi District,[S.I.I., Vol. IX.Pt.II, No. 459] provides us with a fine example for bringing the Hanjamanas under the judicial control of the State. From the point of present study this becomes a record of special importance. Hence, little attention is given here for the studying of the contents of this inscription. When the Hanjamanas failed to pay tax to the palace in time, the governor of the Barakuru rjya, Pandarideva Odeya made them pay additional amount to the government to the extent of 150 kati gadyanas. The Hanjamanas paid the tax as directed by the governor. This clearly indicates that the Hanjamans have understood the mistake committed by them in the payment of tax, accepted the direction of the governor and paid the tax. The vigilance in administration maintained by the revenue officers made it possible to know about the default in payment of tax and recover it with fine.

Apart from getting the information about the payment of this tax with fine, in lines 22-23 of the record we get information regarding the movement of cargo vessels to the Sea through the mouth of the river [**Varahi**] –‘**Basarura-Alive**’ and levy and collection of tax on each commodity. This indicates the existence of export duty. Probably a kind of import duty also might have been levied and collected in a different form. The Hanjamanas paid this tax to the

Palace as **“palli-maryade”**. **Palli** was the residential quarters of the Hanjamanas. There existed a number of pallis all along the Coast of Karnataka as evidenced by a number of epigraphs from this region. [P.G. Bhatt: STHC; Pp. 21-220]. Each Hanjamana group had a chief **‘mukhya’**. **Ummara Marakkalainone of the inscription from kaikini, avillage in UtaraKannada Disrict’** [Karnatak Inscriptions;; Vol, I, No. 48], as **“Hanjamana –mukhya”**, **chief of the Hanjamanas (a group)**. K.V. Ramesh has ade a good analysis of the term ‘Hanjamana’ and the activities of this mercantile community of the West living in the towns of Coastal Karnataka. [AHSK;Pp. 252-254, etc.].

K.V. Ramesh while analyzing the name of Ummara Marakala of the Kaikini inscription dated A.D. 1457 says that Ummara was a Persian proper name, which is the same as Umara and Marakala means a sailor. He says tht this fact lends good support to the view that Hanjamana was the guild of Arabic and Persian merchants settled along the West Coast [Ramesh: AHSK; Pp. 253-254]. The writings of Ibn Batuta also testify the existence of foreign Muslim merchants at Honnavara dealing with horses. [Journal of Karnatak University: Social Sciences, Vol. VI, Apri (1970), P. 12].

The Nanadesis, according to K.A. Neelakatha Sastri **“were powerful autonomous corporations of merchants whose activities apparently took little or no political boundaries”**. [Dr. K.A. Neelakantha Sastri: the Cholas, P. 597]. It is thus clear that these people **“conducted trade activities in all countries”** [Ramesh: AHSK, P. 256]. The prefix ‘Ubhaya’ may signify two Nanadesi guilds denoting ‘svadesi’ (local) and ‘paradesi’ (foreign) merchant communities [AHSK; p. 256]. The Hiriyangadi, Karkala inscription of Lokanatha devarasa dated A. D. 1334, makes a reference to **‘Ubhaya-Nanadesigalu’** joining hands with **Halaru** of Karkala, the king and his Pradhani for making a grant of income from tax on salt, Pepper, Ginger, Gingili, Paddy, Rice etc., to god Santinathadeva of the newly built Gurugala basadi at Hiriyangadi, a suburb of Karkala, the capital city of the Bhairarasu royal family.[S.I.I. Vol. VII, No. 247]. This indicates that the ‘Ubhaya-Nanadesis” like other guilds, also participated in the local religious activities. Strangely we come across to the term **‘Paradesi-bevaharigalu’ denoting foreign merchants in an inscription dated A.D. 1430 from Brakuru.** [S.I.I., Vol. VII, No. 340.]. This inscription recording an agreement between the trading communities of ‘Muru-keri’ and ‘Chalu-keri’ of

Barakuru, contains a clause reserving particular place (thavu) to the foreign merchants - **'Paradesi-bevaharigalu', to store the loads of sugar they bring from beyond the Ghats 'ghattada melaninda'.** [AHSK; P. 262].

This again clearly indicates the freedom of movement that the foreign merchants had in Karnataka for procuring the commodity of their choice, Sugar in the present case, and storing it in port towns. This kind of a facility was very much required by the foreign merchants, merchant guilds for they had to wait for the commencement of the shipping season over the Arabian Sea.

The foreign merchants and their guilds must have had very good relations with the local merchant guilds, may be through, the supervision of an Officer or an agency of the government. But, it is yet to be borne out whether these foreign merchant guilds enjoyed the same autonomy as enjoyed by the local merchant bodies. However, they could pray for justice in times of need.

Mudabidure, the famous centre of Jaina pilgrimage, was under the direct control of the Vijayanagara governor of Mangaluru rajya. It developed as an important marketing place of local and foreign (imported) goods. It seems that the merchants of this place had very good contact with Egypt, the Middle East, and China. One of the epigraphs from this place while describing the beauty of Venu-pura [mod. Mudabidure], tells us that the place was adorned by merchants in the acts of buying and selling Chinese silk, pearls, precious stones and metals - **'ratna-kanchana Chinambara vikraya-karayikarum chelvadud-ettam Purm'**. [Ibid: No. 196, lines 12-13]. This record dated A.D. 1430 January 29, informs us of the consecration of the image of God Chandranatha in the basadi, built newly by the people and merchant guilds who were the disciples of the Jaina Guru Charukeerti Pandita-deva of Venu-pura. **The adhisthana of Bhairadevi mantapa of this basadi, which the epigraph names 'Tribhuvan-tilaka-Chudamani' has friezes of the Chinese dragon and African Giraffe. Karnataka's trans-Oceanic contacts have been very well proved by these sculptures and the information of the epigraph is thus proved true.**

Above it is said that the merchant guilds, both native and foreign, living in the city of Barakuru played an important role in building up of the economy of the State. Barakuru was then the Headquarters of a province called the 'Barakuru-rajya', of the Vijayanagara Empire.

Though, the autonomous status of the guilds had been recognized by the Imperial Authority, sometimes we find the guilds going against the Central Authority in a challenging manner. Inscriptions found in this region have proved this. The Kaikini inscription dated A.D. 1427 states that the Nakhara-Hanjamanas were up in arms against the Imperial governor of Honnavara [Tammanna –Odeya] and thereby invited an attack against them by the Imperial forces. [Karnatak Inscriptions: Vol. I, No.48]. Ramesh writes ‘‘It is then stated that a serious breach having occurred between the governor and one Ummara-Marakala, who was the chief of the Hanjamanas of Honnavara, the latter along with his supporters, retired to Kasarakodu (a village in the North Kanara District) and appealed to Maha-Mandalesvara Sangiraya-Odeya, the chief of Nagire, to use his good offices and bring about the cessation of hostilities against him by Timmanna-Odeya[AHSK: P. 196.]

Honnavara was then an important port-town as also Headquarters of the governor of the Vijayanagara Empire. As testified by Ibn Battuta, the Moors brought in large number very good Horses from Arabia through this port. It is situated on the northern banks of the river Sharavati. The village Kasarakodu is situated on the southern banks of this river overlooking Honnavara. The mouth of the river has to be safeguarded from both sides of the river. Having been situated at strategic points both the places had become very important from the point of economic and political activities. What actually caused for the hostilities between the Hanjamana chief and the Imperial governor is not known. Discovery of fresh inscriptions in the region may provide us required information for studying the various types of activities of the Hanjamanas here.

The local Imperial Officers often checked the power and unlawful acts of the merchant guilds. Two such instances may be quoted here. Mahabaladeva, the governor of Baakuru-rajya, took away all the conventional status of the guilds including that of the Hanjamanas of Barakuru (reason not specified). Probably acting on an appeal, Emperor Bukka II restored their rights according to an inscription from Barakuru dated A.D. 1405.[S.I.I., Vol. VII, No. 349]. Sometime later Timmanna-Odeya, the governor of Mangaluru-rajya attacked the Hanjamanas with his soldiers and laid

waste some villages, which were under their jurisdiction [Ramesh: AHSK; P. 165.]. According to an inscription from Mangalore dated A.D. 1418, the Hanjamanas were later on given justice through proper compensation. [S.I.I., Vol. VII, No. 182].

On the basis of information in an inscription from Soraba {Epigraphia Carnatika, vol. No VIII (old) No.Sb. 467] K.V. Ramesh states that the port city of Mangaluru was the Headquarters of an Imperial Naval Officer called "**Navigada-Prabhu**" [Lord of Ships]. He further says that it is not possible to say if this officer was head of Naval fleet or was merely the chief of merchant ships [AHSK; Pp.265-266]. Perhaps he must have been an Imperial Officer stationed at the busy port city of Mangaluru for keeping a watch on the movements and activities of all foreigners including the foreign merchant guilds. As a part of their duty the **Navigada-Prabhus must have been sending confidential reports regularly to the Emperor and local governors**. Perhaps the two governors, Mahabaladeva of Barakuru and Timmanna Odeya of Mangaluru, acted immediately on the basis of these reports without giving time for the adversary to grow and since reasons being confidential they were not made public. Such instances as this indicate that besides the native trading guilds even the foreign merchant guilds which were primarily carrying on Sea-borne trade of Karnataka had become localized because of their long stay along the coast. This had made them become influential and powerful enough to interfere in local affairs both good and bad which sometimes attracted the attention of the Imperial Officers leading to drastic action.

Vijayanagara inscriptions are found in large number on the Kanara Coast. If a fresh study of them in detail is made that would certainly provide some more and may be quite interesting information regarding the Sea-borne trade of Karnataka and the activities of the foreign merchant guilds along the coast. This is very essential for a proper study of the foreign trade of the Vijayanagara Empire of the Pre-European period.

Further, we are yet to know about the role played by the "**Bhanda-sales**" that existed during the Vijayanagara period. They were 'store houses' of various types of commodities located in large number on the banks of rivers and by the side of 'High ways'. The "Bhanda sales" were the liaoning centers between the port towns and the hinterlands. They were the hubs of mercantile activities of the

various guilds. Probable these acted as whole sale centres carrying on the buying and selling activities. A fresh study of inscriptions of Barkuru and Basaruru in particular and Honnavara, Bhatkala, Haduvalli, Bainduru, Udiyavara, Mangaluru, Mudabidure and karkalla in general may reveal to us correct information regarding the type and nature of establishment and activities of "**Bhandasales**" and the type of control that the Imperial authority had maintained on them. However, it should be remembered the heritage and antiquity of "**Bhandasales**" go back to pre-Christian era for the places like Mangaluru, Udiyavara, Barakuru, Basaruru, Baiduru, Bhatkala and Honnavara were already known by then as famous and busy port towns of Karnataka. Barakuru had a big ship building yard where various types of ships, both big and small, were built to suit the need of merchants carrying on export and import business. The Barakuru legend provides sufficient information regarding this. Because of its strategic position and good hinterland facility Barakuru attracted good number of merchants from different parts of Karnataka who came here and got built various types of ships to suit their need and carried on the export and import business. Naturally they made **Bhandasales a hub of their activities**. All the three sectors of economy viz., agriculture, industry and trade and commerce had maintained regular contact with the activities of Bhandasales of their areas. The kings had the responsibility of protecting these Bhdasales for they ere the backbone of the state economy. The state maintained a small force for protection and revenue Officers for collecting taxes in and around the Bhandasale areas. As a result none could escape from the payment of tax.

2. The European period

The European period begins with the discovery of a Sea-route to India by the Portuguese. The occupation and establishment of a political power at Goa by the Portuguese signalled the commencement of a new era in the Sea-borne trade of Karnataka. The Europeans, who were hitherto getting the Indian goods through the markets of Africa and Arabia, came into direct contact of the Indian market and flooded the European markets with Indian goods. The Portuguese replaced the Arab monopoly of the Indian overseas trade. The Vijayanagara Empire maintained good relations with the Portuguese who by then had occupied Goa with a Portuguese Viceroy stationed there. The main intention of the Vijayanagara Rayas was to get the supply of horses in an uninterrupted manner.

Yet, the growth of the power and activities along the West Coast had its own impact on the Empire of Vijayanagara. The Imperial authority of Vijayanagara failed to assess the political and economic motives of the Portuguese along the West Coast. This costed the empire very dearly. The battle of Talikota became a deciding factor to this. The local petty chiefs along the coast were hard pressed by the newly arisen Keladi power. Though the Nayaks proved strong at the beginning they were in turn brought under the influence of the Portuguese. The latter became the deciding factor of the political and commercial activities of Coastal Karnataka. This opened a new chapter in the history of Coastal Karnataka.

Thus we find a flourishing sea-borne trade of Karnataka during the Vijayanagara period. The quantum of it was only a continuation of the ancient commercial heritage. If stated on the basis of the available information the Imperial authority of Vijayanagara did not introduce any new policy for the control of foreign trade. They did not even think of protecting the Coast from foreign danger by maintaining a Navy. They concentrated only on their wars against the Sultans of the Bahamani Kingdom. Hence, concentration was more on maintaining a strong land army. Even that failed in A.D. 1565. Thus, it is found that the pathetic political and economic condition of Coastal Karnataka was mainly due to the negligence of the Vijayanagara administration. Haider and Tipu of Mysore tried to re-establish the glory of Karnataka over the high Seas. Even they too failed because of the entry of the English who proved superior not only to the local chiefs but also the European powers who were active along the west Coast.

11. Impact of Covid-19 on Well Being of Indian Women

---

* Vandana Jain ** Ms. Ashwini S. Shetty

Introduction

The world is facing a global health crisis, affecting people in numerous ways. The universe where people lived comfortable life then is now shaken by the drastic changes brought by Covid-19. Though few people consider this crisis as a tool which makes individual realise human kind and nature, the impact of the same cannot be undermined. Physically, financially, socially and psychologically each person is suffering completely, inefficient. Having various standards of living, financial breakdown throughout the world has taken down many families into mystery. When many people are blocked in thoughts, few have started adopting themselves to the challenges by finding alternatives to their day to day life. Some of us have worried about getting sick or having a loved one get sick. All of these worries and concerns are legitimate feelings that can lead to stress, anxiety and depression affecting well-being of an individual.

---

* **Assistant Professor & Head**, Dept. Of Psychology, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College (Autonomous) Ujire – 574240, D. K., India, Mail ID: vandana.jainm@gmail.com, Contact No.: 9449728668

** **Research Scholar**, Dept. Of Psychology, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College (Autonomous) Ujire, 574240, D. K., India Mail ID: ashwinishettymundaje@gmail.com
Contact No.: 7022711369

What is Covid-19?

Coronaviruses (CoV) are a large family of viruses that cause illness ranging from the common cold to more severe diseases. Common signs of infection include respiratory symptoms, fever, and cough, shortness of breath and breathing difficulties. In more severe cases, infection can cause pneumonia, severe acute respiratory syndrome, kidney failure and even death [22].

As the covid-19 cases increased rapidly, in order to control the cases the government of India took rigid measures, by initiating a major lockdown pan-India. “Lockdown” is an emergency protocol, which basically means preventing the public moving from one area to the other. In this scenario, all educational institutions, shopping arcades, factories, offices, local markets, transport vehicles, airports, railways, metros, buses, etc., are completely shut down except hospitals, police stations, banks, emergency services such as fire station and petrol pumps, and groceries.

Impact of Covid-19

Lockdown being an effective strategy of social distancing to control the spread of the highly infectious Covid-19 virus, has created economical, physical and psychological impact on the public. It has its affect to all age groups differently such as children feeling restless as they are forced to sit within house without friends, and no activities in hands; elderly feeling that their movement has been restricted; and adults feeling burdened with household chores in the absence of housemaids/servants. A Total Brain survey announced that eighty three per cent of women and thirty six per cent of men had experienced an increase in depressed moods. Fifty three per cent of working women and twenty nine per cent of men has experienced an increase in anxiety since February [8]. According to the reports, compelled isolation in a strange environment, social rejection by people and unexpected financial crisis have also contributed to depression and suicidal thinking in the quarantined people [6].

It has been said that death toll alone does not display the vulnerable ways of women and men to the immediate risks of epidemics, or their experience on longer term threats and consequences. The other factors like socially prescribed cultural norms, attitudes and practices in relation to gender play a critical role in determining how individual women and men are affected [17].

Gender role:

In 2000, the World Health Organization (WHO) declared Gender to be a critical determinant of mental health and mental illness. According to them “gender determines the differential power and control men and women have over the socioeconomic determinants of their mental health and lives” [4]. Women in any society symbolize the growth of that society and girl child is one of the most important sections of the society. But women are tormented mentally and physically by parents, in-laws and society as well for no fault of hers. The world economic profile of women shows that women represent fifty per cent of the population and thirty per cent of the official labour force who utilize sixty per cent of all working hours. According to statistics on gender role [23], India takes the last place in the developing world.

Covid-19 and Indian Women

The impact of covid-19 in India is not gender neutral but has affected men and women differently. Considering the earlier disease outbreaks and economic crisis, it assures that women are likely to be impacted in unreasonable way [16]. And therefore it is said that immune systems might be less equipped to fight the virus among men but the socio-economic consequences of covid-19 are abundant against women. And these effects are apparently seen in developing countries like India, where gender inequality is a persistent challenge [14].

There are a variety of reasons why women experience more depression and anxiety than men during the period of pandemic.

i.Primary caretaker at home

Women tend to be the primary caretakers of the family. Since women are considered as primary caregivers, the physical or emotional illnesses of other family members have become women's responsibility. Moving the office to work at home arrangement, trying to maintain order with kids at home, doing online schoolwork, learning new technology, all these are extra responsibilities women need to bear during the period of lockdown [9]. The patriarchal cultural tradition followed in the household strengthens the inequalities in food and resources when there is shortage of food supply [3]. It is reported that as women in Indian families tend to eat last, financial strain and food shortages affect women's nutrition more than men's [14].

ii.Limited access to health services and lack of support:

Beyond reduced food consumption, the pandemic has expanded gender inequalities with respect to access to health care. It is reported that women have experienced chronic distress due to decreased community support, disconnection from social networks and inability to seek sexual, reproductive and maternal health services. There have been challenges in accessing contraception, safe abortion and medication which have increased the risks to women's health and well-being, due to feelings of shame and lowered self-worth [7]. It is reported that during the period of lockdown, several schemes that supported women's health and nutrition interventions have been suspended [3].

iii.Economic breakdown:

Women's economic and productive lives have affected disproportionately and differently from men. It has been reported that there can be serious effect for ninety per cent of total women workers who are working in the informal sector or having temporary jobs in the absence of social protection measures like health insurance, paid sick and maternity leave, pensions and unemployment benefits, etc. and thus resulting to the income poverty among women [16].

iv. Exposure to domestic silence:

An economic and social stress, restriction in contact and movement has increased violence against women and girls across the globe. Crowded homes, substance use, limited access to services and reduced peer support are other contributing factors on these conditions[12]. It is reported that in India, the National Commission for Women (NCW) has received several calls of domestic violence across the country in times of social distancing and quarantine and hence the situation rose to such an extent that the NCW had to launch a Whatsapp number besides online complaints as the lockdown has exposed women to potential perpetrators and abusive intimate partners [10]. Frustration, unemployment, inability and difficult to access tobacco and alcohol have induced several men unload their anger through physical, verbal and sexual assault on women. The violence has affected millions of women of all classes [14].

v. Working women:

Due to the covid-19 lockdown, many women are working at home and also working from home. It is reported that home and workplace atmosphere plays a major role in deciding the mental

health status of married working women [11]. Competing home and work demands places women in jobs at further risk with cuts (inability to paid sick leave) and lay-offs.

vi. Problems on pregnant women:

Pregnancy period is termed as the most sensitive stage as prenatal development not only effects mother's health but also decides future of the child. But unfortunately it has been observed that the uncertainty surrounding covid-19 has led to higher levels of depression among women around the world including India during and after pregnancy[2]. According to the studies, new mothers are at an elevated risk of suffering from mental health problems [19].

What is well-being?

Well-being is defined by the Oxford English Dictionary as “the state of being comfortable, healthy or happy”. It encloses the environmental factors that affect an individual and one's experiences throughout the life [21].

Covid-19 and Wellbeing of Woman

The WHO states that “women's health is inextricably linked to their status in society. Today the status and wellbeing of millions of women worldwide remains tragically low because the women's mental health is undermined since long time [4]. It is reported that women's psychological wellbeing gets affected more adversely than men's due to financial and emotional stress, combined with physical violence [17]. The need for social distancing has also temporarily disrupted the functioning of self-help groups (SHGs) that have been credited with improving women's wellbeing and empowerment [3].

Mental wellbeing

Although the covid-19 crisis is, in the first instance, a physical health crisis, it has the seeds of major mental health crisis as well, if action is not taken. Good mental health is critical to the functioning of society at the best of times[22]. Mentally people need to be aware and cautious. Listening to the news might give a sense of insecurity in the individuals. Here we need to see that awareness and cautiousness need not give rise to anxiety in the population. [18].

Physical wellbeing

Physical wellbeing consists of the ability to perform physical activities and carry out social roles that are not hindered by physical limitations and experiences of bodily pain, and biological health

indicators. In broader way to say, a state of physical wellbeing is not just the absence of disease. It includes lifestyle behaviour choices to ensure health, avoid preventable diseases and conditions, and to live in a balanced state of body, mind and spirit [5]. The two important things to consider here are Nutritious food and Exercise.

Nutritious food: We need to create an awareness of how food not only makes a person physically fit but also mentally stable. While craving for fast food is normal in today's youth, we need to know that eating this kind of food can give temporary pleasure only. On the other hand nutritious food provides permanent stability on good health and also increases the immunity, which is the main weapon to fight corona as of now [22]. Our nutrition is a key player when it comes to physical, mental and social well-being [1].

Exercise: There is a direct relationship between our diet, physical activity and health and it is important for preventing disease. A sedentary lifestyle is usually associated with an increased risk for chronic disease, loss of movement and decreased immune health. For those reasons, physical activity and movement are extremely important during the coronavirus pandemic. With that in mind, some benefits of exercise are stress relief, immune support, weight control, reducing health risk and preventing diseases, strengthening bones and muscles, balance and flexibility etc.

Social wellbeing:

Social wellbeing has been identified by the World Health Organization (WHO,1948) as a central component of individuals overall health. It is the appraisal of one's circumstance and functioning in society. Socially we need to know that at this point of time both families as well as any person in need is to be given equal importance. Moreover we have more control over our family than on anyone as being at home is the necessity of the hour. Mental health professionals can ponder upon these points and they can focus on helping our own family to relax, keeping them engaged in work, doing tasks in group, managing the anger pangs and frustrations within the members, providing empathy to the individuals standing at their place. Apart from our family, the only way to help society is reaching out people virtually.

Need for psychological approach

The psychological needs are an important part of an individual ability to feel positive and negative emotions. It is significant to

know how often, and for how long, a person experience positive emotions such as pleasure and a sense of purpose or potentially negative emotions, like anxiety [21]. The studies reported that initial stages of covid-19 in India had a significant psychological impact on the population and thus recommending a need for systematic and longitudinal assessment of psychological needs of the population [20]. Following the coronavirus outbreak, the Inter-agency Standing Committee (IASC) has also called for “gender-sensitive” deployment of health care, especially mental health [4]. It has been reported that quarantine or isolation is associated with significant mental health problems ranging from anxiety, fear, depressive symptoms, sense of loneliness, sleep disturbances, anger etc., in the immediate few days of isolation and later symptoms of post-traumatic stress disorder and depression even after three to four weeks of discharge [13].

The intervention measures that are employed by various health authorities and government bodies in combating the infection may help in eliminating the threat during the time of uncertainty; however, the multivariate studies done on the previous outbreaks show that they have long-term cognitive and mental health effects on the population. It is vital to emphasize the mental health wellbeing of the population and take proactive steps to minimize its detrimental effects during the covid-19 pandemic [15].

Conclusion

The pandemic covid-19 has increased the uncertainty and hence brought about unexpected changes in the lifestyle of people. Mental health professionals need to consider all changes of an individual and try to relax the minds. The mental well-being affects larger level on an individual and hence need to be prioritized in all the sectors. Creating awareness about the mental health among the people must be the foremost duty in the society. Mindful breathing, meditation, consumption of nutritious food, involving oneself in cheerful activities, learning new skills, helping the family by providing good support and spending good time with them, developing positive attitude, and thus adopting to the daily changes in and around us will make an individual achieve his or her fruitfulness. The problems affecting the women need to be considered and suitable measures must be taken. Being child, sister, mother and wife, it is our own duty too to stand against all the challenges of women, fight for it and provide them a safe environment.

References

1. **American Society for Nutrition (2020)**, How to stay fit and healthy during corona virus (covid-19) pandemic. <https://nutrition.org/how-to-stay-fit-and-healthy-during-coronavirus-covid-19-pandemic/>, cited on April 19, 2020
2. **Anokye R, Acheampong E, Budu-Ainooson A, Obeng E I and Akwasi A.G (2020)** Prevalence of postpartum depression and interventions utilized for its management, *Ann Gen Psychiatr*, 2018;17(1):18,doi:10.1186/s12991-018-0188-0
3. **Asadullah M N and raghunathan K (2020)**, Fighting Gender Inequality in India during the Covid-19 Pandemic, *The Diplomat*, retrieved from <https://thediplomat.com/2020/06/fighting-gender-inequality-in-india-during-the-covid-19-pandemic/>, on June 25,2020.
4. **Bhattacharya.S (2020)**, What Covid-19 teaches us about women's mental health, *Times of India*, <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/uterus-diaries/what-covid-19-teaches-us-about-womens-mental-health/>, cited on April 11,2020
5. **Capio. C M, Sit C.H.P., Abernethy B (2014)**, Physical Well-being In:Michalos A.C (eds) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-being Research*, Springer, Dordrecht, https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_2166
6. **Kallivayalil R A(2020)**, **Covid-19 and Mental Health: Working together in India**, *World Psychiatric Association*, retrieved from <https://www.wpanet.org/post/covid-19-and-mental-health-working-together-in-india>), on April 14 2020
7. **Mathews. R (2020)**, **Covid-19: Why Are Women More Vulnerable To Mental Health Issues?**, *Feminism in India*, retrieved from <https://feminisminindia.com/2020/05/05/covid-19-women-vulnerable-mental-health-issues/>, on May 5 2020
8. **Mayer. K (2020)** **HRE's number of the day: depression among working women**, *Human Resource Executive*, retrieved from <https://hrexecutive.com/hres-number-of-the-day-depression-among-working-women/>, on July 7 2020
9. **Minor. M (2020)** **Covid-19's Impact on Women's Mental Health**, *Forbes Women, Working Remote*, retrieved from <https://www.forbes.com/sites/mariamminor/2020/07/09/covid-19s-impact-on-womens-mental-health/#b887ce7424f3>, on July 9 2020
10. **Naskar. S (2020)**, **The Gendered Impact Of Coronavirus Pandemic In India**, *Outlook fully loaded magazine*, retrieved from <https://www.outlookindia.com/website/story/india-news-opinion->

- the-gendered-impact-of-coronavirus-pandemic-in-india/350804, on April 15 2020
11. **Panigrahi. A, Padhy. A P and Panigrahi. M (2014)**, Mental Health Status among Married working women residing in Bhubaneswar city, India: A Psychosocial Survey, Bio Med Research International, Vol. 2014, Article ID 979827, 7 pages, 2014 <https://doi.org/10.1155/2014/979827>
  12. **Policy Brief: The Impact of Covid-19 on Women**, United Nations, Retrieved from <https://asiapacific.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women#view>, on 9 April 2020
  13. **Reynolds D L, Garay J R, Deamond S L, Moran M K, Gold W, Styra R**, Understanding compliance and psychological impact of the SARS quarantine experience, Epidemiol Infect 2008;136:997-1007
  14. **Shah. K(2020)**, **How Covid-19 is amplifying gender inequality in India**, The Indian Express, retrieved from <https://indianexpress.com/article/opinion/coronavirus-gender-inequality-india-6414659/>, on May 17, 2020
  15. **Shah K, Kamrai D, Mekala H, Mann B, Desai K, Patel R S (2020)**, Focus on Mental Health During the Coronavirus (Covid-19) Pandemic: Applying Learning's from the Past Outbreaks, Cureus, pmid:32337131, retrieved from <https://www.cureus.com/articles/29485-focus-on-mental-health-during-the-coronavirus-covid-19-pandemic-applying-learnings-from-the-past-outbreaks>, on 7 April 2020
  16. **Shekhar.V (2020)**, **A gendered view of the covid-19 crisis**, The Hindu Business line, retrieved from <https://www.thehindubusinessline.com/opinion/a-gendered-view-of-the-covid-19-crisis/article31404869.ece#>, on April 22 2020
  17. **Sili. L(2020)**, **Covid-19 and the impact on women**, International Growth Centre, retrieved from <https://www.theigc.org/blog/covid-19-and-the-impact-on-women/>, on 28 April 2020
  18. **United Nations Policy Brief (2020) Covid-19 and the need for action on mental health**, retrieved from https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/un_policy_brief-covid_and_mental_health_final.pdf, on May 13 2020
  19. **Upadhyay R P, Chowdhury R, Salehi A, Sarkar K, Singh S K, Sinha B, Pawar A, Rajalakshmi A K, Kumar A (2020)**, Postpartum depression in India: a systematic review and meta-analysis, Bull World Health Organ, 2017;95 (10):706

20. **Varshney M, Parel J T, Raizada. N, Sarin S K (2020)**, Initial Psychological impact of Covid-19 and its correlated in indian Community: An online (FEEL-COVID) survey, Plos, retrieved from <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0233874>, on May 29 2020, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0233874>
21. **What is Well-being, What works well-being**, retrieved from <https://whatworkswellbeing.org/about-wellbeing/what-is-wellbeing/>
22. **WHO regional office for eastern Mediterranean**, About covid-19, <http://www.emro.who.int/health-topics/corona-virus/about-covid-19.html>
23. **Why gender parity matters, World Economic Forum 2020**, retrieved from <https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-pay-equality>

12. Relationship between Academic Procrastination and Personality Traits among University Students

---

* Mohd Ziaul Haq Rafaqi ** Zainab Musheer

Abstract

Procrastination is elucidated as multifaceted with intellectual, emotional, and behavioral components comprising of the deliberate delay of an intended course of action despite awareness of possible negative consequences. Academic Procrastination is a typical issue influencing learning and accomplishment of university students and may affect students' personality traits. Personality is viewed as a significant individual asset in academic settings and assumes a significant part in the life of university students. The present study aims at striving to determine the bi-directional relationship of personality traits and academic procrastination among university students. This paper is very crucial to remove the hurdles that leads to academic procrastination among young students, which further has a negative effect in shaping the personality of the student.

Keywords: Personality traits, academic procrastination and university students.

---

* **Assistant Professor**, Dept. of Education, South Campus University of Kashmir, Anantnag - 192101, J. &K.

Mob. : 9469912234, Mail ID : mzrafigi@gmail.com.

** **Research Scholar**, Aligarh Muslim University, Aligarh

Introduction

Nowadays academic procrastination has become a common phenomenon in the life style of students. It is not only affecting their determination and self-discipline (Abbasi & Alghamdi, 2015); psychological health (Ferrari, 2010), and emotional attitude (Ferrari & Pychyl, 2007) but is also affecting their educational processes (Motie, Heidari & Sadeghi, 2012). A number of researches have reported negative effect of academic procrastination by relating it to lower educational outcome (Seo, 2012); low self-motivation and belief (Klassen, Krawchuk, & Rajani, 2008) and poor educational skill (Wäschle, Allgaier, Lachner, Fink, & Nückles, 2014). It has been a trial to understand why a few students fail endeavoring when confronted with theoretical and instructive challenges, though others adapt to the situation using strategies and meticulousness, hence achieving higher marks.

Academic Procrastination is defined as gratuitous act of delaying tasks and represents defaming propensity in which they are bound to finish an errand just in the event that it gives them uplifting feedback and assignments with near future gain (Soloman & Rothblum, 1984). Studies have proved males are more prone to delay work (Yong, 2010) while there are some contrasting studies that proves females are at greater menace of delaying due to dread of catastrophe (Sharma & Kaur, 2011). In spite of hithersurge in identification and importance, the exact nature of academic procrastination is still being debated. Active procrastinators make deliberate choices to hesitate, utilizing their strong inspiration under tension of time, and they can finish their errands before cutoff times and accomplish good outcomes. Conversely, aloof slackers are customary slowpokes who postpone their exercises until the last moment due to a powerlessness to settle on the choice to act in an opportune way (Chu & Choi, 2005). A perusal of researches (Reiss, 2016; Rozentel, Forsell, Svensson, Andersson, & Carlbring, 2015; Wäschle, Allgaier, Lachner, Fink, & Nückles, 2014) aimed to determine education tasks delay along gloomy marks by describing it as detrimental with undesirable outcome. Passive procrastinators incline to be self-indulgent and delay their tasks till the last moment since incapability to act in appropriate time (Choi & Moran, 2009).

This personality disabled behavior leads to poor performance, waste time and increased level of stress (Chu& Choi, 2005).Not all type of procrastination habitare bad, sometime people procrastinate intentionally with this goal in mind (Chowdhury &Pychyl, 2018; Strunk, 2012). It occurs with the end goal of key addition, improved work process and quality (Choi & Moran, 2009; Chu & Choi, 2005).

It is seen that these days students abandon their life and concede disappointment prompting pressure accordingly influencing their self-guideline and dynamic aptitudes and consequently students lean toward lingering. Despite the fact that, characterstics like enthusiastic solidness, extraversion, intelligent and suitability can influence students adapting conduct and their capacity to adjust them to the difficult college life while others may exasperate them to receive a portion of the negative advances. The propensity to hesitate stays a component of individual contrasts (Pychyl & Flett, 2012). Developing connections between academic procrastination and personality traits is one of the latest trend. Academic procrastination has been conceptualized as a powerless purpose of personality (Sepehrian and Lotf, 2011); scruples as outrageous variation of a personality attribute (Klingsieck, 2013). Studies have demonstrated extent of stalling by looking at Big 5 Personality traits: neuroticism and delaying habits (Di Fabio, 2006; Karataş and Bademcioglu, 2015; Kim, Fernandez, and Terrier, 2017; Lee, Kelly, and Edwards, 2006).

The present study aims to find out the relation between academic procrastination and personality traits of university students. Personality refers to the blend of components inside the person that are organized and moderately determined. It influences ones mental qualities and varieties to the intra mystic social and physical situations (Larsen and Buss, 2005). It alludes to a lot of essential characterstics that manage how an individual normally thinks about, acts and feels (McGeown et al., 2014). Consequently, every individual conveys some exceptional characteristics which make his personality unique in relation to other people. There is a plenitude of customary speculations of personality that depicts the marvels all the more precisely, e.g., dispositional viewpoint, humanistic, psychodynamic behaviorist, natural, social learning

and developmental viewpoint (Allport, 1973). As the present study focuses on the personality traits, so there is a need to explain trait theory specifically. Trait theory is an approach to study personality, that are relatively stable over time, differ across individuals. This represents habitual patterns of behavior, thought, and emotion (Kassin, 2003). Personality traits defines the patterns of thoughts, feelings, and behaviors of an individual. It implies consistency and stability. The most common framework for studying personality traits is the Big Five Factor. These factors are Neuroticism, Extraversion, Openness to Experience, Agreeableness, and Conscientiousness. Each factor depicts a wide zone of mental working that is produced using a set out limited and explicit characteristics (Roberts et al., 2007). A couple of specialists have battled that traits, strategies and practices should be disengaged from each other to grow our understanding of how character clarifies conduct (Baumert et al., 2017; Zeigler-Hill et al., 2019). Analysts have contended that character attributes, cycles and practices are not quite the same as one another so as to build our comprehension of how character clarifies practices (McCrae and Costa, 2008). Conversely, inspirational cycles, for example, inclinations, just as ensuing practices, speak to the communication between person characteristics and the points of interest of the social setting. Thusly, systems and practices give contextualized structure to having certain by and large wide and hypothetical character attributes (Cantor, 1990; McAdams and Pals, 2006; McCrae and Costa, 2008). Explicit conduct will be demonstrated all the more regularly if that conduct is consistent with an individual's decision (Christiansen and Tett, 2008).

Ashton and Lee (2008) have developed a complete six-dimensional structure of character attributes, known as HEXACO (i.e., Honesty-Humility, Emotionality, Extraversion, Agreeableness, Conscientiousness, and Openness to experience. Studies have demonstrated that the antagonistic impacts of character on person's scholastic exhibition, i.e., neuroticism and principles are decidedly connected with scholarly delaying which may prompt helpless scholastic execution (Watson, 2004; Lay, Kovacs, and Danto, 1998; Johnson and Bloom, 1995; Schouwenburg and Lay, 1995). Similarly, a portion of the examinations demonstrated that extraversion builds the degree of scholarly dawdling propensity (Johnson and Bloom,

1995; McCown, Petzel, and Rupert, 1987). Conversely some different investigations delineates the negative connection among extraversion and lingering propensity, particularly in academic space (Lay, 1992; Wessman, 1973).

Academic procrastination is one of the prevailing phenomena that may affect the personality of university student. After going through number of reviews (Lai,Badayai, Chandrasekaran, Lee, &Kulasingam, 2015), it has been observed that the level of academic procrastination has been increasing among students. The present study aims at striving to determine the bi-directional relationship of academic procrastination and personality traitsamong university students.

Objective of the Study

The study aims to achieve the following research objectives:

1. To compare the academic procrastination among graduate and post graduate university students.
2. To compare the personality traits of the graduate and post graduate university students.
3. To study the gender difference in the personality traits of university students.
4. To study the gender difference in the academic procrastination of university students.
5. To explore the relationship ofacademic procrastination and personality traits of university students.

Methodology

Sample

The study was conducted on a sample of 469 university students of Uttar Pradesh (U.P.). Both male and female students studying at graduate and post graduate level were selected randomly.

Tools Used

1. Academic procrastination scale developed by Savita Gupta and Liyaqat Bashir was used by the researcher.
2. Big Five Personality Inventory developed by Arun Kumar Singh and Ashok Kumar was used. This Inventory is based on Costa and McCrae Neo Big five Personality Inventory.

Statistical Technique Used

Mean, Standard Deviation, t test and Pearson product correlation techniques were used by researcher in this study to meet the objectives of the study.

Analysis and Interpretation

1.To compare the academic procrastination among graduate and post graduate university students.

In order to compare the academic procrastination among graduate and post graduate university students t-test was applied. Further, to suitably address the above-mentioned objective, the following null hypothesis was framed.

H₀1: There is no significant difference in the academic procrastination of graduate and post graduate university students.

In order to test the null hypothesis (H₀1), the use of t-test is justified and the details of the results are shown in table1.

Table 1: Difference in the Academic Procrastination of graduate and post graduate university students

Variable	Groups	N	Mean	SD	t	Sig.
Academic Procrastination	Graduate	219	98.66	8.082	0.482	.630
	Post graduate	250	98.30	8.135		

Not significant

According to the table 1 students at graduate level (M=98.66, SD=8.082) and students at post graduate level (M= 98.30, SD= 8.135) are not found to differ significantly on their academic procrastination as $t = 0.482$, $p > 0.05$. Therefore, the null hypothesis (H₀1), “There is no significant difference in the academic procrastination of graduate and post graduate university students “is not rejected.

2.To compare the personality traits of graduate and post graduate university students.

To test this objective statistically following null hypothesis was formulated:

H₀2: There is no significant difference in the personality traits of graduate and post graduate university students.

In order to test the null hypothesis (H₀2), the use of t-test is justified and the details of the results are shown in table2.

Table 2: Difference in the personality traits of graduate and post graduate university students.

Variable	Groups	N	Mean	SD	t	Sig.
Personality Traits	Graduate	219	291.59	24.073	2.262*	.024
	Post graduate	250	296.19	27.185		

* Significant at 0.05 Level

The table 2 shows that the post graduate students (M=296.19, SD=27.185) reported significantly better personality traits than the graduate students (M =291.59, SD =24.073), t = 2.262, p < 0.05. Thus, the null hypothesis (H₀2), “There is no significant difference in the personality traits of graduate and post graduate university students” is rejected.

3.To study the gender difference in the personality traits of university students.

For the above-stated objective, the following null hypothesis was formulated.

H₀3: There exists no significant gender differencein the personality traits of university students

Now to test the null hypothesis (H₀3) t-test was used for the purpose. The description of the result is shown in table 3:

Table 3: Gender difference in the personality traits of university students

Variable	Gender	N	Mean	SD	t	Sig.
Personality Traits	Male	271	189.27	16.112	2.943**	.000
	Female	198	194.98	15.099		

**Significant at 0.01 level

The table 3 indicates that female university students ($M = 194.98$, $SD = 15.009$) have better personality traits than the male university students ($M = 189.27$, $SD = 16.112$), $t = 2.943$, $p < 0.01$. Thus, the null hypothesis (H_03) i.e., “There exists no significant gender differences in the personality traits of university students” is rejected.

4.To study the gender difference in the academic procrastination of university students

For this specific objective, the following null hypothesis was formulated:

H_04 : There is no significant difference in the academic procrastination of male and female university students.

To test the null hypothesis (H_04) t-test was applied and the result details are presented in table 4:

Table 4: Gender difference in the academic procrastination of university students

Variable	Groups	N	Mean	SD	t	Sig.
Academic Procrastination	Male	250	99.27	16.112	3.963**	.000
	Female	219	84.98	15.099		

**Significant at 0.01 level

The perusal of the table 4 depicts that male university students (M = 99.27, SD = 16.112) have more academic procrastination than the female university students (M = 84.98, SD = 15.099) and is found to be statistically significant, $t = 3.963$, $p < 0.01$. So the null hypothesis (H_0), “There is no significant difference in the academic procrastination among male and female university students” stands rejected.

5. To explore the relationship of academic procrastination and personality traits of university students

In order to achieve the above objective, following null hypotheses were formulated for their empirical testing.

H₀5: There is no significant relationship of academic procrastination and personality traits of university students.

To find out the relationship between the two variables, Pearson product moment correlation was applied, and the values of the correlation coefficient (r) were obtained.

The calculated values of correlation between the academic procrastination and personality traits are represented in the tabular form in the table 5:

Table 5: Correlation between Academic Procrastination and personality traits

Personality Traits		Academic Procrastination
	Pearson Correlation	-0.102
	Sig	0.000**

**Significant at 0.01 level

The Pearson product moment correlation analysis reported that there exists a significant relationship between academic procrastination and personality traits at 0.01 level of significance. The negative value of correlation means as the personality traits improved academic procrastination decline among university students.

Findings

1. There exists no difference in the academic procrastination of graduate and post graduate university students. This finding is supported by Onwuegbuzie (2004). Students at the university level are more advanced academically leading one to believe that it would be less common for them to engage in critical last minute tasks both at graduate and post graduate level.
2. Post graduate university students have better personality traits than graduate university students. The study has been supported by Oreg, Vakola, & Armenakis (2011). Personality traits influences university students' responses and coping skills in stressful situations as they grow up.
3. Female university students have better personality traits than male university students.
4. Male university students show more academic procrastination than female university students. This result is supported by Prohaska, Morrill, Atilas & Perez (2000). Males usually show less self-regulating than females.
5. As the personality traits improves among university students their academic procrastination habit decreases.

Conclusion

The study highlighted significant relationship between academic procrastination and personality traits of university students. It extends our understanding about the significant role personality traits play in explaining the academic procrastination among the students. It is very crucial to remove the hurdles that leads to academic procrastination among young students, which further has a negative effect in shaping the personality of the student. Academic procrastination is considered to have a behavioral effect

on the personality and efforts should be made to overcome this habit. Students who showed academic procrastination should make an effort by themselves in order to reduce this tendency. Effective time management and productive work pattern should be recognized by them. Minimizing distraction from the surroundings by providing comfortable, quiet and clean setting. Guidance counselor should be made mandatory for every university. Personality of students at university levels are personalized by various changes which tend to disturb their equilibrium physically and psychologically (Tung & Sandhu, 2008). Regular workshops and seminars should be conducted highlighting the positive effects of effective planning, routine and the ill effects of academic procrastination on the personality. It is recommended that a few projects ought to be contrived and executed to show task-situated adapting techniques to students.

References

1. **Abbasi, I. S., &Alghamdi, N. G. (2015).** The prevalence, predictors, causes, treatment, and implications of procrastination behaviors in general, academic, and work setting. *International Journal of Psychological Studies*, 7(1), 59-66.
2. **Baumert, A., Schmitt, M., Perugini, M., Johnson, W., Blum, G., Borkenau, P., &Jayawickreme, E. (2017).** Integrating personality structure, personality process, and personality development. *European Journal of Personality*, 31(5), 503-528.
3. **Cantor, N. (1990).** From thought to behavior:" Having" and" doing" in the study of personality and cognition. *American psychologist*, 45(6), 735.
4. **Choi, J. N., & Moran, S. V. (2009).** Why not procrastinate? Development and validation of a new active procrastination scale. *The Journal of social psychology*, 149(2), 195-212.
5. **Chowdhury, S. F., &Pychyl, T. A. (2018).** A critique of the construct validity of active procrastination. *Personality and Individual Differences*, 120, 7-12.
6. **Christiansen, N. D., &Tett, R. P. (2008).** Toward a better understanding of the role of situations in linking personality, work behavior, and job performance. *Industrial and Organizational Psychology*, 1(3), 312-316.
7. **Chu, A. H., & Choi, J. N. (2005).** Rethinking procrastination: Positive effects of" active" procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of social psychology*, 145(3), 245-264.

8. **Di Fabio, A. (2006).** Decisional procrastination correlates: personality traits, self-esteem or perception of cognitive failure?. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 6(2), 109-122.
9. **Ferrari, J. R. (2010).** Procrastination and mental health coping: A brief report related to students. *Individual Differences Research*, 12(1), 8-11.
10. **Ferrari, J. R., & Pychyl, T. A. (2007).** Regulating speed, accuracy and judgments by indecisives: Effects of frequent choices on self-regulation depletion. *Personality and Individual Differences*, 42(4), 777-787.
11. **Johnson, J. L., & Bloom, A. M. (1995).** An analysis of the contribution of the five factors of personality to variance in academic procrastination. *Personality and Individual Differences*, 18(1), 127-133.
12. **Kassin S: Psychology. 2003**, USA: Prentice-Hall, Inc.
13. **Karataş, H., Karatas, H., Bademcioglu, M., & Bademcioglu, M. (2015).** The explanation of the academic procrastination behaviour of pre-service teachers with five factor personality traits. *The International Journal of Research in Teacher Education*, 6(2), 11-25.
14. **Kim, S., Fernandez, S., & Terrier, L. (2017).** Procrastination, personality traits, and academic performance: When active and passive procrastination tell a different story. *Personality and Individual differences*, 108, 154-157.
15. **Klingsieck, K. B. (2013).** Procrastination. *European Psychologist*.
16. **Klassen, R. M., Krawchuk, L. L., & Rajani, S. (2008).** Academic procrastination of undergraduates: Low self-efficacy to self-regulate predicts higher levels of procrastination. *Contemporary Educational Psychology*, 33(4), 915-931.
17. **Lai, C. S., Badayai, A. R., Chandrasekaran, K., Lee, S. Y., & Kulasingam, R. (2015).** An exploratory study on personality traits and procrastination among university students. *American Journal of Applied Psychology*, 4(3), 21-26.
18. **Larsen, R. J., & Buss, D. M. (2014).** *Personality psychology: Domains of knowledge of human nature* (5th ed.). NY: McGraw Hill Education.
19. **Lay, C. H. (1992).** Trait Procrastination and the Perception of. *Journal of Social Behavior and Personality*, 7(3), 483-494.
20. **Lay, C., Kovacs, A., & Danto, D. (1998).** The relation of trait procrastination to the big-five factor conscientiousness: an assessment with primary-junior school children based on self-report scales. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 187-193.

21. **McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006).** A new Big Five: fundamental principles for an integrative science of personality. *American psychologist*, 61(3), 204.
22. **McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (2008).** The five-factor theory of personality.
23. **McGeown, S. P., Putwain, D., Simpson, E. G., Boffey, E., Markham, J., & Vince, A. (2014).** Predictors of adolescents' academic motivation: Personality, self-efficacy and adolescents' Characteristics. *Learning and Individual Differences*, 32, 278-286.
24. **McCown, W., Petzel, T., & Rupert, P. (1987).** An experimental study of some hypothesized behaviors and personality variables of college student procrastinators. *Personality and Individual Differences*, 8(6), 781-786.
25. **Motie, H., Heidari, M., &Sadeghi, M. A. (2012).** Predicting academic procrastination during self-regulated learning in Iranian first grade high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69(24), 2299-2308.
26. **Onwuegbuzie, A. J. (2004).** Academic procrastination and statistics anxiety. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(1), 3-19.
27. **Oreg, S., Vakola, M., &Armenakis, A. (2011).** Change recipients' reactions to organizational change: A 60-year review of quantitative studies. *The Journal of applied behavioral science*, 47(4), 461-524.
28. **Prohaska, V., Morrill, P., Atilas, I., & Perez, A. (2000).** Academic procrastination by nontraditional students. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15, 125-134.
29. **Pychyl, T. A., &Flett, G. L. (2012).** Procrastination and self-regulatory failure: An introduction to the special issue.
30. **Reiss, A. L. (2016).** Experiential avoidance as a moderator of the relationship between worry and academic procrastination.
31. **Roberts, B. W., Kuncel, N. R., Shiner, R., Caspi, A., & Goldberg, L. R. (2007).** The power of personality: The comparative validity of personality traits, socioeconomic status, and cognitive ability for predicting important life outcomes. *Perspectives on Psychological science*, 2(4), 313-345.
32. **Rozental, A., Forsell, E., Svensson, A., Andersson, G., &Carlbring, P. (2015).** Internet-based cognitive—behavior therapy for procrastination: A randomized controlled trial. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 83(4), 808.
33. **Schouwenburg, H. C., & Lay, C. H. (1995).** Trait procrastination and the big-five factors of personality. *Personality and Individual differences*, 18(4), 481-490.

34. **Seo, E. H. (2012).** Cramming, active procrastination, and academic achievement. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 40(8), 1333-1340.
35. **Sharma, M., & Kaur, G. (2011).** Gender differences in Procrastination and Academic Stress among adolescents. *Indian Journal of Social Science Researches*, 8(1-2), 122-127.
36. **Sepehrian, F., & Lotf, J. J. (2011).** The effects of coping styles and gender on academic procrastination among university students. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 1(12), 2987-2993.
37. **Solomon, L. J., & Rothblum, E. D. (1984).** Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of counseling psychology*, 31(4), 503.
38. **Strunk, K. K. (2012).** Investigating a new model of time-related academic behavior: Procrastination and timely engagement by motivational orientation (Doctoral dissertation, Oklahoma State University).
39. **Tung, S., & Sandhu, D. (2008).** Healthy psychological development of adolescents in context to family. *J Indian Health Psychol*, 3, 1-11.
40. **Watson, D. (2004).** Stability versus change, dependability versus error: Issues in the assessment of personality over time. *Journal of Research in Personality*, 38(4), 319-350.
41. **Wäschle, K., Allgaier, A., Lachner, A., Fink, S., & Nückles, M. (2014).** Procrastination and self-efficacy: Tracing vicious and virtuous circles in self-regulated learning. *Learning and instruction*, 29, 103-114.
42. **Wessman, A. E. (1973).** Personality and the subjective experience of time. *Journal of Personality Assessment*, 37(2), 103-114.
43. **Yong, F. L. (2010).** A study on the assertiveness and academic procrastination of English and communication students at a private university. *American Journal of Scientific Research*, 9, 62-71.
44. **Zeigler-Hill, V., Vrabel, J. K., Sauls, D., & Lehtman, M. J. (2019).** Integrating motivation into current conceptualizations of personality. *Personality and Individual Differences*, 147, 1-7.

13. Micropolar Fluids Effect on Squeeze Film Characteristics of Secant Curved Circular Plates

---

* Dhanapal P. Basti **Shreekant Kanguri ***Hanumagowda B. N.

Abstract

The theoretical study between squeezing film characteristics of secant circular plates that are curved by applying the effect of micropolar fluids is made in this research article. By applying Eringen's theory of micropolar fluids, derived the modified form of the equation of Reynolds type. The characteristics of squeeze film expressions like squeeze film pressure, capacity to support load and the time of squeezing film are obtained through the modified Reynolds equation. In this article, it is examined that fluids of the effect of non-Newtonian micropolar increases the characteristics of squeeze film as compared to that of formal Newtonian case.

Keywords: Fluids of Micropolar, Squeeze Film Lubrication, Secant Curved Circular Plates.

---

* **Department of Mathematics**, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara college of Engineering and Technology, Dharwad-580002, Affiliated to VTU Belagavi, India.

** **Department of Mathematics**, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara college of Engineering and Technology, Dharwad-580002, Affiliated to VTU Belagavi, India.

*** **Department of Mathematics**, School of Applied Sciences, REVA University, Bangalore-560064, India.

Introduction

Eringen (1966) introduced the theory of fluids of micropolar in long years ago. According to this theory, a class of fluids known as microfluids reveals certain effects of microscopic which arise due to the elements' micro-motions and the local structure. The theory of microfluids is too complicated in the case of constitutive linear theory. A sub-class of these fluids is the fluids of micropolar, these can exhibit the micro-rotational inertia and the effects of micro-rotational. Couple stress and body couples can be supported by the micropolar fluids only. Objectively these fluids have appeared in the form of fluids that consist of the bar-like component. Some anisotropic fluids, which are made of dumbbell-shaped molecules say for example liquid crystals, are comes under this category. Animal blood has also arisen into this kind. The mathematical model containing micropolar fluids may represent in the form of other fluids of polymeric and fluids containing certain additives.

Murti (1975) studied in curved circular plates the squeeze films, through this study, he examined that the capacity of carrying the load decreases by increasing the curvature parameter value in the convex pad case, but the effect has been reversed in the concave pad case. Prakash et al. (1976) applied the micropolar fluids theory on squeeze film for plates which are circular and the plates that are rectangular. Gupta et al. (1980) established squeeze film analysis between annular plates that are curved, it is observed that when α is increased the capacity to carrying the load decreased in both the cases of convex and concave pads where and have been the interior besides being the exterior radii of the plates correspondingly. Eiji (1985) presented his work on a curved circular plate squeeze film; as a result, the squeeze film properties were clarified using the relation of force gap, critical external force, effect of inertia, and distribution of the pressure. Usha et al. (2001) shown that for pseudoplastic fluids the pressure distribution is lesser compared to fluids of Newtonian for both curved and flat squeeze films, through the study of effects of inertia in a curved non-Newtonian squeeze film. Patel et al. (2002) exhibited their research work on squeeze film between two curved plates by secant function lies on the surface of the plates lubricated by magnetic fluids, it is examined that in the case of secant curved plate bearing performance is better than that of exponentially curved plates. Lin et al. (2004) analyzed, Hartmann number allocates an increment in the capacity to support the load and squeezing time, to

achieve minimum values of the ratio of higher values of the curved shape parameter or the inward-outward radius of the curved annular discs, by their study on analysis of MHD on squeeze the film between the plates that are annular and curved. During lubrication of squeeze film between the plates that are curved with annular is affected due to surface roughness, Bujurke et al. (2007) identified that the average capacity to carry load increases for those with a circumferential roughness pattern, while it decreases for those with radial roughness patterns in concave as well as convex pad configurations. Lin et al. (2010) explored the impact of micropolar fluids on the behaviour of squeezing film with plate surface as well as sphere. Showed that non-Newtonian micropolar-fluids enhance load-supporting capabilities and increase the squeezing times to avoid contact between the sphere and the plate. Lin et al. (2012) examined these fluids of micropolar on the behavior of film squeezing of conical bearings. Lin et al. (2014) established MHD non-Newtonian curved circular squeeze films. Recently Hanumagowda et al. (2018) and Roopa et al. (2018) applied to the behavior of a squeezing film between curved annular plates and elliptical plates the effects of micropolar fluids respectively.

From the literature it is observed that there has been no attempt made to explore the impact of the micropolar fluid on the characteristics of film squeezing in the secant curved plates with circular. Therefore, in this article, Eringen's micropolar fluids theory is used for investigating the micropolar fluids effect between secant curved circular plates, the features of squeeze film lubrication.

Analysis and the Problem's Solution

The squeeze film composition between the secant curved circular plates is described in Figure 1, which shows closer movement of higher plate to a plate at lower surface with a velocity of $V (=dh_m/dt)$

Film Thickness is defined by:

The position of the upper plate on the surface is controlled by the relationship

$$z_u = h_m \sec(\beta r^2); 0 \leq r \leq a \quad (1)$$

The position of the lower plate on the surface is controlled by the relationship

$$z_l = h_m \{ \sec(\alpha r^2) - 1 \}; 0 \leq r \leq a \quad (2)$$

Where β and α are the parameters for the respective plates' curvature and thickness the central film h_m . Then the thickness of film $h(r)$ has been given in the form

$$h(r) = h_m \{ \sec(\beta r^2) - \sec(\alpha r^2) + 1 \} ; 0 \leq r \leq a \quad (3)$$

Basic equations of motion are

$$\left(\mu + \frac{\chi}{2} \right) \frac{\partial^2 u}{\partial z^2} + \frac{\partial w_1}{\partial z} = \frac{\partial p}{\partial r} \quad (4)$$

$$\gamma \frac{\partial^2 w_1}{\partial z^2} - \chi \frac{\partial u}{\partial z} - 2\chi w_1 = 0 \quad (5)$$

Continuity Equation is given by

$$\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (ru) + \frac{\partial w}{\partial z} = 0 \quad (6)$$

Below shown are the boundary conditions:

$$u = 0, w_1 = 0, w = \frac{dh_m}{dt} \text{ at } z = h \text{ (higher surface)} \quad (7)$$

$$u = 0, w_1 = 0, w = 0 \text{ at } z = 0 \text{ (lower surface)} \quad (8)$$

Using the boundary conditions (7) and (8) the solutions of the equations (4) and (5) are obtained as

$$u = \frac{P}{\mu} \left[\frac{z^2}{2} - \frac{N^2 h}{m} \frac{(\cosh mz - 1)}{\sinh mh} \right] + \frac{D_1}{(1 - N^2)} \left\{ z - \frac{N^2}{m} \left[\sinh mz - (\cosh mz - 1) \frac{(\cosh mh - 1)}{\sinh mh} \right] \right\} \quad (9)$$

and

$$w_1 = \frac{D_1}{2(1 - N^2)} (\cosh mz - 1) + \frac{\sinh mz}{\sinh mh} \left[\frac{hp'}{2\mu} - \frac{D_1}{2(1 - N^2)} (\cosh mh - 1) \right] - \frac{zp'}{2\mu} \quad (10)$$

Where

$$m = \left\{ \frac{4\mu\chi}{\gamma(2\mu + \chi)} \right\}^{1/2}, N = \left(\frac{\chi}{2\mu + \chi} \right)^{1/2}, D_1 = \frac{-(1 - N^2)}{2} \left(\frac{hp'}{\mu} \right), I = \left(\frac{\gamma}{4\mu} \right)^{1/2}$$

On substitution of into the equation (6), then integration it gives

$$\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} \left[f(N, L, h) r \frac{\partial p}{\partial r} \right] = 12\mu \frac{dh_m}{dt} \quad (11)$$

Where $f(N, l, h) = h^3 + 12l^2h - 6Nlh^2 \coth\left(\frac{Nh}{2l}\right)$

The following dimensionless variables are to be introduced

$$r^* = \frac{r}{a}, h^* = \frac{h}{h_0}, h_m^* = \frac{h_m}{h_0}, l^* = \frac{l}{h_0}, K = \beta a^2, C = \alpha a^2, P^* = \frac{ph_0^3}{\mu a^2 \left(-\frac{dh_m}{dt}\right)}$$

$$h^* = h_m^* \left\{ \sec(Kr^{*2}) - \sec(Cr^{*2}) + 1 \right\}$$

Equation (11) reduced to non-dimensional modified Reynolds's equation in the form

$$\frac{\partial}{\partial r^*} \left[f^*(N, l^*, h^*) r^* \frac{\partial P^*}{\partial r^*} \right] = -12r^* \quad (12)$$

$$\text{Where } f^*(N, l^*, h^*) = h^{*3} + 12l^{*2}h^* - 6Nl^*h^{*2} \coth\left(\frac{Nh^*}{2l^*}\right)$$

The boundary conditions, to the current squeezing problem, are given by

$$\frac{dP^*}{dr^*} = 0 \text{ at } r^* = 0 \quad (13)$$

$$P^* = 0 \text{ at } r^* = 1 \quad (14)$$

The squeeze film pressure which is non-dimensional, produced the equation (12) integration through the above boundary conditions as

$$P^* = -6 \int_1^{r^*} \frac{r^*}{f^*(N, l^*, h^*)} dr^* \quad (15)$$

Integrating the pressure of film covering the region of film that yields the capacity to carry the load

$$W = \int_{r=0}^a 2\pi r p dr \quad (16)$$

The dimensionless load-bearing capacity is calculated as follows

$$W^* = \frac{Wh_0^3}{2\pi\mu a^4 \left(-\frac{dh_m}{dt}\right)}$$

$$= -6 \int_0^1 \left\{ \int_1^{r^*} \frac{r^*}{f^*(N, l^*, h^*)} dr^* \right\} r^* dr^* \quad (17)$$

The non-dimensional squeezing time is calculated as follows

$$T^* = \frac{Wh_0^2}{2\pi\mu a^4} t$$

$$= -6 \int_{h_0^*}^1 \left[\int_1^{r^*} \left\{ \int_1^{r^*} \frac{r^*}{f^*(N, l^*, h^*)} dr^* \right\} r^* dr^* \right] dh_m^* \quad (18)$$

Results and Discussion:

As a result of the foregoing analysis, the non-dimensional curvature parameter of upper plate K and the non-dimensional parameter for the curvature of lower plate C influence the secant curved circular plates properties. The interacting parameter $l^*=l/h_0$ and the coupling parameter $N = (\chi/2\mu + \chi)^{1/2}$ are two non-Newtonian parameters. Micropolar fluids' non-Newtonian effects vanish when the length of characteristic material $l=0$ or the coefficient of extra spin viscosity $\chi=0$, and the standard Newtonian secant curved circular plate problem is regained.

Squeeze Film Pressure

Figure 2 depicts the squeeze film's dimensionless film pressure P^* against dimensionless radius r^* for various N values with fixed values of $l^* = 0.02$, $C = 0.6$, $K = 0.6$ & $h_m^* = 0.6$. The squared line depicts the Newtonian lubricant case (i.e., $N = 0.0$). The remaining lines show the outcomes of using micropolar fluids to lubricate the secant curved circular plates system for $N = 0.2$ to 0.8 . Micropolar fluids have a noticeable effect. The micropolar fluid effects result in an increased film pressure, particularly near the minimal film height (i.e., $r^* = 0$). Figure 3 shows the dimensionless film pressure P^* against r^* for different various l^* values with fixed values of $N = 0.4$, $C = 0.6$, $K = 0.6$ & $h_m^* = 0.6$. The squared line represents the case of Newtonian lubricant ($l^*=0$). The results of lubricating the secant curved circular plates system with micropolar fluids for $l^*=0.02$ to 0.08 are shown in the remaining lines. The influence of micropolar fluids is obvious. Higher film pressure is caused by micropolar fluid effects, especially at $r^* = 0$. Figure 4 exhibits the dimensionless film pressure P^* with r^* for distinct values of K and values for $N = 0.3$, $C = 0.2$, $l^*=0.3$ & $h_m^* = 0.6$ that are fixed. In this figure, it is noticed that the pressure P^* diminishes by increasing the K values. Figure 5

exhibits the dimensionless film pressure P^* versus r^* under distinct C values, with fixed $N = 0.3$, $K = 0.2$, $l^* = 0.3$ & $h_m^* = 0.6$ values. It has been found that as the values of C increase, the pressure P^* increases.

Load Supporting Capacity

Figure 6 depicts the dimensionless capacity to support the load W^* as opposed to dimensionless parameter K which is curvature for fixed values of $l^* = 0.3$, $C = 0.3$, & $h_m^* = 0.6$, and varied values of N . The effects of the micropolar fluid intensifies the W^* value when associated with the Newtonian-lubricant instance. Furthermore, the lesser the value of K , the greater the influence of micropolar fluids on load-bearing ability. Figure 7 deviates that the load capacity of W^* changes with values of K for different amounts of l^* . Fixed values of $N = 0.3$, $C = 0.3$, $h_m^* = 0.6$ were used. The effects of non-Newtonian micropolar fluids ($l^* = 0.02$) furnish an enhanced capacity to carry the load than the Newtonian situation ($l^* = 0.0$). It is possible to gain a further increase in load capacity by increasing the values for the interacting parameter ($l^* = 0.04$ to $l^* = 0.06$). The effects on the load ability of micropolar fluids intensify as the interacting parameter increases for $l^* = 0.12$. Figure 8 displays the dimensionless load W^* against C for distinct N values with fixed $l^* = 0.3$, $K = 0.3$ & $h_m^* = 0.6$ values. The case of Newtonian lubricant is represented as a squared line (i.e., $N = 0.0$) which is studied. The results of employing micropolar fluids to lubricate the secant curved circular plates system with $N = 0.2$ to 0.8 are shown in the remaining lines. Micropolar fluids have a tremendous impact. The micropolar fluid effects result in a stronger load-supporting capability, especially at $C = 1$. Figure 9 shows the dimensionless loading W^* as a function of C for fixed $N = 0.6$, $K = 0.3$ & $h_m^* = 0.6$ values, with various l^* values. A squared line indicates the Newtonian fluid case (i.e., $l^* = 0.0$). The other lines show the results of micropolar fluids used to lubricate secant curved circular plate systems with $l^* = 0.02$ to 0.12 . The impact of micropolar fluids has been significant. The effects of micropolar fluids, especially at $C = 1$, can increase load-supporting ability.

Squeezing Time

Figure 10, presents dimensionless time T^* against h_m^* for $K = 0.2$, $C = 0.2$ & $l^* = 0.3$ values, with different N values. A squared line is the case of a Newtonian fluid (i.e., $N = 0.0$). The results of

micropolar fluids used for lubricating secant curved circular plates system for $N = 0.2$ up to 0.8 are shown in the other lines. It has had a significant effect on micropolar fluids. Micropolar fluids can increase the response time at $h_m^* = 0.2$. Figure 11, where $N = 0.3$, $C = 0.2$ & $l^* = 0.3$ compares dimensionless time T^* against h_m^* for various values of K . In this figure T^* decreases with increasing K . Micropolar fluids affect the squeezing time for minimum thickness of the film. Figure 12 describes the dimensionless time T^* versus h_m^* for different values of C . The values were set at $N = 0.3$, $K = 0.2$ & $l^* = 0.3$. It is obvious that C rises and T^* also increases. The response time is affected by micropolar fluids. Micropolar fluids will have a greater effect on the response time if there is a thin film.

Conclusion

Micropolar fluids exhibit non-Newtonian effects that are more pronounced than in Newtonian fluids. They elevate the pressure of the film, enhance the capacity to carry the load, besides extending the period between the secant circular plates' contact. Micropolar fluids exhibit significant non-Newtonian impacts on squeeze-film properties at minimal heights of squeeze-film with higher coupling numbers and lower parameters for interaction. This article shows how the performance of the bearing for secant curved circular plates is marginally better than exponentially curved plates.

References:

1. **Bujurke N.M., Naduvanamani N.B. and Basti D.P. (2007)**, "Effect of surface roughness on the squeeze film lubrication between curved annular plates", *Industrial Lubrication and Tribology*, Vol. 59 Iss. 4 pp. 178 – 185.
2. **Eiji Hasegawa (1985)**, "On squeeze film of a curved circular plate", *Bulletin of JSME*, Vol. 28, No. 239, pp. 951-958.
3. **Eringen A. C. (1966)**, "Theory of micropolar fluids", *J. Math. Mech.*, 16, pp. 1-18.
4. **Gupta J. L. and Vora K. H. (1980)**, "Analysis of squeeze films between curved annular plates", *Journal of Lubrication Technology*, VOL. 102, pp. 48-50.
5. **Hanumagowda B.N., Chaitra N. and Salma A. (2018)**, "Effect of micropolar fluids on squeeze film lubrication between curved annular plates", *NCMTA 18 Journal of Phy.* pp 1-8.
6. **Lin J. R., Lu R. F. and Liao W. H. (2004)**, "Analysis of magnetohydrodynamic squeeze film characteristics between curved annular plates", *Industrial Lubrication and Tribology*, Vol. 56, No. 5, pp. 300– 305.

7. **Lin J.R, Liang L.J, and Chu L.M. (2010)**, “Effects of non-Newtonian micropolar fluids on the squeeze-film characteristics between a sphere and a plate surface”, Proc. IMechE Vol. 224 Part J: J. Engineering Tribology.
8. **Lin J. R., Kuo C. C., Liao W. H. and Yang C. B. (2012)**, “Non-Newtonian micropolar fluid squeeze film between conical plates,” Zeitschrift fur Naturforschung - Section A Journal of Physical Sciences, vol. 67, No. 6–7, pp. 333–337.
9. **Lin, L. Chu J. J., Hung C. and Lu R.F. (2014)**, “Magneto-hydrodynamic non-Newtonian curved circular squeeze films,” jmnst.ntou.edu.tw, vol. 22, No. 5, pp. 566–571.
10. **Murti P. R. K. (1975)**, “Squeeze films in curved circular plates”, Journal of Lubrication Technology, pp. 650-652.
11. **Patel R.M. and Deheri G.M. (2002)**, “Magnetic fluid-based squeeze film between two curved plates lying along the surfaces determined by secant functions”, Indian Journal of Engg. and Material Sci., Vol. 9, pp. 45-48.
12. **Prakash J. and Sinha P. (1976)**, “Squeeze film theory for micropolar fluids”, Journal of Lubrication Technology, pp. 139-144.
13. **Roopa R. A., Hanumagowda B. N. and Santosh Kumar J. (2018)**, “Effect of micropolar fluids on the squeeze film elliptical plates”, Journal of Phy. conf. series 1000(2018) 012098 pp. 1-8.
14. **Usha R. and Vimala P. (2001)**, “Inertia effects in a curved non-Newtonian squeeze film”, Journal of Applied Mechanics, Vol. 68, pp. 944-948.

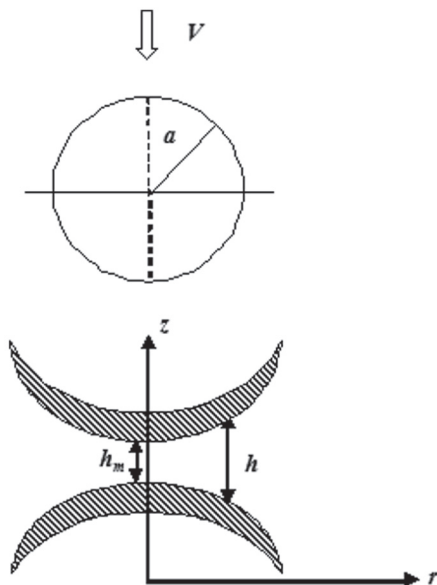

Figure 1: Squeeze film action between the secant curved circular plates

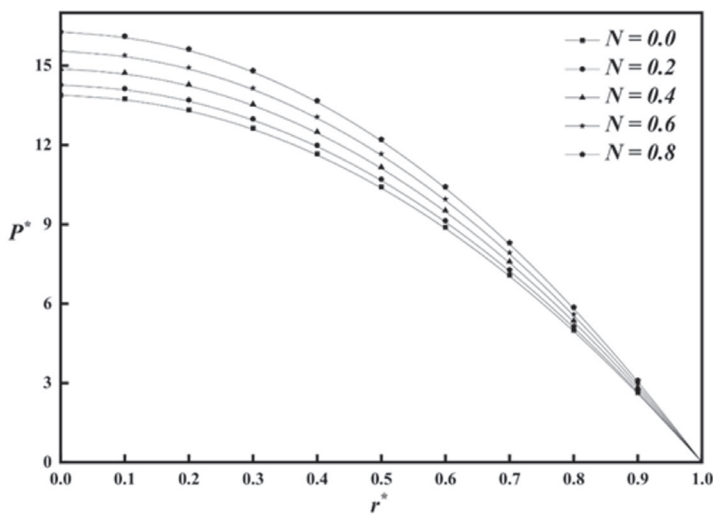

Figure 2: Variation of Pressure P^* versus r^* with $l^* = 0.02$, $C = 0.6$, $K = 0.6$ & $h_m^* = 0.6$ for distinct values of N

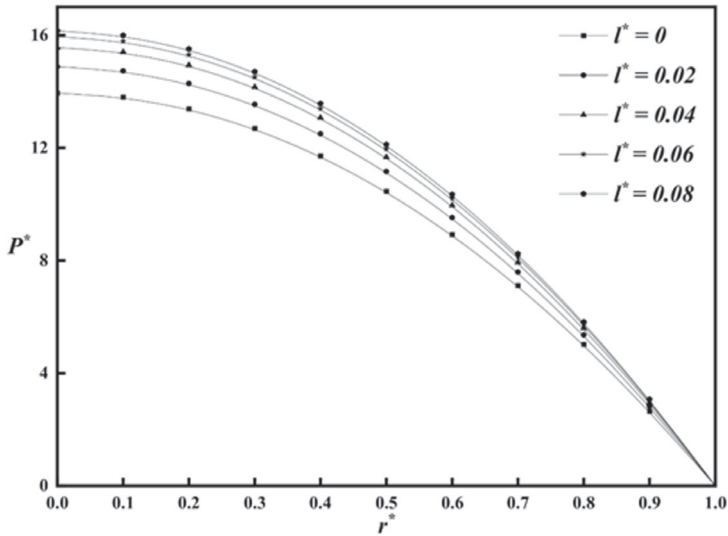

Figure 3: Variation of Pressure P^* versus r^* with $N=0.4$, $K=0.6$, $C=0.6$ & $h_m^* = 0.6$ for district values of l^*

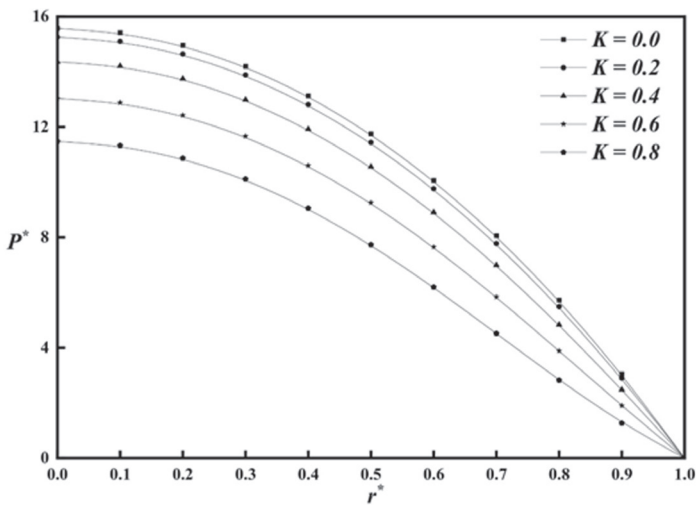

Figure 4: Variation of Pressure P^* versus r^* with $N=0.3$, $C=0.2$, $l^*=0.3$ & $h_m^* = 0.6$ for district values of K

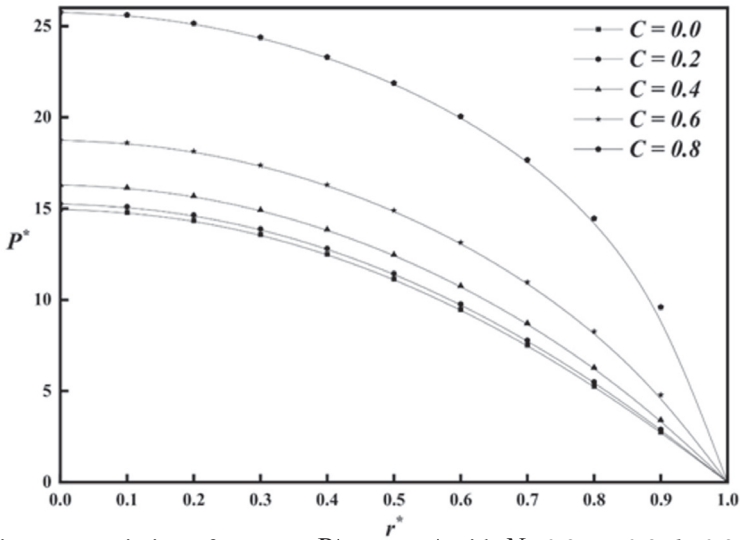

Figure 5: Variation of Pressure P^* versus r^* with $N=0.3$, $K=0.2$, $l^*=0.3$ & $h_m^*=0.6$ for district values of C

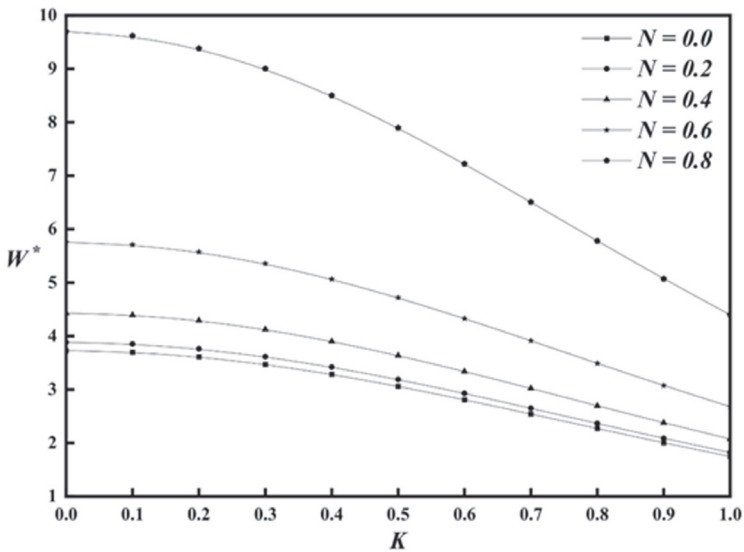

Figure 6: Variation of load carrying capacity W^* versus K with $C=0.3$, $l^*=0.3$ & $h_m^*=0.6$ for district values of N

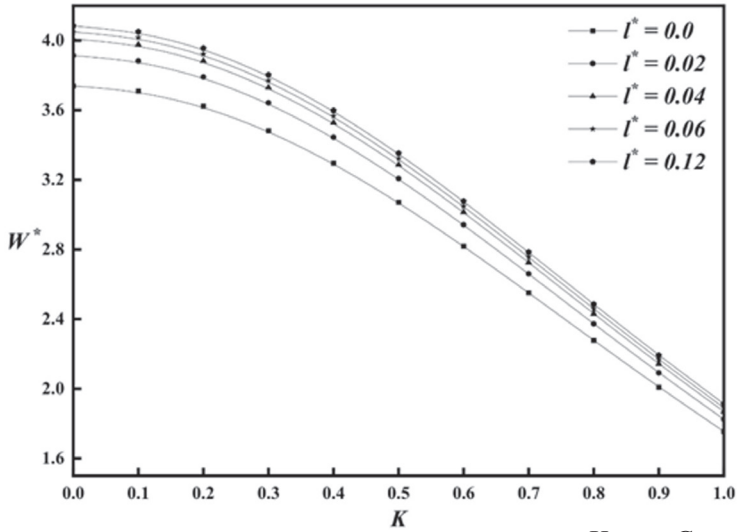

Figure 7: Variation of load carrying capacity W^* versus K with $C=0.3$, $N=0.3$ & $h_m^* = 0.6$ for district values of l^*

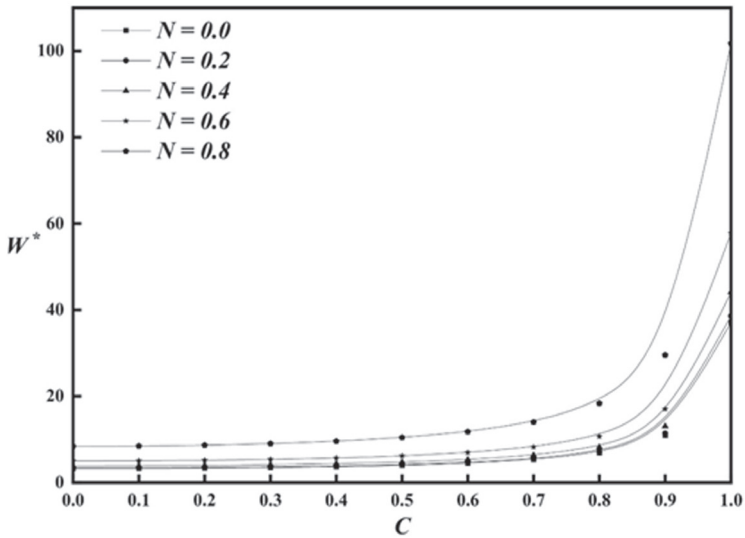

Figure 8: Variation of load carrying capacity W^* versus C with $K=0.3$, $l^*=0.3$ & $h_m^* = 0.6$ for district values of N

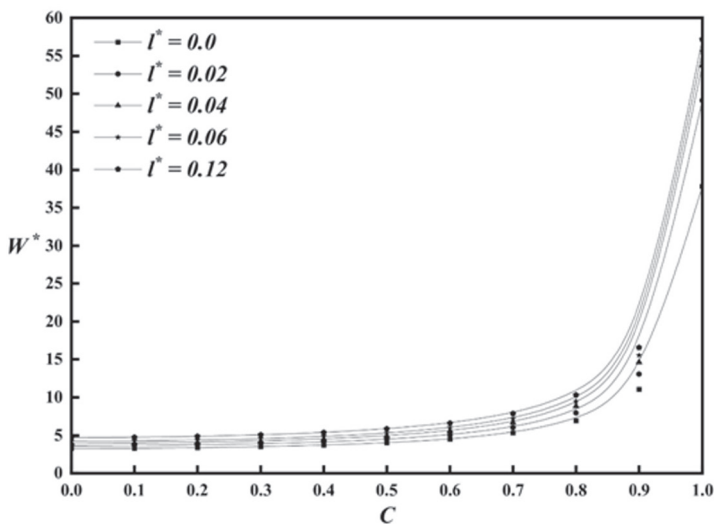

Figure 9: Variation of load carrying capacity W^* versus C with $K=0.3$, $N=0.6$ & $h_m^* = 0.6$ for district values of l^*

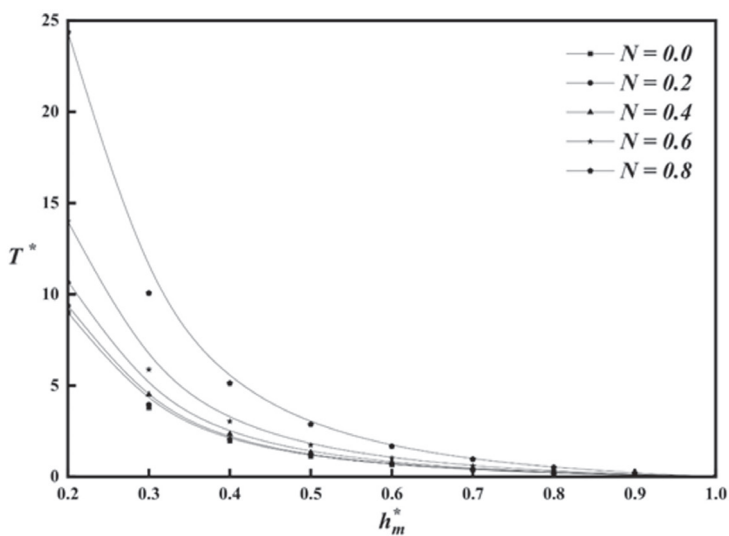

Figure 10: Variation of response time T^* versus h_m^* with $K=0.2$, $C=0.2$ & $l^* = 0.3$ for district values of N

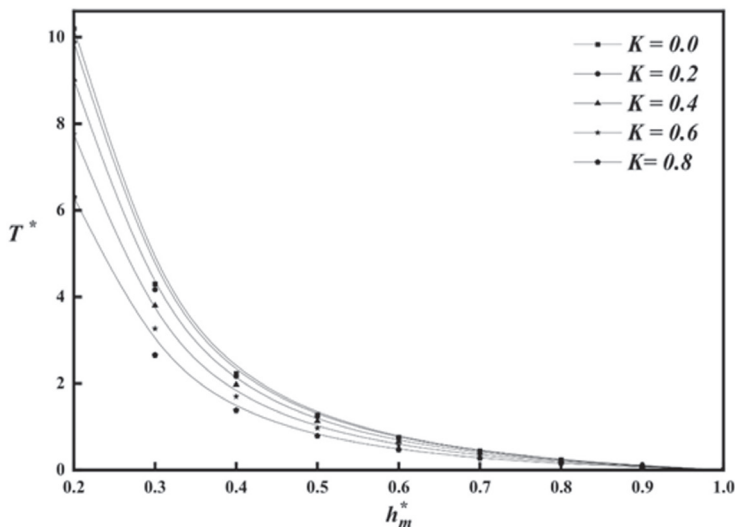

Figure 11: Variation of response time T^* versus h_m^* with $N=0.3$, $C=0.2$ & $l^*=0.3$ for district values of K

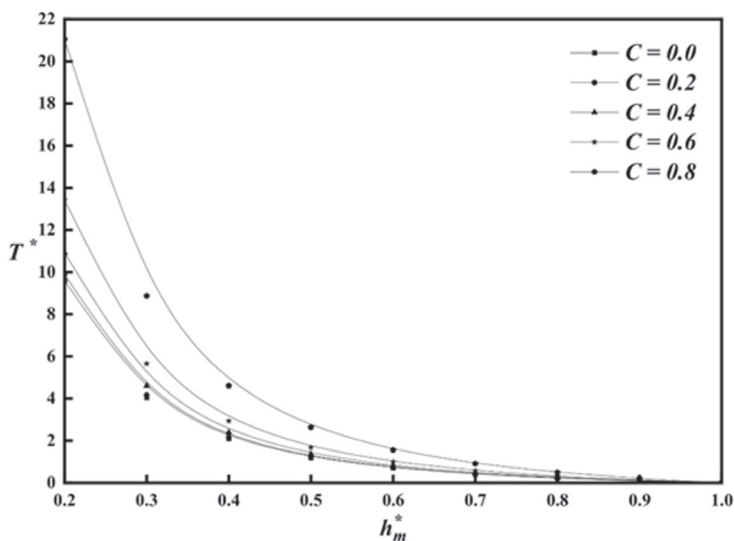

Figure 12: Variation of response time T^* versus h_m^* with $N=0.3$, $K=0.2$ & $l^*=0.3$ for district values of C

14. Education in India during COVID-19 Pandemic and Beyond: Problems and Prospects

---

* J. Rani Ratna Prabha ** Maruthi O.

Abstract

The sudden outbreak of pandemic COVID-19 has created an unusual situation and shaped a new normal across the world. In the mid of March 2020, India announced the temporary lockdown, and it has continued for months with a series of regulations. During this period, education is one of the vital sectors, which has faced a severe setback. However, by anticipating future difficulties, academia started to rectify the problem with suitable alternative solutions. The academic institutions, including, are wisely started using their autonomy, which has been given to them and started a designing curriculum to reach the students in rural and urban areas with maximum possibilities. Subsequently, they find new technology is the only solution to reach out during the COVID period and adopted online classes to remedy the conventional schooling system. These developments and new pedagogical practices turned a new transition into the education system in positive straits; on the contrary, it

---

* **Associate Professor**, Centre for the Study of Social Exclusion and Inclusive Policy (CSSEIP), University of Hyderabad (UoH), Prof. C. R. Rao Road, Hyderabad-46, E-mail: rani_hcu@yahoo.com.

** **Ph.D Research Scholar**, Centre for the Study of Social Exclusion and Inclusive Policy (CSSEIP), University of Hyderabad (UoH), Prof. C R Rao Road, Hyderabad-46, E-mail: maruthiteju@gmail.com

has developed has created a graded hierarchy among the learning beneficiaries as 'affordable' and 'non-affordable.' Thus, only a few affordable wealthy classes and a part of the middle classes enabled themselves to reach the online schooling education platform. Most of the poor and urban and the rural masses who are not even aware and affordable to the technological advancement of the e-learning process remained silent spectators on the alien technological development. In this background, the current paper will discuss the advantages and problems associated with the online platform. It also studied the impact of technological advancement on the various stakeholders of the education system in India. Finally, it also suggests the possible ways to accommodate the new normal caused by the COVID-19 pandemic in India.

Keywords: Education, COVID, Government, Underprivileged Classes

Introduction

Pandemics are not new to the world. However, the recent COVID 19 pandemic situation has shaken the entire globe by affected health and development. While the contemporary globalised world is highly interconnected, the pandemic affected almost all countries without discrimination of gender, nationality, rich or poor, and other distinctions. Education is one of the most badly affected sectors during this pandemic, but the causative effect is not similar to all citizens as it varied between the rich and the poor. The students from the privileged background could find the alternative learning mechanism in terms of an online education platform, whereas the children from poor and underprivileged classes were denied these opportunities due to their economic deprivation. However, India's socioeconomic disadvantage of the underprivileged is not a new phenomenon, But the current pandemic situation worsens their lives with multidimensional effects.

Nevertheless, the country is continuing a historical hierarchy, where the people of its own divided through class, caste, gender, religion, region, and language. At this juncture, education plays a significant role in reconstructing the society based on social justice and equality principles. The current education system in

India was the contribution of Europeans, mainly the British. Dr. B. R. Ambedkar believes that education can contribute a more significant part in the development of India's marginalised sections, and he criticised the British Policy on Education to not adequately encourage marginalized classes, particularly from the bottom level. (Kumar, 2018)

It has been more than 150 years since the British have taken an audacious initiation to educate the Indian masses through Mecaule's minute (1835), and it is more than seven decades in its independent status; However, the dreadful truth is that many of its marginalized classes still have not received the fruits of education. As far as 'education is concerned, it is one of the essential tools to unlock the door of development at a cognitive and societal level. At the time of independence, India's literacy rate is about 16 percent, and now the literacy rate has reached 73 percent. (Census 2011) However, the procedure to calculate the literacy rate is still a questionable aspect. The problem with the Gender literacy rate, which is 80.9 percent for males and 64.6 percent for females, still requires focused attention. Adding to that recent privatization process denied many deprived classes to attain quality education. Today Indian higher education system is entirely dominated by private players, who account for more than 65 percent of total institutions and 70 percent of the students' total enrollment. The private universities at the state level have witnessed a Fifteen-fold rise in the number of institutions from 6 to 94; of the 130 deemed universities, more than one third are in the private sectors (FICCI 2011). On the other hand, higher education has made too expensive and profitable to the private players where most poor and vulnerable are unable to get the fruits of quality higher education.

The pandemic situation is also exposed the significant drawbacks of the government in facilitating the education to the children with an alternative platform in terms of access, infrastructure, reach of the broadband to the remote areas, the supportive staff, and positive environment to tackle the unexpected natural calamity to the country. The current COVID19 pandemic situation has created a clear demarcation between privileged classes and the underprivileged classes.

In India, the nation-wide lockdown was imposed initially for 21 days on March 24, 2020, and later it has been extended up to months. During this period the conventional schooling was discontinued. Initially, all the education stakeholders, students, teachers, and administrators were confused about the future course of action. However, the lockdown period's prolonged extension has left no option except in search of an alternative schooling system. As a result, massive e-learning technology had incorporated by the number of affordable educational institutions across India. It has become a significant milestone in the development of the educational sector in India. However, this new phenomenon led to many underprivileged groups' lives and opportunities, whereas many are neither aware of the current change nor affordable to it.

In this background, the objectives of this research paper are

Objectives

1. To study the historical evidence of the various Pandemics evolved across the world.
2. To study the impact of the COVID 19 pandemic situation on the education sector in India.
3. To suggest the possible measures to ensure inclusive quality education in the post-COVID period.

Methodology

The study used a qualitative technique and descriptive in nature. It depends entirely on the secondary resources, including the journals, reports, and other documents from the national or international agencies. The literature collected from relevant e-content of a few of the authentic websites through Other relevant information regarding the COVID situation as well as the status of education during the pandemic situation.

Historiography of Pandemic Diseases in the World

Today's world is a survivor of many natural and human-made destructions such as wars, genocides, natural calamities, epidemics, endemics, and pandemics. Human-made destructions such as wars and genocides have resulted in mere impact confining to the limited

territory and population. In contrast, the pandemic or epidemics, such as plague, Spanish flu, including the COVID 19 of recent days, had created unique and mass destruction of humankind and their livelihood. If we look at the brief history of pandemics, whenever human civilization rose to high, these kinds of pandemics struck them to the ground. A significant difference between epidemic and pandemic spread between the communities within the geographical location, and later one is beyond its natural borders.

The pandemics have a long history as humans become more civilized and increase their extension of boundaries and communication by constructing new cities and countries. Invading and inviting people across the border causes the exchange of culture and possibilities prone to new diseases on the other.

The first kind of pandemic is recorded during the Peloponnesian war in 430 BC. The symptoms of fever, thirst, bloody throat, and other symptoms spread across the Libia, Egypt, and Ethiopia. Later in 165 AD, the Antonine Plague, smallpox with the symptoms of pus-filled sores, fever, skin throat, diarrhea, skin redness has been observed with the Huns, the Germans, and later transmitted to the Romans. Thus, the plague continued until 180 AD.

In 250 AD, a plague was affected by Ethiopia's civilian and passed through Northern Africa, Rome, and Egypt. This plague's symptoms were diarrhea, vomiting, ulcers, fever, and gangrenous hands and feet. It exists even after the next three centuries.

In 541 AD, the Justinian plague was appeared in Egypt, spread through Palestine and Mediterranean geographies. It causes significant economic imbalances in the Roman Empire. It killed about 50 million people, which is 26 percent of the population. In the 11th century, leprosy infected throughout Europe of all ages, and it was considered a punishment by god. However, many attempts to cure the disease, but even today, hundreds of people are affected by this, and no medical organization yet suggested a proper cure. its eradication

In 1817, an infection in the small intestine named Cholera had its origin in Russia, and over one million people died out of the

disease. Later, through the British, it has spread to Spain, Japan, China, Africa, Italy, Germany, and America, and leftover 150,000 deaths. Though the vaccine had diagnosed in 1885, the pandemic continued to spread. In the same year, across China, Hong-Kong, including India, the third plague was diagnosed. It claimed around 15 million victims and was active till 1960.

In 1889, the Russian flu Pandemic started in Siberia, and Kazakhstan, which also traveled through Moscow, Poland, Finland, gradually spread across the rest of Europe. Over 360,000 had died because of this flu, and it also spread to America and Africa in the year 1890.

In 1918, another flu diagnosed first in Europe, the USA, and Asia before spreading to the rest of the world has recorded around 50 million deaths worldwide. Thousands of Americans have died of this disease. October 1918, had considered as deadliest month ever in the world's history, but at the end of 1919, suddenly, the severity of infection was reduced.

1981, HIV/AIDS was identified in American gay communities. The virus has spread across the world and recorded over 35 million people deaths due to this disease. Even today, a cure is yet to found.

In 2003, SAARS caused respiratory syndrome, possibly started with Bats, Cats, and the humans found in China. More than 25 countries have been affected by recording 8096 people, with 774 deaths. (History. Com, April 2020)

Today, the recent COVID 19 in the mid of February 2020, a virus outbreak when China spread across the continues, has infected more than 200,000 people with symptoms of respiratory problems, fever, cough, and pneumonia, and finally death. Today the Virus outbreak is affecting all the economies of the country.

Education during COVID-19 Pandemic

Education and other sectors like trade, commerce, tourism, and health are severely affected due to the country's existing pandemic situation. Education is a unique sector where the other sectors are directly or indirectly related to each other. According to the UNESCO report of 2020, over 320 million students have been

affected by the school closure. All the sectors have started to adopt the new normal, the innovative practices adopted by few educational institutes, which gradually attracted the attention of other educational Institutions and laid down new kinds of approaches to teaching and learning, especially at the secondary and higher education levels. In response to the new pedagogical approaches, many teachers and educationists felt that having technical support (e-Learning) for teaching and learning is the principal remedy for the lockdown situation. Nevertheless, out of 320 million student populations, only 37.5 million are being afforded by the e-learning process.

Conventional teaching and learning in the schools were absent for about more than eight months in India. Students in schooling and at the college level had to face many challenges in adopting new learning techniques during this period. In public schooling, The situation has become much more worsen as they always suffer from a lack of technological support and inadequate infrastructural facility. A recent survey in West Bengal by UNICEF reported that the pandemic situation had increased the percentage of out of school children and child labour, which eventually led to more child labourers. Adding to that Mid- Day Meal (MDM) scheme, which is the major flagship programme in schooling to attract more children to the schools and increase the attendance level, had collapsed, resulting in most underprivileged classes accounted for the out of school children. Secondly, Online teaching or e-learning was initiated by a few elite and financially stable private schools. Gradually, Few online courses like MOOCs, Swayam other programmes were effectively adopted by the government. However, it was not accessible to the largest population of India. According to the National Sample Survey (NSSO) data of 2017-18, Internet access is limited to 23.8 percent of Indian households, whereas in rural, it is about 14.9 percent and 42 percent. There is also a gender aspect in using the Internet as 36 percent of the male population had access to the Mobile Internet data, whereas only 16 percent of women are using the mobile and internet data. Students who are having access to a smartphone is limited to 12.5 percent. It is also evident that most parents' economic status restricts them from buying a smartphone for their children. A recent incident shook the country that a poor

man from a Jwalamukhi district of Himachal Pradesh had to sell his cow, which is the only source for his livelihood, to facilitate his two daughters' online education. Although the government has supplemented the schooling with e-learning through Direct to Home (DTH) services, due to pure and irregular electrical supply, Forty-seven percent of the rural household cannot utilise the services provided by the government.

In this situation, the alarming digital divide is a significant problem in the Indian education sector. In this process, only a few classes benefit, and the maximum population is out of reach for the e-learning process. Here the question arises that is there any alternative approach to replace e-learning during the pandemic situation? In answer to this challenging question, a scholarly society has found a temporary solution to accommodate these underprivileged children through community schooling by following the physical distance norms. For example, in Karnataka, only 30 percent of government children have access to the digital classroom.

In contrast, the rest of the children face problems with this digital divide and inequality in learning. In order to tackle the problem, like-minded school teachers have initiated the 'Vataara Shaale' (Community School) using the community places such as a playground, Temple, prayer halls, and courtyards for a small pocket of children restricted to their locality. It has proven a great initiative by the teachers to minimise the gap between the school and children. Like in Karnataka, the Sikkim was also stood in the news headlines, where a math teacher visits individual students' home to teach the children in fear of nobody should fall of learning during this pandemic situation. A state like Chattisgarh allowed their teachers to instruct through a loudspeaker. (The Indian Express, August 26). Few NGOs are also working for the welfare of one million government school children who can not afford the e-learning process. For example, Avanthi, a Non- Governmental Organization, had a tie-up with Haryana, Jharkhand, Rajasthan, and Madhya Pradesh for free access to contents and learning material through a digital medium; however, this also restricted the economically backward families, especially from the Rural setup. (Sudevan, May 2020)

Pandemic also affected higher education, especially at the universities and other higher educational institutions. Most of the universities had to shut down their campuses due to the COVID situation, and the students and research scholars had to move back to their homes. Here also the students and research scholars had faced uncertainty about their curriculum and learning process. Most scholars, especially at the state or centrally funded universities or the educational institutions, which is the only source for the significant disprivileged, ambitious poor students, had to be faced the issues of access to data in terms of Books and Scholarly Journals. The Science students had denied working in the laboratories, and their work discontinued in aspects. The seminars are replaced and compensated with a webinar, and many Universities are conducting their examinations, Interviews, thesis Submission, and Viva-Voce in the online platform. All these revolutionary changes have changed its holistic approach to higher education. However, all these changes are benefiting only for the section of classes. The largest democracy of the world is even after lasting eight decades of attaining its self-rule. Still, its education system is facing ill health. Our Indian Educational Institutions are not finding their place in the top 200 institutions in the global ranking even today. This pandemic situation has further reduced the ability of the educational institutions, especially the publicly managed institutions. Here comes the governments' role in building the necessary arrangements and encouraging conventional schooling with appropriate precautionary measures.

Digital Initiatives by Ministry of Human Resource Development

Ministry of Human Resource Development (MHRD), undertaken a digital initiative to address the challenges associated with remote learning. All these initiatives cover the educational necessities ranging from students at school levels to post-graduates. A comprehensive E- Initiative called PM eVidya was announced on May 17, 2020, to unify all the electronic education platform's efforts. MHRD claims that nearly 25 crore student population get benefitted out of these initiatives. These are the following digital initiatives for various sections of the student community with their primary purpose.

1. DIKSHA (Digital Infrastructure for Knowledge Sharing): is a national platform for school education that can access through a web portal or a mobile application launched in September 2017, intending to provide access to a large number of e- contents, curriculum, and other related study materials. It also had the intention to support the exercise of autonomy among all the 35 states and Union territories. However, the 'VidyaDaan' program launched in April 2020 as a national content contribution leverages the former to seek and contribution of e-content to the school education by educational both from public and private Institutions.

2. Swayam Prabha Channels

Swayam Prabha is an initiative of access to education through DTH channels, especially to those who have not accessed the Internet, and this is a group of 34 channels responsible for telecasting the high-quality educational programmes under the MHRD guidelines. The agencies like University Grants Commission (UGC), National Programme on Technology Enhanced Learning (NPTEL), Indian Institute of Technologies (IITs), National Council for Educational Research and Training (NCERT), Indira Gandhi National Open University (IGNOU), and many other organisations are the regular providers of e-content to this programme. These channels work all the time, broadcast new content every day for a minimum of four hours, and maintain it as a web portal by the INFLIBNET centres.

A unique DTH channel is in operation to use differently-abled students, particularly the hearing and Impaired students, and the study material developed for them using Digitally Accessible Information System (DAISY).

3. MOOCs

It is a digital initiative where the courses relating to the National Institute of Open Schooling (NIOS) are available to ninth to Twelfth standard's open school courses, accessible through the SWAYAM portal. Over 92 courses have started with these institutions, and as per the MHRD, over 1.5 crore students enrolled till now. Adding to that, all the students and teachers can access the course materials in texts, videos, and assessment worksheets.

4. On Air

for the inclusion of children from remote areas, an activity based on radio broadcasting initiated for all school students at different grades. A Podcast named "ShikshaVani" operates in telecasting all subjects' audio content of Central Board of School Education (CBSE) to the 9 to 12-grade students.

5. National Repository of Open Educational Resources (NROER)

It is an open storehouse for e-contents of Students, Teachers, Research Scholar, and all other stakeholders of the education system. It made available more than 18,000 pieces of reading material in all the subjects of learning. (GoI, June 2020)

all the above initiatives have started with a great vision in the pre-COVID 19 pandemic period and remained with less usage, but the learning has increased during pandemic situations as there was no alternative. COVID 19 situation in India has provided an opportunity to validate and retrospect their approach to the present education system. The government's forecast and initiatives helped all the student communities and the entire stakeholders of the education system build a knowledge domine.

Concluding Remarks

The COVID 19 pandemic situation is the most formidable and painful tragedy of the decade, and it has created a massive loss to the country's whole economy. It has experienced a multiplier effect on trade and commerce, health, banking, and education sectors. It results in the facing economic crisis and has a loss of livelihood because of the unemployment and other allied issues linked with the lockdown due to the pandemic. In this situation, public expenditure plays a crucial role in people's wellbeing. MHRD also need to abort their commercializing policies and decrease admission fees, Tuition fees, hostel and mess fees, and other charges.

The public education system has to help underprivileged classes to make them accessible to the conventional educational system. Educational institutions discovered new technological updates in the teaching and learning process. However, the government must facilitate and provide the necessary technology

to all sections of society. Firstly, the government should streamline the digital divide and provide an adequate supply of gadgets like smartphones or computers, with affordable bandwidth networks to the student community. Secondly, the government should take the necessary steps to train the available teachers in using the e-learning mechanism without any ignorance and difficulty. Thirdly, the student community must provide the necessary financial aid to meet academic expenditure. Fourthly, This lockdown period proved to worsen for the teachers in getting their regular salaries and other emoluments and is also the government's paramount duty to look into the matters of the teachers both regular and contract along with the other staff. Since the digital divide causes an increase in the dropout rate, the government must take the necessary initiative to identify the reasons and possible solutions. It is the government's concern to mitigate social media's wrong usage by curtailing digital freedom for children, particularly adolescents. Finally, it is unfortunate that public schools are gradually shutting down, and it is one of the pathetic situations for the world's largest democracy. To run the education system with greater priority, the government must increase the existing spending of Gross Domestic Product (GDP) from 3.3 percent to the promised GDP spend of its Six (6) percent on education. There is much need to learn from Denmark, Finland, Norway, and other countries whose education is entirely public-funded. Thus, in reducing the learning inequalities and building a strong responsibility towards the nation's development, there is an urge to increase the investment primarily in the education sector. Hence, the glorification of any country's development by neglecting its underprivileged welfare is no real development.

References

1. Bokde, V., Kharbikar, H. L., Roy, M. L., Joshi, P., & Ga, A. (2020). Possible impacts of COVID-19 pandemic and lockdown on education sector in India. *Food Sci. Rep.*, 1-7.
2. Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49 (1), 5-22.
3. History.com Editors. (2020, April 1). Pandemics That Changed History. HISTORY. <https://www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline>

4. Jena, P. K. (2020). Impact of Covid-19 on higher Education in India. *International Journal of Advanced Education and Research (IJAER)*, 5.
5. Jena, P. K. (2020). Impact of Pandemic COVID-19 on Education in India. *International Journal of Current Research (IJCR)*, 12.
6. Kasrekar, D., & Tapaswi, G. W. (2020, May 16). Impact of COVID-19 on Education System in India. Retrieved October 27, 2020, from <https://www.latestlaws.com/articles/impact-of-covid-19-on-education-system-in-india/>
7. Kundu, P., & Sonawane, S. (2020, November). Impact of COVID-19 on School Education in India: What are the Budgetary Implications?. Centre for Budget and Governance Accountability (CBGA), Child Rights and You (CRY), <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.24088.01283>
8. Mahapatra, A., & Sharma, P. (2020). Education in times of COVID-19 pandemic: Academic stress and its psychosocial Impact on children and adolescents in India. *International Journal of Social Psychiatry*, 0020764020961801.
9. Online, F. (2020, July 27). COVID-19 may impact learning of students; what to anticipate when schools reopen. Retrieved October 27, 2020, from <https://www.financialexpress.com/education-2/covid-19-may-impact-learning-of-students-what-to-anticipate-when-schools-reopen/2036145/>
10. Sood, R. (2020, July 22). Man sells cow to buy smartphone for online studies of his children. *The Tribune*. Retrieved October 27, 2020, from <https://www.tribuneindia.com/news/himachal/man-sells-cow-to-buy-smartphone-for-online-studies-of-his-children-116524>
11. Editorial. (2020, August 26). Teacher's day & night. *The Indian Express*. <https://indianexpress.com/article/opinion/editorials/covid-19-pandemic-education-schools-6569739/>
12. Sudevan, P. (2020, May 11). Why e-learning isn't a sustainable solution to the COVID-19 education crisis in India. *The Hindu*. <https://www.thehindu.com/sci-tech/technology/why-elearning-is-not-a-sustainable-solution-to-the-covid19-education-crisis-in-india/article31560007.ece>
13. Kumar, V. S. J. W. (2018). Dr. Ambedkar's Vision towards Education of Dalits. *Journal of Exclusion Studies*, 8(2), 103. <https://doi.org/10.5958/2231-4555.2018.00009.8>
14. Department of School Education & Literacy Ministry of Human Resource Development Government of India. (2020, June). India report Digital Education: Remote Learning Initiatives Across India. Digital Education Division.

SHODHA

(Biannual Bilingual Research Journal)

Advisory Board

Dr. B. A. Viveka Rai

Former Vice Chancellor
"Suyil"
Jeppu, Kudpadi Road
Mangaluru - 575002

Dr. Hampa Nagarajaya

No. 1079, Swanima, 18th Main
5th Block, Rajajinagar
Bangalore

Dr. Jyoti S. Hallad

Director
Population Research Centre
J. S. S. Institute of Economic
Research
Kaushalya Building
J. S. S. Campus
Vidyagiri, Dharwad -580 004

Editorial Board

Executive Editor**Dr. S. D. Shetty**

Director
Dr. HaMaNa Research Centre
Ujire- 574 240, D. K.

Co Executive Editor**Dr. Divakara K.**

Asst. Professor, Kannada Dept.
SDM College
Ujire - 574 240, D. K.

Sub Editors

Dr. Shankara Narayana K.

Rtd. English Professor
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. Vandana Jain

H. O. D. of Psychology
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. Ganaraja K.

Asst. Professor
Dept. of Economics
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. Sowmya B. P.

Asst. Professor
Dept. of Chemistry
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Subject Experts

Dr. Shivarama Holla

Rtd. Professor in Chemistry
Mangalore

Prof. Prakash Prabhu

Rtd. Mathematics Professor
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. H. Madhava Bhat

Rtd. English Professor
Puttur

**Dr. Santhosh Albert
Saldanha**

Incharge Principal
SDM College of Education
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. Shashikanth S. Kurodi

Professor in English
Dharwad-580002

Dr. Ashok Kumar T.

Principal
SDM Institute of Technology
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. Dhananjaya Kumble

Kannada Professor
Mangalore University
Mangalore - 574 199

Dr. Rakesh T. S.

Principal
GSSS SSFG College,
Metagalli, Mysuru-570016

Subscription Details : Rs. 1,000/- For Five Years (10 Issues)

Published by : Dr. HaMaNa Research Centre, SDM College,
Ujire - 574 240, Dakshina Kannada, Karnataka
E-Mail : shodha@sdmcyjire.in Fax: 08256 - 236220
Phone: 236225/236488
Website : www.sdmshodha.in

Shodha is a Biannual Bilingual Research Journal of the Dr. HaMaNa Research Centre, Ujire. Its objective is to publish research articles in Humanities, Basic sciences, Commerce and Management. It focuses on the latest findings and observations in the various disciplines. The editorial staff in its work of examining papers received for publication get the articles reviewed by the experts/scholars in the field before selecting for publication. If papers are not as per the stipulated guidelines, the authors are intimated to revise the paper and send.

Regarding the statements and opinions advanced by the contributors, the publisher assumes no responsibility.

Guidelines for Contributors:

Papers must be not more than, 8 Pages or 4000 words papers should be sent in soft copy format, papers should not have been published or has been sent simultaneously for publication, if the paper has been published earlier in a different form, a copy of it should be sent along with the paper. Papers should be neatly typed in Times New Roman 10 font, single space (12 font for headings and sub heading,) Indented MS Word format or Nudi 12 font size (kannada) Papers should have proper foot notes/end notes and references duly cited. Receipt of the papers will be acknowledged by email. References should be complete in all respects and arranged in an alphabetical order. Communication about any revision will be intimated to the author The authors will receive a copy of Shodha free of charge. Papers can be either in English or Kannada.

The authors of the selected research articles shall subscribe the journal compulsorily.

General Guidelines :

Author are requested to provide full details of postal address, phone numbers and email address for correspondence.

Address for communication :

Prof. S. D. Shetty, Executive Editor, Shodha. Biannual Bilingual Research Journal Dr. HaMaNa Research Centre, SDM College, Ujire - 574 240, Dakshina Kannada, Karnataka.
